

JUDIKÁTY O PRACOVNÍCH ÚRAZECH

- jediná kniha svého druhu na trhu
- e-knihu se 128 upravenými judikáty o pracovních úrazech ve 37 tematických okruzích
- důležité pojmy z judikátů
- rejstřík judikátů a rejstřík právních vět podle tematických okruhů
- rozšiřující doplněk ke knize Pracovní úrazy v judikatuře

BOZP
podle ŠENKA

1. vydání

edice práce | mzdy | pojištění

JUDIKÁTY O PRACOVNÍCH ÚRAZECH

1. vydání

Zdeněk Šenk

Nakladatelství ANAG

Právní předpisy citované v judikátech jsou ve znění odpovídajícím době, kdy k soudy projednávanému případu došlo. V odůvodněných případech je autorem původní označení právního ustanovení převedeno do současné právní úpravy.

Judikáty použité v publikaci jsou řádně identifikovány spisovou značkou a datem přijetí. Jednotlivé judikáty lze nalézt na webových stránkách příslušných soudů: Nejvyšší soud České republiky www.nsoud.cz, Nejvyšší správní soud www.nssoud.cz, Ústavní soud nalus.usoud.cz.

Obsah

Úvod	7
1. Alkohol a jiné návykové látky.....	8
1.1 Přehled judikátů	8
1.2 Jednotlivé judikáty	8
2. Cesta do zaměstnání a zpět	26
2.1 Přehled judikátů	26
2.2 Jednotlivé judikáty	26
3. Cizí firmy.....	32
3.1 Přehled judikátů	32
3.2 Jednotlivé judikáty	32
4. Doprava	48
4.1 Přehled judikátů	48
4.2 Jednotlivé judikáty	49
5. Důlní činnost	93
5.1 Přehled judikátů	93
5.2 Jednotlivé judikáty	93
6. Elektro	106
6.1 Přehled judikátů	106
6.2 Jednotlivé judikáty	106
7. Exces	111
7.1 Přehled judikátů	111
7.2 Jednotlivé judikáty	111
8. Firemní akce a teambuilding	118
8.1 Přehled judikátů	118
8.2 Jednotlivé judikáty	118
9. Firemní komunikace – doprava	130
9.1 Přehled judikátů	130
9.2 Jednotlivé judikáty	130
10. Firemní komunikace – chůze	150
10.1 Přehled judikátů	150
10.2 Jednotlivé judikáty	150
11. Historické judikáty	163
11.1 Přehled judikátů	163
11.2 Jednotlivé judikáty	164
12. Jeřáby	167
12.1 Přehled judikátů	167
12.2 Jednotlivé judikáty	167

13. Lehkomyšlné jednání	178
13.1 Přehled judikátů	178
13.2 Jednotlivé judikáty	178
14. Manipulace s břemeny.....	190
14.1 Přehled judikátů	190
14.2 Jednotlivé judikáty	190
15. Mozková příhoda	196
15.1 Přehled judikátů	196
15.2 Jednotlivé judikáty	196
16. Náhrada škody za pracovní úraz	209
16.1 Přehled judikátů	209
16.2 Jednotlivé judikáty	209
17. Odborná způsobilost	218
17.1 Přehled judikátů	218
17.2 Jednotlivé judikáty	218
18. Odborová organizace	230
18.1 Přehled judikátů	230
18.2 Jednotlivé judikáty	230
19. Osobní ochranné pracovní prostředky (OOPP)	240
19.1 Přehled judikátů	240
19.2 Jednotlivé judikáty	240
20. Plnění úkolů pro zaměstnavatele.....	247
20.1 Přehled judikátů	247
20.2 Jednotlivé judikáty	247
21. Pokyny BOZP	256
21.1 Přehled judikátů	256
21.2 Jednotlivé judikáty	256
22. Posuzování úrazu zaměstnance	261
22.1 Přehled judikátů	261
22.2 Jednotlivé judikáty	261
23. Práce ve výškách.....	272
23.1 Přehled judikátů	272
23.2 Jednotlivé judikáty	272
24. Pracovní cesta.....	286
24.1 Přehled judikátů	286
24.2 Jednotlivé judikáty	287
25. Pracovní kázeň	319
25.1 Přehled judikátů	319
25.2 Jednotlivé judikáty	319

26. Predispozice k poškození zdraví.....	321
26.1 Přehled judikátů	321
26.2 Jednotlivé judikáty	321
27. Soudní řízení	333
27.1 Přehled judikátů	333
27.2 Jednotlivé judikáty	334
28. Státní odborný dozor	344
28.1 Přehled judikátů	344
28.2 Jednotlivé judikáty	344
29. Stavebnictví	359
29.1 Přehled judikátů	359
29.2 Jednotlivé judikáty	360
30. Stravování	379
30.1 Přehled judikátů	379
30.2 Jednotlivé judikáty	379
31. Stroje, zařízení a vozidla	383
31.1 Přehled judikátů	383
31.2 Jednotlivé judikáty	383
32. Školení zaměstnanců.....	400
32.1 Přehled judikátů	400
32.2 Jednotlivé judikáty	400
33. Školství.....	421
33.1 Přehled judikátů	421
33.2 Jednotlivé judikáty	421
34. Trpěný způsob.....	432
34.1 Přehled judikátů	432
34.2 Jednotlivé judikáty	432
35. Vnitřní předpisy.....	442
35.1 Přehled judikátů	442
35.2 Jednotlivé judikáty	442
36. Výpověď zaměstnanci.....	452
36.1 Přehled judikátů	452
36.2 Jednotlivé judikáty	452
37. Závady ve schůdnosti komunikace.....	458
37.1 Přehled judikátů	458
37.2 Jednotlivé judikáty	458
Důležité pojmy z judikátů	461
Rejstřík judikátů podle tematických okruhů	537
Rejstřík právních vět podle tematických okruhů	555

ÚVOD

Elektronická kniha Judikáty o pracovních úrazech (k dispozici ve formátu pdf či ePub na www.anag.cz) **je rozšiřujícím doplňkem k publikaci Pracovní úrazy v judikatuře.**

E-kniha poskytuje čtenářům výchozí publikace, ale i dalším zájemcům doplňující odborné informace k jednotlivým judikátům, které jsou zkráceny jen o nezbytné minimum, např. o rozhodování NS o přípustnosti dovolání. Cílem úprav judikátů je snaha umožnit čtenářům bez nadbytečných informací detailně sledovat rozhodování jednotlivých soudů.

128 judikátů je pro lepší přehlednost a rychlejší orientaci čtenářů v problematice rozděleno do 37 tematických okruhů.

Významným těžištěm informací zde uvedených je rejstřík právních vět z judikátů a důležité pojmy (významově důležité pasáže textu judikátu). Tyto informace napomáhají čtenářům k hlubšímu pochopení posuzovaného úrazového děje a přesnějšímu porozumění závěru soudu.

Cílem e-knihy je předat čtenářům klíčové informace, které jsou podstatné pro posuzování pracovního úrazu zaměstnance, tak aby se uživatel knihy mohl objektivně rozhodnout, zda se jedná o pracovní úraz.

V průběhu zpracovávání knihy (průběžně cca 3 roky) **jsem se trvale řídil zásadou, že kniha musí být** pro uživatele (manažery, vedoucí zaměstnance, OZO BOZP, odborové funkcionáře, inspektory OIP, advokáty nebo soudce) **užitečným zdrojem informací** a při posuzování úrazu zaměstnance může pomoci při určení co nejpřesnějšího závěrečného stanoviska o úrazu zaměstnance.

Judikatura je významným vodítkem a důležitým argumentem při posuzování úrazu zaměstnanců. Citace judikatury je v současné době jedním z mála zdrojů, které může zainteresovaná strana s úspěchem použít pro prosazování svých oprávněných zájmů. **Znalost relevantní judikatury je tak pro dotčené osoby stěžejní.**

Zdeněk Šenk

1. ALKOHOL A JINÉ NÁVYKOVÉ LÁTKY

1.1 Přehled judikátů

6 Cz 32/68	Pracovní úraz a opilost pracovníka
Cpj 37/74	Vliv alkoholu na pracovní činnost zaměstnance a odpovědnost organizace při pracovních úrazech
8 As 59/2010	Měření hladiny alkoholu v krvi – právní názor Nejvyššího správního soudu
7 Tdo 95/2004	Podvod, nepracovní úraz a dopravní nehoda pod vlivem alkoholu (<i>viz kapitola 4. Doprava</i>)
5 Tz 202/99	Nabourání dvou automobilů během 10 minut opilým řidičem a posouzení počínání řidiče policií jako přestupek
21 Cdo 1755/2002	Parkování služebního automobilu v bydlišti zaměstnance a úraz opilého řidiče bez řidičského průkazu (<i>viz kapitola 24. Pracovní cesta</i>)

1.2 Jednotlivé judikáty

Rozhodnutí NS ze dne 30. září 1968, sp. zn. 6 Cz 32/68

Pracovní úraz a opilost pracovníka

Právní věta

Opilostí postihnutého pracovníka, která je důvodem úplného alebo čiastočného zbavenia zodpovednosti organizácie za škodu spôsobenou pracovným úrazom, je už taký stupeň alkoholického opojenia, ktorý znamená významnejšie zníženie duševných funkcií a celkovej pohotovosti.

Popis případu/úrazového děje

Žalobca utrpel dňa 26. 3. 1965 pracovný úraz, keď mu pri výrobe strešných hrebenáčov z hliny na lise zachytil razník lisu pravú ruku, túto pritlačil o formu a poškodil.

Nárok na odškodnenie tohto úrazu ako úrazu pracovného uplatnil žalobca u rozhodcovského orgánu, ktorý svojím rozhodnutím vyslovil, že žalovaná organizácia zodpovedá za pracovný úraz v rozsahu 40 %; vo zvyšku sa zodpovednosti zbavila, nakoľko žalobca si zavinil úraz čiastočne aj sám, pretože pracoval v podnapilom stave. V dôsledku námietok

podaných proti rozhodnutiu rozhodcovského orgánu bola vec predložená Okresnému súdu v Nitre, kde žalobca uplatnil aj nárok na zaplatenie rozdielu medzi pôvodným zárobkom a nemocenskými dávkami, jednorázové odškodnenie za sťaženie spoločenského uplatnenia a bolestné.

Žalovaná organizácia namietala v priebehu sporu, že si žalobca zavinil úraz výlučne sám tým, že pracoval v podnapilom stave (1,8 promile alkoholu v krvi), čím bola otupená jeho pozornosť; žalovaná organizácia je v dôsledku toho zbavená zodpovednosti podľa § 3 zák. č. 150/1961 Zb., lebo žalobca porušil bezpečnostný predpis (§ 10 zák. č. 120/1962 Zb.).

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresný súd v Nitre vyhovel rozsudkom z 23. 6. 1965 žalobe čiastočne; vyslovil, že žalovaná organizácia zodpovedá za pracovný úraz žalobcu v rozsahu 60 % a zaviazal ju v dôsledku toho zaplatiť žalobcovi náhradu škody v sume 8 603,28 Kčs s prísl. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že ide o pracovný úraz, za ktorý zodpovedá žalovaná organizácia len čiastočne, a to v rozsahu 60 %; vo zvyšujúcej časti sa zbavila zodpovednosti podľa § 2 zák. č. 150/1961 Zb., keďže žalobca si čiastočne zavinil úraz aj sám tým, že porušil predpis o bezpečnosti pri práci (keď pracoval v podnapilom stave).

V odvolaní podanom do tohto rozsudku namietal žalobca, že príčinou jeho úrazu nebolo ani čiastočne jeho zavinenie spočívajúce v jeho podnapilosti, nakoľko k poškodeniu zdravia v konečnom rozsahu došlo len tým, že po zachytení ruky lisom a zastavení lisu jeho spolupracovníčka K. T. spustila lis znovu a tento mu ruku zovrel ešte viac. Súčasne namietal žalobca správnosť vykonanej skúšky krvi; tvrdil, že táto mu bola odobratá až po narkóze, ktorá spôsobila zvýšenie hladiny alkoholu v krvi.

Krajský súd v Bratislave zrušil uznesením z 12. 1. 1966 rozsudok súdu prvého stupňa a vrátil mu vec na ďalšie konanie a nové rozhodnutie z dôvodu neúplnosti konania (nebol zistený priebeh úrazového deja).

Po doplnení dokazovania rekonštrukciou prípadu, vypočutím svedkov a vykonaním znaleckého dôkazu rozhodol Okresný súd v Nitre rozsudkom z 8. 7. 1966 tak, že vyslovil plnú zodpovednosť žalovanej organizácie za pracovný úraz žalobcu a zaviazal ju na zaplatenie sumy 9 928,20 Kčs s prísl. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že výpoveďou svedka J. B. aj rekonštrukciou prípadu vzal za preukázané, že k pohmoždeniu ruky žalobcu došlo až novým zapnutím lisu. Za tejto situácie nemá otázka podnapilosti žalobcu, poťažné vplyvy prípadnej narkózy na výšku hladiny alkoholu v krvi, podstatný význam pre posúdenie prípadu. V tej to súvislosti uviedol okresný súd, že z výpovedi ošetrojúceho lekára dr. J. S. sa nedalo preukázať, či došlo k zvýšeniu hladiny alkoholu v krvi éterovou narkózou danou pred odobratím krvi. Nové zapnutie lisu, ktoré podľa názoru okresného súdu spôsobilo pohmoždenie ruky žalobcu, je potrebné posudzovať samostatne, a tak

prípadná podnapilosť žalobcu nemohla mať vplyv na úrazový dej. Z tohto dôvodu došiel okresný súd k záveru, že žalovaná organizácia sa svojej zodpovednosti nezbavila, a to ani čiastočne.

Krajský súd v Bratislave potvrdil rozsudkom z 3. 11. 1966 rozsudok súdu prvého stupňa.

Nejvyšší soud

Najvyšší súd rozhodol o sťažnosti pre porušenie zákona podanej generálnym prokurátorom, že bol rozsudkami obidvoch súdov porušený zákon a **tieto rozsudky zrušil**.

Súdy nevykonali úplne dokazovanie pre správne zodpovedanie základnej otázky, či ruka žalobcu bola pohmoždená len po opätovnom zapnutí lisu či už pred týmto okamihom a s akými následkami. Bez vykonania ďalšieho znaleckého dôkazu a to znalcom v oboru strojárstva – zakladá sa záver súdov, že k pracovnému úrazu žalobcu došlo po opätovnom zapnutí lisu, na neúplne zistenom skutkovom stave, pričom táto neúplnosť mohla mať vplyv na rozhodnutie vo veci samej.

Túto základnú otázku nie je možné vyriešiť ani bez súčasného vyriešenia otázky, či jednou z hlavných príčin pracovného úrazu žalobcu – **a to v obidvoch situáciách** (teda v situácii, kedy ruka žalobcu bola pohmoždená až po opätovnom zapnutí lisu, a v situácii, kedy k pohmoždeniu ruky žalobcu s trvalými následkami došlo už pred týmto okamihom – **nebola vplyvom jeho opilstosti znížená pozornosť, sústredenie a reakcia**.

Už v rozhodnutí uverejnenom pod č. 51/1959 Zbierky rozhodnutí čs. súdov bolo zdôraznené, že výklad tohto pojmu je potrebné chápať v celkovej súvislosti so zmyslom a účelom ustanovenia, ktoré zo stavu opilstosti vyvodzuje určité právne následky pre účastníka, na prípad ktorého je nutné príslušné ustanovenie aplikovať. Preto ustanovenia § 2 a 3 zák. č. 150/1961 Zb. o deliberácii organizácie v prípade opilstosti pracovníka je potrebné vykladať tak, aby zodpovedala meradlu sprísnenej objektívnej zodpovednosti organizácie za pracovný úraz a s tým súvisiacemu značnému rozsahu záväzkov organizácie vznikajúcich z tejto zodpovednosti. **Preto obdobne ako v prípade opilstosti v zmysle ustanovenia § 6 skôr platnej vyhl. č. 132/1951 Zb. vyloženého v citovanom rozhodnutí je potrebné aj v tomto prípade za opilstosť z hľadiska ustanovenia § 2 zák. č. 150/1961 Zb. (§ 367 odst. 1 písm. b) ZP a § 367 odst. 2 písm. a) ZP) považovať už taký stupeň alkoholického opojenia, ktorý znamená významnejšie zníženie duševných funkcií a celkovej pohotovosti.**

Súdy mali preto so zreteľom na výklad pojmu opilstosť v zmysle citovaného ustanovenia vykonať všetky prístupné dôkazy k objasneniu otázky, či žalobca bol v čase pracovného úrazu pod vplyvom alkoholu, či teda je zavinenie na strane žalobcu, tj. zavinené porušenie bezpečnostného predpisu o zákaze vykonávať prácu v podnapilom stave, a či medzi požitím alkoholu a následkom, ktorý správaním sa žalobcu nastal, je príčinná súvislosť,

čo sa svojimi dôsledkami prejaví aj v úplnej, poľažne v čiastočnej zodpovednosti žalovanej organizácie za pracovný úraz.

Tieto dôkazy mal súd vykonať už so zreteľom na to, že výsledky dokazovania predovšetkým nasvedčovali opilstosti žalobcu: s tým súvisí aj tvrdenie žalovanej organizácie, podľa ktorého stroj, na ktorom pracoval žalobca, sa používa po celej republike a dosiaľ sa na ňom nestal ani jeden úraz. Výsledky vykonaného dokazovania súčasne nasvedčovali jednoznačne tomu, že u žalobcu zistený pomerne značný stupeň alkoholu v krvi je dôsledkom ním tvrdenej éterovej narkózy; súd v tomto smere nevykonával ďalšie dokazovanie vychádzajúc z výpovede svedka dr. J. S., z ktorej však aj tak nebol dostatočný podklad pre záver, že žalobca bol narkotizovaný éterom pred odberom krvi, hoci žalovaná organizácia navrhovala na túto okolnosť vypočúť svedkov – lekára dr. F. G. a zdravotnú sestru M. H., ktorá bola prítomná pri lekárskom zákroku vykonanom na žalobcovi, a to na tú okolnosť, že sa počas ošetrovania žalobcu dňa 26. 3. 1964 s týmto rozprávala, čo je dôkazom toho, že žalobca nebol narkotizovaný.

Z hľadiska prípadnej deliberácie žalovanej organizácie nie je určite tiež bez významu okolnosť, že žalobca sa musel tesne pred pracovným úrazom ohnúť a nemohol pozorovať razník, pričom osobitnú úlohu tu hrala okolnosť, že boli jeho pozornosť, sústredenie a reakcia znížené. Svoj význam tu má aj otázka, ktorou sa súd taktiež bližšie nezaoberal, **totiž či nedošlo k porušeniu predpisov o bezpečnosti práce zo strany žalovanej organizácie** (porov. vyhl. č. 253/1956 Ú. v. o bezpečnosti pri práci na mechanických lisocho), hoci táto otázka má význam pre posúdenie pomeru z časti škody, ktorú je povinná organizácia nahradiť podľa § 2 ods. 2 zák. č. 150/1961 Zb.

Súdy oboch stupňov, ktoré zistili nedostatočne skutkový stav, porušili zákon v ustanoveniach § 6, 120, 132 o. s. p. v spojení s ustanoveniami § 2 a 3 zák. č. 150/1961 Zb.

Stanovisko NS ze dne 27. ledna 1975, sp. zn. Cpj 37/74

Vliv alkoholu na pracovní činnost zaměstnance a odpovědnost organizace při pracovních úrazech

Právní otázka

Výklad pojmu opilstost a otázky příčinné souvislosti mezi opilstostí a úrazovým dějem.

Nejvyšší soud

Pojem opilstost není v zákoně definován. Soudy při výkladu pojmu opilstost vycházejí správně z rozhodnutí uveřejněného pod č. 43/1969 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, podle něhož opilstvím postiženého pracovníka, jež je důvodem úplného nebo částečného

zproštění z odpovědnosti organizace za škodu způsobenou pracovním úrazem, je takový stupeň alkoholického opojení, který znamená významnější snížení duševních funkcí a celkové pohotovosti. Pojem „opilost“ ve smyslu ustanovení [§ 191 odst. 1 písm. b) ZP1965 (*§ 367 odst. 1 písm. b) ZP*)] nelze vykládat jako „opilství“ v trestním právu; termín „opilství“ se vyskytuje v trestním zákoně jako pojmenování trestného činu podle ustanovení § 201 TrZ a tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo poté, co požil alkoholický nápoj, vykonává zaměstnání nebo jinou činnost, při níž by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku. Stav opilosti podle citovaného ustanovení zákoníku práce nemusí být dán již pouhým požitím alkoholického nápoje, nýbrž k požití alkoholického nápoje musí tu dojít v takové míře, že způsobí snížení duševních funkcí a celkové pohotovosti pracovníka.

Úplné nebo částečné zproštění odpovědnosti organizace mimo jiné předpokládá, že utrpený úraz je v příčinné souvislosti s opilostí pracovníka. O této příčinné souvislosti je třeba často provést i důkaz znalcem–lékařem, který může nejlépe posoudit vliv požitého alkoholu na snížení duševních schopností pracovníka. Svědecké pozorování ohledně chování pracovníka nemusí být vždy spolehlivým měřítkem. Je ovšem povinností soudu opatřit náležité skutkové podklady pro znalce.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Okresní soud v Opavě zjistil, že pracovník v době úrazu měl v krvi 1,91 promile alkoholu. O tom, jaký vliv měla opilost na činnost pracovníka, byli vyslechnuti dva svědci a byl proveden i důkaz znalcem–lékařem. Když bylo zjištěno, že opilost pracovníka byla jen jednou z příčin úrazu [§ 191 odst. 2 písm. b) ZP1965 (*§ 367 odst. 2 písm. a) ZP*)], bylo žalobě vyhověno jen částečně.

Rozsudek NSS ze dne 21. září 2010, sp. zn. 8 As 59/2010

Měření hladiny alkoholu v krvi – právní názor Nejvyššího správního soudu

Právní věta

Řidič se dopustí přestupku podle § 22 odst. 1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, pokud byla zjištěna hladina alkoholu v jeho krvi v době odběru nejméně 0,24 g/kg. Vychází-li právní rámec z tzv. nulové tolerance k hladině alkoholu v krvi řidiče, není jeho odpovědnost vyloučena tím, že se zjištěná hladina alkoholu jeví po odečtení tzv. fyziologické hladiny (0,20 g/kg) marginální.

Popis případu/úrazového děje

Žalobce (Ing. P. V.) se dopustil přestupku (rozhodnutí Městského úřadu v Kopřivnici) tím, že dne 21. 4. 2009 v 9:31 hodin v obci Kopřivnice řídil motorové vozidlo bezprostředně po požití alkoholického nápoje, nebo v takové době po jeho požití, kdy ještě mohl být pod jeho vlivem, přičemž rozbořem odebraného vzorku krve metodou plynové chromatografie a Widmarkovou zkouškou byla u žalobce zjištěna hladina alkoholu v krvi v době odběru nejméně 0,24 g/kg.

Rozsudky jednotlivých soudů a kasační stížnost k NSS

Rozhodnutím ze dne 3. 12. 2009 žalovaný (Krajský úřad Moravskoslezského kraje) zamítl odvolání žalobce a potvrdil rozhodnutí Městského úřadu Kopřivnice ze dne 16. 9. 2009, kterým byl žalobce uznán vinným ze spáchání přestupku proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích podle § 22 odst. 1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích (dále jen „zákon o přestupcích“), a byla mu uložena pokuta ve výši 12 000 Kč a zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 6 měsíců, jakož i v povinnost nahradit náklady správního řízení.

Žalobce napadl rozhodnutí žalovaného žalobou u Krajského soudu v Ostravě. Ten rozsudkem ze dne 11. 6. 2010 zrušil rozhodnutí žalovaného, kterému vrátil věc k dalšímu řízení.

Krajský soud nepřisvědčil námitkám poukazujícím na tvrzené procesní vady správního řízení. Shledal však důvodnou námitku, podle které žalobce nebyl pod vlivem alkoholických nápojů, protože dané ráno požil pouze několik nealkoholických piv. **Protokolem o lékařském vyšetření sice byla bez pochybností prokázána u žalobce hladina alkoholu v krvi v hodnotě 0,24 g/kg, tj. hodnota překračující tzv. fyziologickou hladinu alkoholu v krvi ve výši 0,20 g/kg.** Na druhé straně ovšem z protokolu vyplynulo, že žalobce nevykazoval při vyšetření známky ovlivnění alkoholem. Krajský soud konstatoval, že „sice do určité míry souhlasí s názorem žalovaného, že to nic nemění na tom, že u žalobce byla zjištěna v krvi hladina alkoholu v uvedené výši, ale na straně druhé podle Pracovního postupu Českého metrologického institutu (ČMI) ... je fyziologická hladina alkoholu v krvi stanovena s ohledem na současné poznatky s dovětkem, že '(v) budoucnu může být na základě nově získaných výsledků tato hodnota změněna'". Z toho podle krajského soudu „nelze dovodit nic jiného než to, že uvedená fyziologická hladina alkoholu v krvi má do jisté míry s přihlédnutím k dalším aspektům, které byly při jejím stanovení vzaty v úvahu... charakter orientační, průměrný, a to i s ohledem na obecně známou skutečnost, že tato hladina se může u různých osob do jisté míry lišit, je individuální“.

Dále krajský soud považoval za nutné „zohlednit to, že výsledky zkoušky hladiny alkoholu v krvi žalobce získané...metodou plynové chromatografie a Widmarkovou zkouš-

kou jsou přesné oproti výsledkům získaným dechovou zkouškou, kde při zjištění hladiny alkoholu v dechu lze za průkaznou považovat až hodnotu 0,25 g/kg...a nikoliv již 0,24 g/kg“.

Vzhledem k citovaným závěrům a u vědomí, že i v době posuzovaného jednání žalobce platila tzv. nulová tolerance, krajský soud uzavřel, že „za situace, kdy žalobce již od samého počátku popíral požití alkoholických nápojů před jízdou, resp. to, že by mohl být pod jejich vlivem, kdy dále po odečtu fyziologické hladiny alkoholu ve výši 0,20 g/kg... činí tato hladina alkoholu v krvi žalobce pouze 0,04 g/kg, což je poměrně zanedbatelné množství, a kdy především žalobce při lékařském vyšetření, které nebylo provedeno v dlouhém časovém odstupu...nevykazoval žádné jiné známky požití alkoholu, resp. toho, že by byl pod vlivem alkoholu...“, má pochybnosti o tom, zda se žalobce skutečně dopustil přestupku dle § 22 odst. 1 písm. b) zákona o přestupcích. Pokud jde o rozpor mezi protokolem o lékařském vyšetření žalobce a obsahem svědeckých výpovědí policistů ohledně toho, že z dechu žalobce byl cítit alkohol, nenabízí se dle krajského soudu žádný další důkazní prostředek, který by tuto skutečnost mohl potvrdit či vyvrátit. S ohledem na tvrzení žalobce, že ráno před jízdou vypil blíže nespecifikovaný počet nealkoholických piv, navíc podle krajského soudu nebylo možné vyloučit určitý „pivní“ zápach, který však není zápachem alkoholu.

Žalovaný (stěžovatel) brojil proti rozsudku krajského soudu kasační stížností z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy pro nesprávné posouzení právní otázky krajským soudem v předcházejícím řízení.

Krajský soud podle stěžovatele chybně posoudil důkazy provedené ve správním i soudním řízení, zejména důkaz protokolem o lékařském vyšetření ze dne 24. 4. 2009, důkaz Pracovním postupem ČMI č. 114 MP-C008-08, označeným jako Metodika měření alkoholu v dechu pro analyzátory alkoholu v dechu, ze dne 15. 12. 2008 (dále jen „Pracovní postup ČMI“) a důkaz Metodickým pokynem Ministerstva zdravotnictví č. ZD 10/2006 pro postup při laboratorním stanovení alkoholu (etylalkoholu) v krvi, publikovaným ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví č. 7/2006 (dále jen „Metodický pokyn ministerstva“), a vyvodil z nich nesprávné závěry.

Stěžovatel tvrdil, že podle bodu 10 písm. c) Metodického pokynu ministerstva musí být vzorek krve vyšetřen dvěma na sobě nezávislými laboratorními metodami, z nichž jedna musí být přísně specifická (zde je metoda plynové chromatografie nezastupitelná); jako druhá může být použita jakákoliv jiná, nespecifická, ale přesná metoda. Tou byla podle stěžovatele Widmarkova zkouška. Podle bodu 10 písm. e) Metodického pokynu ministerstva se za pozitivní průkaz požití alkoholického nápoje pokládá hladina etylalkoholu v krvi vyšší než 0,20 g/kg, stanovená metodou plynové chromatografie.

Stěžovatel podotkl, že vzhledem k tzv. analytickému principu a tzv. nulové toleranci není třeba v řízení o přestupku podle § 22 odst. 1 písm. b) zákona o přestupcích zkou-

mat, zda a jakým způsobem byl řidič zjištěnou výší hladiny alkoholu v krvi ovlivněn, tedy jak konkrétně alkohol působil na jeho schopnost řídit motorové vozidlo. Postačí zjištění, že měl v krvi prokazatelně nenulovou výši hladiny alkoholu, která nebyla způsobena pouze fyziologickými vlivy. Tato skutečnost přitom byla v posuzované věci nepochybně prokázána.

Dále stěžovatel poukázal na skutečnost, že Policie ČR provedla při silniční kontrole žalobce dvě dechové zkoušky s výsledky 0,40 a 0,35 g/kg. Jejich výsledky nebylo možné použít jako důkaz o ovlivnění alkoholem vzhledem k nedodržení předepsaného pracovního postupu, ale bylo možné použít je jako podpůrný důkaz. Ten byl následně potvrzen výsledkem lékařského vyšetření. Všechny tři naměřené hodnoty přitom zhruba odpovídají křivce vstřebávání alkoholu v těle v tzv. eliminační fázi.

Žalobce navrhl zamítnutí kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud

Nejvyšší správní soud posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.).

Kasační stížnost je důvodná.

Krajský soud opřel pochybnosti o spáchání přestupku žalobcem o závěr, že naměřená hodnota přesahuje tzv. fyziologickou hladinu alkoholu v krvi jen o 0,04 g/kg. To označil za „poměrně zanedbatelné množství“. Zdůraznil také, že žalobce od samého počátku popíral požití alkoholických nápojů před jízdou, resp. to, že by mohl být pod jejich vlivem, a při lékařském vyšetření, které bylo provedeno asi 45 minut po silniční kontrole, nevykazoval známky toho, že by byl pod vlivem alkoholu. Současně krajský soud s odkazem na Pracovní postup ČMI poznamenal, že tzv. fyziologická hladina alkoholu v krvi má charakter orientační, průměrný, může se u různých osob do jisté míry lišit a může být v budoucnu na základě nových poznatků změněna. Rozpor mezi protokolem o lékařském vyšetření žalobce a obsahem svědeckých výpovědí policistů o zápachu alkoholu v dechu žalobce mohl být podle krajského soudu způsoben tím, že žalobce dle svého tvrzení vypil ráno před jízdou blíže nespecifikovaný počet nealkoholických piv a proto nebylo možné vyloučit určitý „pivní“ zápach.

Nejvyšší správní soud především připomíná, že v České republice platila a platí zásada tzv. nulové tolerance alkoholu při řízení motorových vozidel. Prokáže-li správní orgán právně konformním způsobem přítomnost alkoholu v krvi obviněného a tato skutečnost je zapříčiněna požitím alkoholického nápoje, jsou (za dalších předpokladů) naplněny znaky skutkové podstaty přestupku dle § 22 odst. 1 písm. b) zákona o přestupcích. Pokud krajský soud operoval s pojmem tzv. fyziologické hladiny alkoholu v krvi, je třeba zdůraznit, že pro posouzení viny ze spáchání přestupku musí být vyloučeno, že je zjištění konkrétní

hladiny alkoholu v těle obviněného důsledkem jiné okolnosti (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 3. 2010, čj. 5 As 24/2009).

Podle § 5 odst. 1 písm. f) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o silničním provozu“), je řidič povinen podrobit se na vyzvu policisty vyšetření podle zvláštního právního předpisu ke zjištění, zda není ovlivněn alkoholem. Tímto zvláštním právním předpisem je zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tabákový zákon“).

Podle § 16 odst. 2 tabákového zákona „orientačnímu vyšetření a odbornému lékařskému vyšetření zjišťujícímu obsah alkoholu je povinna se podrobit osoba, u níž se lze důvodně domnívat, že vykonává činnosti podle odstavce 1 pod vlivem alkoholu, a dále osoba, u které je důvodné podezření, že přivodila jinému újmu na zdraví v souvislosti s požitím alkoholického nápoje. Spočívá-li orientační vyšetření zjišťující obsah alkoholu v dechové zkoušce provedené analyzátozem alkoholu v dechu, splňujícím podmínky stanovené zvláštním právním předpisem, odborné lékařské vyšetření se neprovede. V případě, že osoba tento způsob orientačního vyšetření odmítne, provede se odborné lékařské vyšetření.“

Je zřejmé, že právní úprava předvídá dva způsoby vyšetření zjišťujících obsah alkoholu, a to orientační vyšetření (§ 2 písm. l) tabákového zákona) a odborné lékařské vyšetření (§ 2 písm. m) tabákového zákona). Současně je ze znění § 16 odst. 2 tabákového zákona patrné, že s účinností od 1. 1. 2009 je důkazu o ovlivnění alkoholem získanému orientačním vyšetřením formou dechové zkoušky provedené analyzátozem alkoholu v dechu schváleným Českým metrologickým institutem ve smyslu § 3 odst. 3, § 6, resp. § 7 zákona č. 505/1990 Sb., o metrologii (dále „zákon o metrologii“), přiznána vyšší míra přesvědčivosti než podle předchozí právní úpravy. Zvláštním právním předpisem, jenž má na mysli § 16 odst. 2 tabákového zákona, je právě zákon o metrologii, resp. prováděcí vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 345/2002 Sb., kterou se stanoví měřidla k povinnému ověřování a měřidla podléhající schválení typu (srov. bod 7.4.2 přílohy vyhlášky).

V posuzované věci vyplynulo ze správního spisu, že Policie ČR opakovaně provedla při silniční kontrole u žalobce dechovou zkoušku kalibrovanými analyzátozem alkoholu v dechu s výsledkem 0,40 a 0,35 g/kg. Správní orgány však dospěly ke správnému právnímu závěru, že nedodržení předepsaného Pracovního postupu ČMI vyloučilo použití výsledků těchto dechových zkoušek pro účely správního řízení ve smyslu § 16 odst. 2 tabákového zákona věty druhé.

Žalobce byl ovšem v návaznosti na výsledky dechových zkoušek vyzván, aby se podrobil lékařskému vyšetření formou odběru biologického materiálu (vzorku krve). Relevantní právní úprava (§ 5 odst. 1 písm. f) zákona o silničním provozu) přitom striktně neváže povinnost řidiče podrobit se lékařskému vyšetření na pozitivní výsledek dechové zkoušky. Rozhodující tak byla výzva policisty k podstoupení lékařského vyšetření. Ze správního spisu pak nijak nevyplynulo, že by tato výzva byla projevem libovůle nebo šikany ze strany policejního orgánu. Právě naopak, opodstatněnost předmětné výzvy byla dána výsledky orientačních dechových zkoušek. Ty sice nebyly v souladu s § 16 odst. 2 tabákového zákona způsobilé samy o sobě prokázat ovlivnění žalobce alkoholem v souvislosti s požitím alkoholických nápojů kvůli porušení předepsaného postupu, ale legitimizovaly výzvu policisty podrobit se odbornému lékařskému vyšetření. Na jejich základě nepochybně bylo možné důvodně se domnívat, že žalobce řídil motorové vozidlo pod vlivem alkoholu (srov. přiměřeně rozsudek č. 2063/2010 Sb. NSS).

Správní orgán opřel závěr o vině žalobce právě o výsledky lékařského vyšetření. Vzorek krve odebrané žalobci byl vyšetřen dvěma na sobě nezávislými laboratorními metodami, a to metodou plynové chromatografie a Widmarkovou zkouškou. Ty prokázaly hladinu alkoholu v krvi žalobce v hodnotě 0,24 g/kg. Postup lékařského vyšetření plně odpovídal bodu 10 písm. c) Metodického pokynu ministerstva, jenž byl vydán „za účelem zajištění správnosti a jednotného postupu při průkazu a stanovení etylalkoholu v krvi“.

V souvislosti s úvahou krajského soudu o tzv. fyziologické hladině alkoholu v krvi Nejvyšší správní soud připomíná, že podle bodu 10 písm. e) Metodického pokynu ministerstva se „za pozitivní průkaz požití alkoholického nápoje...pokládá hladina etylalkoholu v krvi vyšší než 0,20 g/kg, stanovená metodou plynové chromatografie“.

Přestože může být výskyt alkoholu v těle zapříčiněn i jinými faktory než pouze požitím alkoholického nápoje (v této souvislosti se poněkud zjednodušeně hovoří právě o tzv. fyziologické hladině), je třeba přitakat stěžovateli, že expertně stanovená hodnota, která v souladu s bodem 10 písm. e) Metodického pokynu ministerstva vede k negativnímu závěru o přítomnosti alkoholu v krvi v důsledku požití alkoholického nápoje, vychází z pesimistického odhadu. Ten právě předpokládá, že hladina do výše 0,20 g/kg alkoholu v krvi může být teoreticky zapříčiněna i jinými faktory než požitím alkoholického nápoje.

Byla-li však metodou plynové chromatografie zjištěna hladina alkoholu v krvi žalobce ve výši 0,24 g/kg, a to s časovým odstupem po provedení silniční kontroly (s přihlédnutím k průměrné rychlosti vstřebávání alkoholu v tzv. eliminační fázi), **Nejvyšší správní soud nepochyboval, že žalobce byl při řízení motorového vozidla pod vlivem alkoholu v souvislosti s požitím alkoholického nápoje.** Krajskému soudu lze přisvědčit, že tzv. fyziologická hladina alkoholu v krvi se u různých osob liší a může být ovlivněna nejrůznějšími faktory. Nejvyšší správní soud však v tomto směru přisvědčil stěžovateli, že krajský soud nesprávně vyšel ze závěrů obsažených v části 9 Pracovního postupu ČMI

vztahující se k tzv. pesimistické hodnotě nejistoty přepočtového faktoru, který je ve formě konstanty aplikován při přepočtu objemu alkoholu v dechu na hladinu alkoholu v krvi vyšetřované osoby. V posuzované věci se však žádný takový přepočet neuplatní. Hladina alkoholu v krvi žalobce byla zjištěna přísně specifickou metodou plynové chromatografie a v souladu s Metodickým pokynem ministerstva potvrzena Widmarkovou zkouškou.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího správního soudu

Nejvyšší správní soud proto odmítl postup krajského soudu, který od zjištěné hodnoty 0,24 g/kg paušálně odečetl tzv. fyziologickou hladinu alkoholu v krvi (0,20 g/kg) a uzavřel, že zůstatková hodnota (0,04 g/kg) je marginální a neprokazuje požití alkoholického nápoje žalobcem. Na závěru Nejvyššího správního soudu nemůže v kontextu posuzované věci nic změnit ani závěr klinického vyšetření, zaměřeného na zjištění známek účinku ovlivnění alkoholem. Přestože bez znaleckého zkoumání není možné v každém jednotlivém případě zjistit konkrétní výši tzv. fyziologické hladiny alkoholu v krvi, nemůže vést tato skutečnost v případě hodnoty naměřené v posuzované věci k závěru, který učinil krajský soud.

Stěžovatel správně namítl, že by závěry krajského soudu fakticky vyloučily nebo podstatně omezily možnost účinného postihu za jednání, které ohrožuje jednu z nejdůležitějších hodnot a zájmů chráněných právní úpravou provozu na pozemních komunikacích. Předchází-li orgány veřejné moci do jisté míry obraně obviněných prostřednictvím argumentů souvisejících s tzv. fyziologickou hladinou tím, že za prokazatelné ovlivnění alkoholem v důsledku požití alkoholického nápoje považují pouze hodnoty vyšší než 0,20 g/kg alkoholu v krvi, je jejich chování vedeno pochopitelnou snahou o zefektivnění výkonu veřejné moci (přestože se může jevit problematickým z hlediska zásady legality, která se uplatní i ve správním trestání). Z takového postupu však není možno bez dalšího dovodit, že se postih daného přestupku fakticky uplatní až od „nemarginální“ hranice alkoholu v krvi, resp. že této hladině se přibližující hodnoty, jako je 0,24 g/kg v posuzované věci, zakládají rozumné pochybnosti o ovlivnění alkoholem v důsledku požití alkoholického nápoje. Nejvyšší správní soud proto neshledal stížní námitku důvodnou.

Pro úplnost Nejvyšší správní soud podotýká, že považoval tvrzení žalobce o požití několika nealkoholických piv před silniční kontrolou za ryze účelové. Toto tvrzení navíc nemohlo vyvinut žalobce ze spáchání přestupku podle § 22 odst. 1 písm. b) zákona o přestupcích, jak správně uvedl žalovaný v napadeném rozhodnutí. Na věci by nic nezměnilo, kdyby byla naměřená hladina alkoholu v krvi žalobce zapříčiněna požitím více nealkoholických piv. To nelze v obecné rovině vyloučit, protože tzv. nealkoholická piva obsahují určité množství etylalkoholu. Právě z tohoto důvodu je však nutné považovat je (při nemírné konzumaci) za alkoholický nápoj.

Dále stěžovatel vytkl krajskému soudu, že v posuzované věci rozhodl odlišně od rozhodnutí ve věci vedené pod sp. zn. 58 Ca 56/2009.

Ze spisů vyplynulo, že v rozsudku ze dne 30. 4. 2010, čj. 58 Ca 56/2010 - 35, dospěl stejný samosoudce krajského soudu k závěru, že „pro naplnění znaků skutkové podstaty daného přestupku (přestupku dle § 22 odst. 1 písm. b) zákona o přestupcích – poznámka Nejvyššího správního soudu) není rozhodující to, do jaké míry byl řidič (přestupce) alkoholem ovlivněn (to je záležitostí ryze individuální), ale postačuje pouze to, že ovlivněn byl, tj. že v jeho dechu (resp. krvi apod.) (byl) zjištěn alkohol, a to i po odečtení shora uvedené odchylky“. V daném případě přitom byla žalobci dechovou zkouškou provedenou analyzátozem alkoholu v dechu naměřena hodnota 0,34 g/kg, přičemž krajský soud uzavřel, že po odečtení odchylky 0,24 g/kg připadající na vliv přesnosti měření (0,04 g/kg – srov. část 9 Pracovního postupu ČMI) a tzv. fyziologickou hladinu alkoholu v těle byla dechovou zkouškou zjištěna hladina 0,10 g/kg, kterou krajský soud označil za nikoliv zcela bezvýznamnou a uzavřel, že „je tedy nepochybné, že (žalobce) pod vlivem alkoholu byl“.

V nyní posuzované věci přitom krajský soud založil své rozhodnutí na právním závěru, podle kterého naměřená hodnota přesahuje tzv. fyziologickou hladinu alkoholu v krvi jen o 0,04 g/kg, což označil za „poměrně zanedbatelné množství“, přičemž z kontextu odůvodnění napadeného rozsudku je zřejmé, že zjištění alkoholu v krvi i po odečtení 0,20 g/kg nevede podle krajského soudu k automatickému závěru o řízení motorového vozidla pod vlivem alkoholu.

Ústavní soud setrvale judikuje, že účastník řízení má právo na předvídatelné rozhodnutí a jednotný náhled soudu na stejný právní problém. Předvídatelnost výsledku soudního rozhodování napomáhá právní jistotě a zajišťuje obecnou důvěru v právo. Pokud soud rozhodl ve více rozhodnutích v téže nebo podobné věci na základě totožných nebo obdobných skutkových zjištění diametrálně odlišným způsobem a svůj názorový posun přezkoumatelně neodůvodnil, je jeho rozhodnutí v rozporu s ústavně chráněným principem právní jistoty a zasahuje do práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 36 Listiny základních práv a svobod (srov. nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2002, sp. zn. II. ÚS 296/2001).

Obdobně i Nejvyšší správní soud ve své rozhodovací praxi zastává názor, že pokud stejný senát, resp. stejný samosoudce krajského soudu posuzuje srovnatelné případy bez řádného odůvodnění odlišně, porušuje tím předvídatelnost rozhodování a s ní související princip právní jistoty, mající v konečném důsledku dopady i na princip rovnosti účastníků soudního řízení. Změna přístupu bez výslovného zásahu provedeného legislativní formou nebo bez využití mechanismů sjednocování judikatury prostřednictvím soudů vyšší instance a současně bez racionálně podloženého a přesvědčivého odůvodnění je proto ústavně nežádoucí (srov. rozsudek ze dne 12. 8. 2004, čj. 2 Afs 47/2004).

Z výše uvedené abstrakce právních závěrů je patrné, že krajský soud rozhodl v obou případech se vzájemně rozpornými právními názory. Nadto není z odůvodnění jeho rozhodnutí seznatelné, proč považoval hodnoty 0,04 g/kg a 0,10 g/kg za natolik vzdálené, aby vysvětlily rozporné teze o „poměrně zanedbatelném množství“, resp. „nikoli zcela nevýznamné“ hladině. I tato stížní námitka tedy byla důvodná.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že je napadený rozsudek nezákonný, proto jej zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). V něm krajský soud rozhodne vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Rozhodnutí NS ze dne 17. února 2000, sp. zn. 5 Tz 202/99

Nabourání dvou automobilů během 10 minut opilým řidičem a posouzení počinání řidiče policií jako přestupek

Právní věta

1. Trestní stíhání obviněného řidiče motorového vozidla pro trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 TrZ není vyloučeno ani v případě, jestliže se nepodařilo objektivně (tj. odběrem a vyšetřením krve) zjistit přesné množství alkoholu v krvi řidiče v době jízdy. Citované ustanovení totiž podmiňuje trestní odpovědnost stavem, který vylučuje způsobilost k výkonu zaměstnání nebo k jiné činnosti, při nichž by mohl pachatel ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku. Na takový stav lze sice usuzovat především z množství (hladiny) alkoholu v krvi řidiče, ale není-li tento údaj k dispozici, je možné a nutné stav vylučující způsobilost vyvodit ze souhrnu ostatních okolností, za nichž byla jízda řidiče motorového vozidla uskutečněna, např. z druhu a množství alkoholických nápojů požitých před jízdou řidičem, z doby, kdy k požití došlo, ze způsobu jízdy, z celkového chování řidiče před nehodou i po ní apod. K tomu musí orgány činné v trestním řízení opatřit a provést všechny vhodné a potřebné důkazy (§ 2 odst. 5 TrŘ) a odpovídajícím způsobem je zhodnotit jednotlivě i v souhrnu (§ 2 odst. 6 TrŘ).
2. Vedle svědeckých výpovědí, lékařských zpráv či znaleckého posudku může být jedním ze souhrnu důkazů (byť nikoli jediným), jimiž lze prokázat stav vylučující způsobilost pachatele k výkonu činnosti podle § 201 TrZ, též výsledek dechové zkoušky, zejména pokud byla tato zkouška provedena přístrojem, který umožňuje kvantifikovat množství požitého alkoholu. Výsledek dechové zkoušky není možné bez dalšího odmítnout jen z důvodu, že přístroj, na kterém byla zkouška provedena, je zatížen určitou nepřesností, pokud výsledek odpovídá ostatním důkazům.

Popis případu

Usnesením vyšetřovatele Policie České republiky, městského úřadu vyšetřování byla podle § 171 odst. 1 TrŘ postoupena věc obviněného T. F., **stíhaného pro trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky** podle § 201 písm. d) TrZ, správnímu orgánu, a to příslušnému dopravnímu inspektorátu. Obviněnému bylo kladeno za vinu, že dne 25. 3. 1999 v 15:40 hod. jel osobním automobilem v pravém jízdním pruhu po vozovce a v prostoru před křižovatkou nedodržel bezpečnou vzdálenost za jedoucím automobilem, který řídil J. Ř., zezadu do vozidla narazil, čímž na něm způsobil podle znaleckého posudku škodu ve výši 78 660 Kč, přičemž při dechové zkoušce přístrojem zn. Dräger bylo v jeho krvi zjištěno 2,45 promile alkoholu a odběru krve i dalšímu vyšetření se odmítl podrobit. **V rozhodnutí dospěl vyšetřovatel k závěru, že výsledky přípravného řízení ukazují, že tento skutek není trestným činem.** Jde však o skutek, který by mohl být posouzen jako přestupek proti pravidlům silničního provozu ve smyslu § 5 odst. 1 písm. b), e), § 5 odst. 2 písm. b), § 17 odst. 1 vyhlášky č. 99/1989 Sb. a § 7 odst. 1 písm. a), c) zákona č. 12/1997 Sb. **Rozhodnutí nabylo právní moci.**

Stížnost ministra spravedlnosti pro porušení zákona

Proti tomuto usnesení podal ministr spravedlnosti v neprospěch obviněného stížnost pro porušení zákona. Namítá v ní, že vyšetřovatel nepostupoval podle § 2 odst. 5 TrŘ, neboť nezajistil všechny potřebné a možné důkazy. **Z dosud provedených důkazů byl zřejmý rozpor mezi množstvím požitého alkoholu uváděným obviněným v trestním řízení a množstvím, které konstatoval v řízení o přestupku, včetně rozporu mezi těmito údaji a výsledkem zjištěným dechovou zkouškou.** Přesto vyšetřovatel neověřoval výpověďmi svědků, spolupracovníků obviněného, jeho údaje o množství požitého alkoholu a údaj, kdy alkohol konzumoval. **K chování obviněného a k zevní stránce ovlivnění jeho osoby alkoholem měli být, jako svědci, vyslechnuti policisté, kteří šetřili dopravní nehodu, a pracovníci záchranné služby, kteří zajišťovali jeho převoz do nemocnice.** Tyto skutečnosti, významné pro posouzení věci, měly být zjišťovány a ověřovány i výsledkem lékaře, který měl u obviněného provést odběr krve ke zkoušce na alkohol. Měl být rovněž vyžádán protokol o výsledku této zkoušky.

Ministr spravedlnosti dále namítá, že vyšetřovatel prováděl vyšetřování jen o části skutku kvalifikovaného jako trestný čin podle § 201 písm. d) TrZ. **Přitom od počátku vyšetřování bylo zřejmé, že obviněný téhož dne kolem 15:25 hod. při jízdě pod vlivem alkoholu narazil svým vozidlem do autobusu dopravních podniků, který poškodil.** Jako svědci měli být v přípravném řízení vyslechnuti J. M. a M. V., kteří vypovídali v řízení o přestupku. Jmenovaní se mohli vyjádřit k chování obviněného při řízení automobilu před touto dopravní nehodou i po ní. Ke způsobu jízdy obviněného měl být podrobně

vyslechnut svědek J. Ř. Znaleckým posudkem z oboru ekonomika, ceny a odhady motorových vozidel, a po zajištění dalších důkazů o rozsahu poškození autobusu dopravních podniků, měl vyšetřovatel zjistit škodu na tomto vozidle. Teprve na základě těchto zjištění, při neexistenci chemického rozboru krve, měl znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, provést propočít hladiny alkoholu v krvi obviněného v době dopravní nehody. Dále měl posoudit stupeň jeho ovlivnění alkoholem v kritické době a schopnosti řídit motorové vozidlo.

Závěrem stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 TrŘ vyslovil, že usnesením vyšetřovatele Policie ČR, městského úřadu vyšetřování byl ve prospěch obviněného porušen zákon v ustanoveních § 2 odst. 5 a § 171 odst. 1 TrŘ ve vztahu k § 201 písm. d) TrZ.

Nejvyšší soud

Nejvyšší soud přezkoumal z podnětu podané stížnosti pro porušení zákona a na základě spisového materiálu podle § 267 odst. 1 TrŘ správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, které mu předcházelo, a shledal, že zákon porušen byl.

Podle § 2 odst. 5 TrŘ orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Bez návrhu stran objasňují stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného. Doznání obviněného nezbavuje tyto orgány povinnosti přezkoumat všechny okolnosti případu. Podle § 2 odst. 6 TrŘ orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Podle § 171 odst. 1 TrŘ vyšetřovatel postoupí věc jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, že však jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění.

Podle názoru Nejvyššího soudu nepostupoval vyšetřovatel v přípravném řízení důsledně podle výše citovaných ustanovení zákona, jak důvodně namítá i ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona. Předně nebyly při vyšetřování k objasnění skutkového stavu věci provedeny a poté zhodnoceny všechny potřebné a dostupné důkazy. Tyto nedostatky, včetně neúplného popisu skutku, pro který bylo T. F. sděleno obvinění, vedly k nesprávnému právnímu rozhodnutí ve věci, jak bude podrobněji rozvedeno níže.

Z důkazů v trestním spise vyplývá, že obviněný po autonehodě odmítl odběr krve, který mohl objektivně prokázat, do jaké míry byly při řízení motorového vozidla ovlivněn alkoholem. Protože výsledek dechové zkoušky provedené u jmenovaného po autonehodě na přístroji zn. Dräger (vykázal 2,45 promile alkoholu v krvi) byl ve výrazném nepochybném poměru k jeho tvrzení o množství požitého alkoholu před jízdou (obviněný uvedl, že před

jízdou vypil 1/2 litru dvanáctistupňového piva a asi 4 odlivky po 1/2 dcl Fernetu), měly být provedeny další důkazy ke zjištění ovlivnění jeho osoby alkoholickými nápoji v době řízení motorového vozidla. **Předně měly být jako svědci vyslechnuty osoby z pracoviště obviněného, kde podle vlastního tvrzení měl alkoholické nápoje konzumovat.** Výslechem mělo být zejména zjišťováno, zda takové nápoje dne 25. 3. 1999 požíval, případně jakého druhu, v jakém množství a čase. K chování obviněného při řízení automobilu před dopravní nehodou s vozidlem zn. Seat Toledo měl být podrobně vyslechnut řidič tohoto vozidla – svědek J. Ř. Jmenovaný a příslušníci Policie České republiky, šetřící tuto dopravní nehodu, i pracovníci z vozidla rychlé záchranné služby, jež obviněného převáželo do nemocnice, měli být svědecky vyslechnuti k jeho chování po dopravní nehodě (např. verbální projevy, fyzická aktivita apod.). Naproti tomu nelze vyšetřovateli vytýkat, že nevyslechl lékaře, který měl obviněného vyšetřovat na ovlivnění alkoholem, a že měl vyžádat i protokol o tomto úkonu. **Z protokolu o nehodě v silničním provozu totiž vyplývá, že obviněný odmítl nejen odběr krve, ale i lékařské vyšetření.**

Skutek uvedený ve sdělení obvinění nelze považovat za úplný, jak upozorňuje i stížnost pro porušení zákona. **Z výpovědi obviněného se podává, že při řízení automobilu po požití alkoholu měl zavinit těž jinou dopravní nehodu, při které byl poškozen autobus, a že v důsledku následného strachu z místa nehody ujel.** Tento nehodový děj je součástí skutku, pro který byl obviněný trestně stíhán. V této souvislosti lze připomenout, že totožnost skutku je zachována i tehdy, je-li alespoň zčásti dána v podstatných okolnostech totožnost jednání nebo následku. V daném případě byla totožnost jednání zachována tím, že motorové vozidlo mělo být obviněným řízeno pod vlivem návykové látky (alkoholu). Totožnost následku byla rovněž zachována, a to shodným okruhem společenských zájmů, které byly jednáním obviněného nejen ohroženy (život, zdraví a majetek), ale došlo i k poškození cizího majetku. **Také nelze pominout úzkou časovou souvislost mezi oběma nehodami.** Proto měl být popis skutku v průběhu přípravného řízení i dodatečně upřesněn. Za účelem objasnění této části skutku měly být v přípravném řízení provedeny důkazy. Jednalo se o výslech svědků k průběhu a následkům dopravní nehody, včetně zjišťování způsobu jízdy obviněného v kritické době. Také měla být znalecky vyčíslena škoda vzniklá na autobusu.

Po zajištění všech shora konstatovaných důkazů měl být vyžádán znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, který by při neexistenci výsledku krevní zkoušky propočtem stanovil ovlivnění obviněného alkoholem při řízení automobilu dne 25. 3. 1999. Podkladem pro znalecké zjištění měly být všechny důkazy zajištěné v přípravném řízení vztahující se k ovlivnění osoby T. F. alkoholickými nápoji v kritické době (např. výpověď obviněného, výpovědi svědků a listinné důkazy). **Znalci mělo být uloženo, aby se v posudku také podrobněji vyjádřil k výsledku dechové zkoušky provedené u obviněného přístrojem zn. Dräger, než jak učinil ve stávajícím posudku.**

Zejména měl blíže definovat, jakou chybou může být výsledek takového měření zatížen a v čem nepřesnost spočívá. Pro potřeby znalce měl vyšetřovatel zjistit přesné označení přístroje, na kterém byla dechová zkouška obviněného provedena (ve spisu chybí). Na tento typ přístroje měl být vyžádán i certifikát vydaný v minulosti příslušnou státní zkušebnou. Pokud by doplněný znalecký posudek zůstal nejasný nebo neúplný (např. znalec neodpovídá na všechny výše položené otázky), měl by vyšetřovatel postupovat podle § 109 TrŘ, případně zhodnotit, zda nejsou dány důvody pro vyžádání posudku ústavu podle § 110 TrŘ.

Teprve po provedení a pečlivém zhodnocení všech uvedených důkazů mohl vyšetřovatel učinit ve věci správné a zákonu odpovídající rozhodnutí. V důsledku popsanych vad je současné rozhodnutí vyšetřovatele ve věci minimálně předčasné.

Z odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu

Vzhledem k uvedeným závěrům Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 TrŘ vyslovil, že usnesením vyšetřovatele Policie ČR, městského úřadu vyšetřování byl ve prospěch obviněného porušen zákon v ustanovení § 171 odst. 1 TrŘ a v řízení, které mu předcházelo, též v ustanoveních § 2 odst. 5, odst. 6 TrŘ. Protože byly splněny podmínky § 272 TrŘ, tak Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 TrŘ napadené usnesení zrušil.

Úkolem vyšetřovatele bude v přípravném řízení zajistit shora konstatované důkazy, případně zajistit i důkazy další, pokud to výsledky doplněného dokazování budou ve smyslu § 2 odst. 5 TrŘ vyžadovat. Poté postupem podle § 2 odst. 6 TrŘ všechny důkazy náležitě vyhodnotit a učinit ve věci zákonu odpovídající rozhodnutí.

Poznámka: V publikovaném rozhodnutí Nejvyšší soud navazuje na dosavadní judikaturu k prokazování stupně ovlivnění alkoholem řidiče motorového vozidla, který je stíhán pro trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 TrZ, resp. v minulosti pro trestný čin opilství podle téhož zákonného ustanovení (viz např. rozhodnutí pod č. 54/1968 a č. 36/1984, str. 196 a 197 Sb. rozh. tr.). V posuzovaném případě je tato judikatura dále rozvinuta v tom směru, že neexistence výsledku krevní zkoušky na množství alkoholu v krvi řidiče zásadně nebrání tomu, aby mohl být jinými důkazy zjištěn stav nezpůsobilosti k výkonu zaměstnání nebo jiné činnosti, při kterých by mohl pachatel ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku. V tomto směru je tedy třeba vycházet z obecného ustanovení § 89 odst. 2 TrŘ, podle něhož za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, přičemž výčet důkazů (důkazních prostředků) zde obsažený je jen demonstrativní. Stran obsahu a rozsahu dokazování a hodnocení důkazů se uplatní obecné zásady podle § 2 odst. 5, odst. 6 TrŘ.

Přestože se podle dosavadní soudní praxe vychází z toho, že hladina alkoholu v krvi ve výši 1 promile (1g alkoholu na 1 kg hmotnosti) je hranicí, kdy i jízda nadprůměrně způsobilého řidiče motorového vozidla již vyvolává uvedené ohrožení ve smyslu § 201 TrZ,

není vyloučeno dovodit u řidiče motorového vozidla stav vylučující způsobilost, a tedy i potřebnou míru ohrožení, též při menším množství alkoholu v krvi, než je 1 promile. Navíc je třeba stav vylučující způsobilost řidiče, stupeň jeho ovlivnění alkoholem a míru ohrožení vyplývající z jeho jízdy posuzovat nejen podle množství alkoholu v krvi, ale rovněž s ohledem na ostatní okolnosti jízdy, a to zejména za situace, kdy hladinu alkoholu v krvi nelze přesně objektivizovat např. proto, že se řidič v rozporu se svými povinnostmi odmítl podrobit odběru krve (§ 6 odst. 1 písm. f), odst. 2 zákona č. 12/1997 Sb., o bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, ve znění zákona č. 168/1999 Sb., § 6 zákona č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, ve znění pozdějších předpisů). V případě, který byl projednáván v publikovaném rozhodnutí, tedy mělo podstatný význam též objasnění první nehody obviněného, kdy se jím řízené vozidlo dostalo do střetu s autobusem, protože tato událost mohla svědčit – vedle jiných okolností – právě o nezpůsobilosti obviněného k řízení motorového vozidla v důsledku předchozího požití alkoholických nápojů.

Konečně je třeba zdůraznit ten závěr z citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu, podle něhož není možné bez dalšího odmítnout důkazní význam výsledku dechové zkoušky na alkohol. I když dechová zkouška je považována jen za orientační a dosavadní praxe její výsledek správně pokládá pouze za podpůrný důkaz, zejména byla-li zkouška provedena s použitím detekční trubičky, nelze ji v určitých případech zcela ignorovat (jak např. učinil v posuzovaném případě znalec). To platí především za situace, kdy byla dechová zkouška provedena přístrojem, který umožňuje určitou kvantifikaci požitého alkoholu a zaznamenání tohoto údaje a jehož míra nepřesnosti (chyba) neznehodnocuje výsledek zkoušky natolik, aby po jeho srovnání se skutečnostmi vyplývajícími z ostatních důkazů nebylo možné učinit spolehlivý závěr o stupni ovlivnění alkoholem. Není jistě třeba zdůrazňovat, že pro rozhodnutí o vině nestačí jen výsledek dechové zkoušky provedené na takovém přístroji jako jediný důkaz, ale ten musí být opatřen, proveden a hodnocen též v souhrnu s ostatními důkazy.

2. CESTA DO ZAMĚŠTNÁNÍ A ZPĚT

2.1 Přehled judikátů

- 21 Cdo 688/2005 Zranění zaměstnance (fa A) lokomotivou (fa B) v areálu s více firmami, cesta do zaměstnání, těžký úraz (*viz kapitola 9. Firemní komunikace – doprava*)
- 21 Cdo 1148/2002 Odvoz spolupracovníka z práce domů (nad rámec schválené pracovní cesty), úraz řidiče (*viz kapitola 24. Pracovní cesta*)
- 21 Cdo 1755/2002 Parkování služebního automobilu v bydlišti zaměstnance a úraz opilého řidiče bez řidičského průkazu (*viz kapitola 24. Pracovní cesta*)
- 25 Cdo 2402/2010 Posuzování úrazu řidiče služebního automobilu při dopravní nehodě – z pohledu plnění pracovních úkolů (*viz kapitola 24. Pracovní cesta*)
- 21 Cdo 2507/2000 Odchod zaměstnankyně z pracoviště (tiskárny) a úraz před tiskárnou cestou k píchačkám
- 21 Cdo 2791/2000 Dopravní nehoda v průběhu cesty s biologickými vzorky do laboratoře – sporný rozsudek NS (*viz kapitola 24. Pracovní cesta*)
- 21 Cdo 4834/2010 Úraz zaměstnance v průběhu pracovní (zahraniční) cesty při cestě z pracoviště do místa ubytování (*viz kapitola 24. Pracovní cesta*)

2.2 Jednotlivé judikáty

Rozsudek NS ze dne 20. listopadu 2001, sp. zn. 21 Cdo 2507/2000

Odchod zaměstnankyně z pracoviště (tiskárny) a úraz před tiskárnou cestou k píchačkám

Právní věta

Při řešení otázky, zda úraz, který utrpěl zaměstnanec, je v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů, soud posuzuje tuto souvislost z hlediska místního, časového a věcného, tedy zda taková souvislost je dána vzhledem ke vztahu činnosti, při níž došlo k úrazu, k plnění povinností, které pro zaměstnance vyplývají z pracovního poměru.

Popis případu/úrazového děje

Žalobkyně (zraněná zaměstnankyně) se domáhala, aby jí žalovaný (zaměstnavatel) zaplatil náhrady vzniklé pracovním úrazem, které v žalobě odůvodnila zejména tím, že dne 27. 11. 1995 si „při výkonu zaměstnání“ u žalovaného „podvrtla nohu ve vchodových dveřích a upadla na zem na levou ruku“, v důsledku čehož utrpěla tříštivou zlomeninu levé ruky. Přestože úraz utrpěla na pracovišti žalovaného (zaměstnavatele), žalovaný odmítá úraz uznat za pracovní a nahradit jí škodu, spočívající v bolestném, ve ztížení společenského uplatnění, ve ztrátě na výdělku a v „účelně vynaložených nákladech“.

Žalovaný namítal, že k úrazu žalobkyně nedošlo ve vchodových dveřích při odchodu ze zaměstnání, ale u stojanu s koly „zjevně při nastupování na jízdní kolo“. Úraz žalobkyně tedy nemůže být úrazem pracovním.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresní soud rozsudkem žalovanému (zaměstnavateli) uložil, aby zaplatil žalobkyni požadované částky za pracovní úraz, protože soud prvního stupně zjistil, že v době úrazu ze dne 27. 11. 1995 žalobkyně byla zaměstnankyní žalovaného, a na základě provedených důkazů dovedl, že šlo o pracovní úraz. I když k „úrazovému ději“ došlo až po odchodu žalobkyně z místa jejího pracoviště (kanceláře tiskařského střediska), přihlédl k tomu, že žalobkyně chtěla splnit povinnost uloženou jí organizačním řádem žalovaného a vyznačit svůj odchod v knize příchodů a odchodů umístěné v hlavní budově žalovaného, která je umístěna asi 40 m od pracoviště žalobkyně. Jednání žalobkyně tedy nevybočilo z plnění pracovních úkolů „ve smyslu nařízení vlády č. 108/1994 Sb.“

Krajský soud rozsudkem žalobu o zaplacení požadovaných částek zamítl. Odvolací soud dovedl, že v řízení o odškodnění pracovního úrazu zatěžuje poškozeného důkazní břemeno o tom, že úraz, který utrpěl, je úrazem pracovním. Po doplnění dokazování výslechem svědka Mgr. J. N. a po zopakování důkazu výpovědí žalobkyně a některých listin dospěl k závěru, že z provedených důkazů nelze „uzavřít, že k poškození zdraví žalobkyně došlo při plnění jejích pracovních úkolů či v přímé souvislosti s tím“. Žalobkyně totiž tvrdila, že „v okamžik úrazu (na konci pracovní doby) směřovala do hlavní budovy žalovaného, kde měla splnit svou povinnost – odepsat se z knihy docházky“. Žalovaný tyto údaje „nepotvrdil“ a žalobkyně neoznačila takové důkazy, po jejichž provedení „by bylo možné učinit bezpečný a spolehlivý závěr, že k jejímu poškození zdraví došlo při plnění pracovních úkolů či v přímé souvislosti s ním (chůzi ke splnění úkolu – odepsat se z knihy docházky a nikoliv na cestě ze zaměstnání)“; žádný z důkazů její tvrzení nepodporuje a naopak je zpochybňováno tím, že ji z knihy odepisovala paní L. (a dne 27. 11. 1995 tak i učinila), jakož i tím, že nebylo prokázáno její tvrzení,

že by se sama nemohla odepsat proto, že by hlavní budova byla zamčena (z výpovědi svědka Mgr. J. N. byl zjištěn opak). Za této situace je třeba mít podle odvolacího soudu za to, že žalobkyně byla v době úrazu na cestě ze zaměstnání; takový úraz není pracovním úrazem [§ 190 odst. 2 ZP1965 (*§ 380 odst. 3 ZP*)].

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Žalobkyně vytýká odvolacímu soudu, že nepřihlédl ke zjištění z výpovědi svědkyně M. L., která uvedla, že žalobkyni dne 27. 11. 1995 „odepsala odchod z práce“, aniž by žalobkyně o tom vůbec věděla; žalobkyně proto šla vyznačit svůj odchod ze zaměstnání a při této činnosti se jí přihodil pracovní úraz. Podle názoru žalobkyně odvolací soud rovněž náležitě nepřihlédl k tomu, že žalovaný v zápisu o úrazu sepsaném dne 29. 11. 1995 uznal úraz za pracovní a že svědek Ing. M. M. viděl, kde žalobkyně upadla (u vchodu do budovy reprografického střediska, u něhož asi ve vzdálenosti 1 m byl stojan na kola). Žalobkyně dovozuje, že by to musel být žalovaný, kdo by měl prokázat, že neměla v úmyslu odepsat svůj odchod ze zaměstnání, a že nic takového prokázáno nebylo. Žalobkyně navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno, že žalobkyně utrpěla jako zaměstnankyně žalovaného dne 27. 11. 1995 úraz, když upadla před vchodem do budovy, v níž měla své pracoviště, v místě, kde byl stojan na kola, v němž měla uloženo své jízdni kolo, a zranila si levou ruku. Žalobkyně tvrdila (a žalovaný toto její tvrzení popíral), že ještě před cestou ze zaměstnání chtěla svůj odchod z práce vyznačit v knize příchodů a odchodů, umístěné v hlavní budově žalovaného, od níž je vchod vzdálen od vchodu do budovy, v níž měla žalobkyně své pracoviště, asi 40 metrů.

Odvolací soud – jak vyplývá z odůvodnění jeho rozsudku – dovodil, že žalobkyně utrpěla úraz při cestě ze zaměstnání. S tímto jeho závěrem nelze souhlasit.

Z výsledků dokazování vyplývá, že žalovaný užívá dvě budovy v areálu Stavební průmyslové školy v H. V hlavní budově, v níž je umístěna kniha příchodů a odchodů, jsou kanceláře, v další budově jsou učebny a v této další budově bylo i místo pracoviště žalobkyně. Obě budovy nejsou propojeny, vchody do nich jsou vzdáleny asi 40 metrů. Vzhledem k tomu, že podle Záznamu o úrazu sepsaném dne 29. 11. 1995 žalobkyně utrpěla úraz v „areálu Pedagogického centra“, se měly soudy zabývat rovněž otázkou, kde bylo místo vstupu do objektu žalovaného nebo na jiné místo určené k plnění pracovních úkolů žalobkyně. Uvedené umístění žalovaného v areálu Stavební průmyslové školy v H. totiž nevylučuje, že objekt žalovaného jako zaměstnavatele nepředstavují jen budovy, které žalovaný užívá, ale i další pozemky nebo budovy, popřípadě že objekt žalovaného je totožný s areálem Stavební průmyslové školy v H. V případě, že žalob-

kyně utrpěla úraz v objektu žalovaného jako jejího zaměstnavatele, popřípadě za místem vstupu na jiné místo určené k plnění jejích pracovních úkolů, **nemohl se jí úraz přihodit při cestě ze zaměstnání; to platí bez ohledu na to, zda chtěla nebo nechtěla vyznačit svůj odchod z práce v Knize příchodů a odchodů. Odvolací soud se věcí z tohoto pohledu nezabýval**, a proto jeho závěr o tom, že žalobkyně utrpěla úraz při cestě ze zaměstnání, zatím nemůže obstát.

Z uvedeného současně vyplývá, že pouze v případě, že žalobkyně utrpěla dne 27. 11. 1995 úraz v místě před vstupem do objektu zaměstnavatele nebo jiným místem, které bylo určeno k plnění jejích pracovních úkolů, může mít význam zjištění, zda hodlala vyznačit v Knize příchodů a odchodů svůj odchod z práce. Podle zjištění soudů **žalovaný (zaměstnavatel) svým zaměstnancům (a tedy i žalobkyni) uložil, aby svůj odchod z práce vyznačovali v Knize příchodů a odchodů, která byla umístěna v jeho hlavní budově. Šlo proto z pohledu zaměstnanců žalovaného (a tedy i žalobkyně) o úkon nutný po skončení výkonu práce, a tedy o úkon, který je ve smyslu ustanovení § 25 odst. 3 věty první nařízení vlády č. 108/1994 Sb. (§ 274 odst. 1 ZP) v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů. Kdyby bylo prokázáno, že žalobkyně utrpěla úraz při činnosti, která byla potřebná k tomu, aby vyznačila v Knize příchodů a odchodů svůj odchod z práce (například při cestě z místa svého pracoviště do místa, kde byla kniha příchodů a odchodů), šlo by nepochybně o pracovní úraz a žalovaný by odpovídal za škodu, která žalobkyni následkem takového úrazu vznikla.**

V řízení o náhradu škody při pracovním úrazu má poškozený zaměstnanec (žalobce) povinnost tvrzení, povinnost důkazní a jim odpovídající břemeno tvrzení a důkazní břemeno **při prokazování, zda utrpěl pracovní úraz, zda mu vznikla škoda a zda je dán vztah příčinné souvislosti mezi touto škodou a pracovním úrazem. Neuneseli břemeno tvrzení nebo důkazní břemeno v tomto směru, musí rozhodnutí soudu – jak správně uvádí odvolací soud – vždy vyznít v jeho neprospěch.**

V posuzovaném případě žalobkyně tvrdila, že úraz utrpěla při cestě, která byla nezbytná k tomu, aby vyznačila svůj odchod v Knize příchodů a odchodů, tedy při úkonu, který je v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů.

Otázku přímé souvislosti utrpěného úrazu s plněním pracovních úkolů je třeba posuzovat z hlediska místního, časového a věcného, tedy zda lze k takové souvislosti dospět vzhledem ke vztahu činnosti, při níž k úrazu došlo, k plnění povinností, které pro zaměstnance vyplývají z pracovního poměru.

Časová a místní souvislost činnosti, při níž žalobkyně utrpěla úraz, je v projednávané věci **nepochybná**, neboť podle zjištění soudů došlo k úrazu poté, co žalobkyně ukončila výkon práce, a v místě, jež bylo na cestě, kterou bylo potřebné vykonat k tomu, aby mohla vyznačit svůj odchod z práce v Knize příchodů a odchodů. Při posouzení, zda je dána také souvislost věcná, bylo třeba zkoumat vnitřní účelový vztah činnosti ža-

žalobkyně, při níž došlo k úrazu, ke splnění její pracovní povinnosti, spočívající ve vyznačení odchodu z práce v Knize příchodů a odchodů. V tomto směru měl odvolací soud pečlivě přihlížet ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.

Z výsledků dokazování je zřejmé, že ze samotné činnosti žalobkyně, při níž utrpěla úraz (tj. v tom, že vyšla před budovu, v níž měla své pracoviště, kde upadla), nelze dovodit nic, co by nasvědčovalo tomu, že by nehodlala splnit svou pracovní povinnost, spočívající ve vyznačení odchodu z práce v Knize příchodů a odchodů. Za této situace nemůže být dán vnitřní účelový vztah činnosti žalobkyně, při níž došlo k úrazu, ke splnění uведенé pracovní povinnosti, jen kdyby bylo zjištěno, že uvedenou pracovní povinnost nehodlala splnit, a že tedy svým jednáním sledovala jiný záměr (např. vydat se bez dalšího na cestu ze zaměstnání).

Odvolací soud zjistil, že žalobkyni ještě před skončením výkonu práce vyznačila v Knize příchodů a odchodů odchod z práce její spolupracovnice a nadřízená M. L. Uvedené zjištění nasvědčuje tomu, že žalobkyně svým jednáním nesledovala vyznačení odchodu v Knize příchodů a odchodů, ale cestu ze zaměstnání, avšak jen tehdy, kdyby o tom věděla, popřípadě kdyby na tom byla s M. L. dohodnuta. Nic takového však nebylo prokázáno; dovolatelka důvodně poukazuje na výpověď svědkyně M. L., která před soudem prvního stupně uvedla, že „dne 27. 11. 1995 odcházela ze zaměstnání dříve než žalobkyně a její odchod bez jejího vědomí do knihy zaznamenala“.

Odvolací soud dále dospěl k závěru, že není pravdivé tvrzení žalobkyně o tom, že se sama neodepsala, ač to měla po úrazu v úmyslu, z Knihy příchodů a odchodů, neboť hlavní budova byla uzamčena; uvedený závěr učinil na základě výpovědi svědka Mgr. J. N., z níž měl za prokázané, že budova byla v rozhodné době otevřená a že svědek ji uzamkl až v 16:45 hodin.

Protože nejsou výše uvedené závěry odvolacího soudu správné, nemůže obstát ani jeho závěr, že žalobkyně neunesla důkazní břemeno k prokázání, že její úraz ze dne 27. 11. 1995 je úrazem pracovním.

Námítky žalobkyně, kterými odvolacímu soudu vytýká, že nepřihlédl k záznamu o úrazu ze dne 29. 11. 1995 a k výpovědi svědka Ing. M. M., nejsou důvodné. Záznam o úrazu není sám o sobě důkazem způsobitelným prokázat, že by úraz žalobkyně byl pracovním úrazem. Svědek Ing. M. M. ve své výpovědi uváděl údaje o tom, kde došlo k úrazu žalobkyně; tato skutečnost byla v řízení prokázána v souladu s jeho výpovědí, a proto nelze důvodně dovozovat, že by odvolací soud jeho výpověď nedůvodně pomínil.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný, neboť spočívá na skutkovém zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování, a řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; k této vadě dovolací soud přihlédl ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o.s.ř., i když nebyla v dovolání uplatněna. **Nejvyšší soud České republiky proto napadený rozsudek podle ustanovení § 243b odst. 1 části věty za středníkem o.s.ř. zrušil.** Protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, Nejvyšší soud ČR zrušil i toto rozhodnutí (s výjimkou výroků o částečném zamítnutí žaloby, které nebyly předmětem řízení před odvolacím soudem a samostatně nabyly právní moci) a věc v tomto rozsahu vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta druhá o.s.ř.).

3. CIZÍ FIRMY

3.1 Přehled judikátů

- 3 Tdo 1585/2010 Pronájem prostor mezi firmami, nájemní smlouva, elektrické revize a požární ochrana
- 25 Cdo 1695/98 Společenská událost zajišťovaná více firmami a výbuch plynu (z balónků s vodíkem) v divadle
- 25 Cdo 1906/2004 Pád OSVČ z výšky při stavbě letiště, na stavbě přítomno více zhotovitelů

3.2 Jednotlivé judikáty

Usnesení NS ze dne 16. března 2011, sp. zn. 3 Tdo 1585/2010

Pronájem prostor mezi firmami, nájemní smlouva, elektrické revize a požární ochrana

Popis případu/úrazového děje

Podnájemce Ing. M. P. (podnájemník v nájmu u Zemské správcovské společnosti) užíval pronajaté prostory na základě Smlouvy o podnájmu nebytových prostor ze dne 10. 1. 2002 uzavřené s nájemcem prostor Zemskou správcovskou společností, a. s., přičemž se na základě Všeobecných podmínek ke smlouvě a Provozního řádu, které byly přílohou uvedené smlouvy, zavázal dodržovat veškeré právní předpisy a normy vztahující se k provádění činnosti a byl dále povinen dbát na to, aby byly dodrženy předpisy na ochranu zdraví a protipožární předpisy. Podnájemce při své podnikatelské činnosti využíval prodejní stánek uvnitř budovy, přičemž tento stánek nebyl nijak stavebně oddělen od ostatních prostor budovy, které užívali ostatní podnájemci k provozování své podnikatelské činnosti, všichni tak užívali jeden společný nebytový prostor ve smyslu § 2 odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně. Z obsahu Smlouvy o podnájmu nebytových prostor nevyplývá, že by mezi účastníky došlo k přenesení povinností na úseku požární ochrany z nájemce na podnájemce, to i s tím, že z ustanovení § 2 odst. 2 zákona o požární ochraně vyplývá, že v případě společných prostor odpovídá za plnění povinností na úseku požární ochrany vlastník nemovitosti, avšak tento není účastníkem smlouvy o podnájmu.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Rozsudkem Okresního soudu v Opavě byl Ing. M. P. (podnájemník) uznán vinným trestným činem obecného ohrožení podle § 180 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb., trestního zákona, dále jen TrZ). Týmž rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu R. H. a bylo též rozhodnuto o vznesených nárocích na náhradu škody.

Krajský soud v Ostravě rozhodl rozsudkem o odvolání Ing. M. P. (a R. H.) tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), c) trestního řádu (dále jen TrŘ) z podnětu podaných odvolání zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 písm. a), b) TrŘ nově rozhodl tak, že uznal Ing. M. P. vinným trestným činem obecného ohrožení podle § 180 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) TrZ. Týmž rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu R. H. a o vznesených nárocích na náhradu škody.

Proti tomuto rozsudku podal Ing. M. P. dovolání k Nejvyššímu soudu České republiky. V odůvodnění dovolatel uvedl, že odvolací soud stanovil jako spornou otázku, kdo elektrické vedení do stánků instaloval, užíval ho a zejména, kdo měl povinnost provádět revize. Dále poukázal na § 6 odst. 1 písm. c) zákona o požární ochraně, který stanoví, že právnické osoby a podnikající fyzické osoby provozující činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím a s vysokým požárním nebezpečím jsou dále povinny zajišťovat údržbu, kontroly a opravy technických a technologických zařízení způsobem a ve lhůtách stanovených podmínkami požární bezpečnosti nebo výrobcem zařízení.

Podle názoru dovolatele se na něj nevztahují povinnosti uvedené v § 6 zákona o požární ochraně. V souvislosti s vlastnictvím předmětných kabelů dovolatel uvedl, že provádět jejich revize byl povinen vlastník nemovitosti, jak vyplývá z výpovědi svědka M. a znalce Antonína Gelnara. Z výpovědi svědků dle jeho názoru jasně vyplývá, že předmětné kabely byly nainstalovány ještě předtím, než začal stánek užívat. Současné neprovedení revize nemůže být porušením důležité povinnosti ve smyslu § 180 odst. 2 písm. b) TrZ, protože porušení této povinnosti nemá za následek vznik bezprostředního ohrožení a neprovedení revize nebylo příčinou vzniku požáru. Z výpovědi experta Hasičského záchranného sboru České republiky M. vyplynulo, že nelze stanovit, zda příčinou zkratu v kabelu a následného požáru bylo jeho přetížení či mechanické poškození. Dovolatel dospěl k závěru, že mezi neprovedením revize a vznikem požáru není příčinná souvislost. Dále poukázal na skutečnost, že dle vyjádření Ing. T. a svědka M. neměli nájemci jinou možnost napájení svých stánků než pomocí prodlužovacích kabelů, lze tedy přinejmenším spatřovat spolu-zavinění vlastníka budovy. Napadenému rozhodnutí tedy vytkl, že spočívá na nesprávném právním posouzení, když soud dospěl k právnímu závěru, že porušení povinnosti provádět revize je porušením důležité povinnosti ve smyslu ust. § 180 odst. 2 písm. b) TrZ a že porušení této povinnosti je v příčinné souvislosti se vznikem požáru.

K takto podanému dovolání se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství České republiky (dále jen státní zástupce). V tomto svém vyjádření uvedl, že dovolání považuje za zjevně neopodstatněné. (...) Shrnul, že stánky obou obviněných byly vybaveny pevnými zásuvkami k odběru elektrické energie. Vlastníkem objektu byly pravidelně prováděny revize elektrických zařízení v objektu včetně pevně zabudované elektroinstalace (tj. včetně zmíněných zásuvek). Avšak závada, jejímž konečným důsledkem byl požár, vznikla užíváním české státní normy odporující rozvětvené soustavy prodlužovacích kabelů oběma obviněnými. Ohledně této soustavy sice soud nezjistil, kdo je jejím vlastníkem, nicméně učinil skutková zjištění, že vlastníkem objektu instalována nebyla a tento o ní ani nebyl informován, neboť jinak by uvedené při provádění revizí zjistil a její další užívání by zakázal. Dále poukázal na skutečnost, že jako možné příčiny vzniku požáru bylo expertízou stanoveno buď (objektivně zjištěné) mechanické poškození izolace prodlužovacího kabelu, které zapříčinilo vznik elektrického oblouku, nebo přetížení elektrické sítě. Soudy nižších stupňů dospěly k závěru, že jelikož k požáru došlo v noci, kdy jsou prakticky všechny spotřebiče mimo provoz, je příčinou požáru mechanické poškození izolace prodlužovacího kabelu. Z toho pak dle státního zástupce jasně vyplývá, že pokud by byly revize prodlužovacích kabelů prováděny, bylo by jejich mechanické poškození zjištěno (případně by bylo jejich používání zakázáno pro rozpor s ČSN) a k požáru by tak nedošlo. Navrhl proto, aby podané dovolání bylo podle § 265i odst. 1 písm. e) TrŘ odmítnuto jako zjevně neopodstatněné.

Právní otázka

Kdo elektrické vedení (prodlužovací el. kabely) do stánků instaloval, kdo vedení užíval a zejména, kdo měl povinnost provádět u těchto elektrických zařízení pravidelné revize.

Nejvyšší soud

Co se týká právně relevantně uplatněných námitek v rámci deklarovaného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) TrŘ, k těm je třeba uvést následující:

Neobstojí námitka dovolatele, že obecné soudy měly na daný případ aplikovat § 2 odst. 2 zákona o požární ochraně, podle kterého právnické osoby a podnikající fyzické osoby plní povinnosti na úseku požární ochrany ve všech prostorách, které užívají k provozování činnosti. Je tak namístě zopakovat a zdůraznit, že za plnění povinností na úseku požární ochrany u právnických osob odpovídá statutární orgán a u podnikajících fyzických osob tyto osoby nebo jejich odpovědný zástupce. Provozuje-li činnost v prostorách více právnických osob nebo podnikajících fyzických osob, plní povinnosti na úseku požární ochrany na místech, která užívají společně, vlastník těchto prostor, není-li smlouvou

mezi nimi sjednáno jinak. Součástí smlouvy musí být i určení osoby odpovědné za plnění povinností na úseku požární ochrany. Jak vyplynulo z provedených skutkových zjištění, **předmětná soustava prodlužovacích kabelů, která byla podle učiněných skutkových zjištění příčinou vzniku požáru, nebyla nainstalována vlastníkem nemovitosti, tento o ní nebyl ani informován** (kdyby tomu tak bylo, její používání by s největší pravděpodobností zakázal), kabely byly skryty pod kobercem a vlastníkem nemovitosti tak objektivně nemohl revize provádět (když o jejich existenci ani nevěděl). Z výše uvedených důvodů je proto i naprosto neopodstatněná námitka dovolatele, že na něj nebyly smlouvou o podnájmu přeneseny povinnosti na úseku požární ochrany, neboť jak vyplývá ze jména z Všeobecných podmínek ke smlouvě a dále z Provozního řádu, **dovatel jako podnájemce byl povinen dodržovat veškeré právní předpisy a normy vztahující se k prováděné činnosti** (ochrana bezpečnosti práce, požární ochrana, ochrana životního prostředí, hygiena apod.) a zavázal se rovněž dodržovat Provozní řád nájemce, přičemž za účelem kontroly dodržování ujednání z uzavřené smlouvy a za účelem výkonu oprávnění nájemce, vyplývajících z podnájemní smlouvy, pak **byl dovatel jako podnájemce povinen umožnit nájemci přístup do předmětu pronájmu**. Dále byl dovatel povinen dbát na to, aby byly dodrženy předpisy na ochranu proti úrazu či protipožární předpisy a v rámci své provozovny měl povinnost zajistit preventivní a jinou potřebnou protipožární ochranu. Je tedy zřejmé, že pokud dovatel užíval prodlužovací kabely, které nebyly obsahem předávacího protokolu, který dovatel podepsal, byly skryty pod kobercem, a tím, že jejich existenci nikomu neoznámil a neumožnil tak provádění jejich revizí, zcela jednoznačně porušil svoje povinnosti na úseku požární ochrany, které mu byly zcela jednoznačně stanoveny v rámci smlouvy podnájemní. Navíc je nutno zdůraznit, že vlastníci Obchodního domu B. si takto zákonem stanovené povinnosti plnili prostřednictvím revizního technika J. N., přičemž k předmětným prodlužovacím kabelům revize prováděny nebyly, neboť tyto nebyly ve vlastnictví Obchodního domu B. a tento neměl povědomí o jejich existenci.

Co se týká dovatelovy další námitky, že se na něj nevztahují povinnosti uložené ustanovením § 6 odst. 1 písm. c) zákona o požární ochraně, neboť jeho činnost nespadá pod režim ustanovení § 4 odst. 2 písm. h) zákona o požární ochraně, i v tomto případě se jedná o námitku zcela neopodstatněnou. Podle § 6 odst. 1 písm. c) zákona o požární ochraně jsou právnické osoby a podnikající fyzické osoby provozující činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím a s vysokým požárním nebezpečím povinny zajišťovat údržbu, kontroly a opravy technických a technologických zařízení způsobem a ve lhůtách stanovených podmínkami požární bezpečnosti nebo výrobcem zařízení, přičemž za provozované činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím se podle § 4 odst. 2 písm. h) zákona o požární ochraně považují činnosti ve stavbách pro shromažďování většího počtu osob, ve stavbách pro obchod, ve stavbách ubytovacích zařízení a ve stavbách, které jsou

na základě kolaudačního rozhodnutí určeny pro osoby se sníženou schopností pohybu a orientace.

Obsahem další námitky dovolatele byla skutečnost, že dle jeho přesvědčení neprovedení revize nemůže být porušením důležité povinnosti ve smyslu ustanovení § 180 odst. 2 písm. b) TrZ, neboť porušení této povinnosti samo o sobě nemá za následek vznik bezprostředního ohrožení, když z provedeného dokazování nešlo ani jednoznačně stanovit, zda příčinou požáru bylo mechanické poškození kabelu nebo jeho přetížení. **Porušení povinnosti provádět revize tedy dle dovolatele není v příčinné souvislosti se vznikem požáru. S touto argumentací dovolatele však nelze souhlasit, a proto je i tato námitka zjevně neopodstatněná, když se jí zabýval i odvolací soud, který uvedl, že jak vyplývá ze znaleckého posudku A. G., z oboru elektrotechnika a energetika, pokud by byla revize elektrických prodlužovacích šňůr provedena, mohlo být nalezeno mechanické poškození kabelu, a i pokud by toto nalezeno nebylo, zcela nepochybně by byl revizním technikem zakázán dlouhodobě protiprávně udržovaný stav sítě do sebe vzájemně napojených prodlužovacích kabelů, tedy by se předešlo a zamezilo vzniku následného požáru.**

I odvolací soud má tedy za nepochybně prokázané, že **pokud by dovolatel umožnil revizi pod kobercem vedených prodlužovacích kabelů, o jejichž existenci věděl, avšak tuto skutečnost nikomu kompetentnímu nenahlásil, o prodlužovací kabely se nijak dále nestaral a bezdůvodně spoléhal na to, že k případnému požáru nedojde, zcela jistě by z uvedených příčin k požáru také skutečně nedošlo.** Argument dovolatele, že by měla být stanovena minimálně polovina ze strany vlastníka nemovitosti, neboť neměl jinou možnost napájení svého stánku, nemá jakékoli opodstatnění, neboť jak je patrné z předávacího protokolu (podepsaného dovolatelem), součástí jeho stánku byla i pevná elektrická zásuvka, u které byly prováděny pravidelné revize ze strany vlastníků obchodního domu.

Jako zjevně neopodstatněnou je třeba odmítnout i námitku dovolatele, že soudy na věc nesprávně aplikovaly ustanovení § 134a odst. 1 písm. c) ZP1965, podle kterého je zaměstnavatel povinen zajistit, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky, přístroje a nářadí byly z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci vhodné pro práci, při které budou používány. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky, přístroje a nářadí musí být pravidelně a řádně udržovány, kontrolovány a revidovány. **Porušení této povinnosti se skutečně nevztahuje na vztah vlastníka a nájemce či podnájemce, jak uvedl dovolatel, nicméně je bez jakýchkoli pochybností, že dovolatel provozoval svou činnost prostřednictvím zaměstnanců, přičemž předmětné kabely (a na ně navazující elektrická zařízení) byly těmito zaměstnanci pravidelně užívány (jak předpokládá výše uvedené ustanovení ZP1965). Proto bylo povinností dovolatele jako zaměstnavatele tato zařízení pravidelně a řádně udržovat, kontrolovat a revidovat, což dovolatel zjevně**

neučinil, když tato skutečnost vedla v konečném důsledku až ke vzniku požáru. Tato povinnost mu byla uložena zákonem a skutečnost, že nedošlo ke vzniku škody na straně zaměstnance, byla způsobena pouze tím, že ke vzniku požáru došlo v noci, kdy se žádní zaměstnanci v objektu obchodního domu nenacházeli.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Nezbývá než uzavřít, že dovolací soud nemá pochybnosti o tom, že to byl právě dovolatel (a druhá obviněná Harazimová), kdo měl zajistit (příčemž výraz „zajistit“ nelze vykládat pouze v tom smyslu, že dovolatel měl zajistit přímo provedení revize, postačilo by, kdyby o existenci těchto kabelů v rámci prováděných revizí zpravil majitele budovy, který by již dále podnikl patřičné kroky) revizi soustavy elektrických kabelů, když bylo prokázáno, že tyto nebyly ve vlastnictví vlastníka objektu, tento o jejich existenci nevěděl, proto příslušné revize neprováděl, dovolatel o jejich existenci věděl, připustil jejich uložení pod kobercem, čímž porušil zejména ustanovení § 1 odst. 2 zákona o požární ochraně, podle kterého si je každý povinen počínat tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru, neohrozil život a zdraví osob, zvířata a majetek; při zdolávání požárů, živelních pohrom a jiných mimořádných událostí je povinen poskytovat přiměřenou osobní pomoc, nevystaví-li tím vážnému nebezpečí nebo ohrožení sebe nebo osoby blízké anebo nebrání-li mu v tom důležitá okolnost, a potřebnou věcnou pomoc; dále § 5 odst. 1 písm. c) zákona o požární ochraně, který právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám stanoví povinnost dodržovat technické podmínky a návody vztahující se k požární bezpečnosti výrobků nebo činností, jakož i další zákonná ustanovení uvedená ve skutkové větě napadeného rozsudku, což následně vedlo ke vzniku požáru. Lze tedy uzavřít, že dovolatel naplnil všechny znaky skutkové podstaty označeného trestného činu, neboť z nedbalosti způsobil obecné nebezpečí za současného porušení důležité povinnosti uložené mu podle zákona, se vznikem škody velkého rozsahu.

S poukazem na uvedené tak Nejvyššímu soudu nezbylo, než takto podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) TrŘ odmítnout jako zjevně neopodstatněné.

Rozsudek NS ze dne 22. listopadu 2000, sp. zn. 25 Cdo 1695/98

Společenská událost zajišťovaná více firmami a výbuch plynu (z balónků s vodíkem) v divadle

Právní věta

Byla-li škoda způsobena věcí použitou při provozní činnosti žalované, není z hlediska její odpovědnosti podle § 420a ObčZ rozhodující, zda žalovaná věděla, že použitá věc je vadná, popř. nebezpečná.

Popis případu/úrazového děje

Dne 20. 11. 1993 na společenském večeru po premiéře hry W. S. S. v označeném divadle v K. (dále jen „divadlo“) došlo k poškození zdraví žalobkyně, které jí bylo způsobeno, když došlo k výbuchu plynem naplněných balónků (výzdoba části divadla). Žalobkyně přitom utrpěla těžkou újmu na zdraví s následnou pracovní neschopností v trvání 64 dnů. Výzdobu tohoto večera zajišťovala druhá žalovaná, která jako objednatel uzavřela dne 25. 10. 1993 s firmou M. jako obstaravatelem smlouvu, jíž se firma M. zavázala zabezpečit propagační aktivity pro sponzora (druhou žalovanou) při příležitosti představení W. S. S. v divadle. Pracovnice firmy M. kontaktovala třetího žalovaného, který podniká v oboru ambulantní prodej nafukovacích balónků plněných slučovačem, a tento pak na základě ústní dohody s ní zajišťoval plnění balónků určených k výzdobě divadla.

Třetí žalovaný naplnil na výše uvedeném společenském večeru balonky vodíkem, následkem čehož došlo dne 20. 11. 1993 kolem 3:45 hod. k výbuchu těchto balónků v prostorách klubu divadla, čímž bylo způsobeno několika osobám zranění.

Součástí vedlejší hospodářské činnosti prvního žalovaného jsou propagační a reklamní služby, z nichž nevybočuje pořádání společenského večera v prostorách divadla bezprostředně po premiéře divadelního představení (což je hlavní předmět jeho činnosti), a tuto činnost lze považovat za provozní. Stejně tak je součástí obchodní činnosti druhé žalované organizování reklamních akcí a takovou akcí byl i tento společenský večer, který druhá žalovaná nejen sponzorovala, ale zajišťovala i samotnou organizaci celé akce (byť prostřednictvím smluvních partnerů), a z jejího podnětu a v jejím zájmu byly v divadle umístěny balonky, které třetí žalovaný v rámci svého živnostenského oprávnění naplnil třaskavým plynem a které posléze explodovaly.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresní soud rozsudkem uložil třetímu žalovanému (zajišťoval plnění balónků plynem) povinnost zaplatit žalobkyni požadovanou částku, a dále zamítl žalobu s návrhem, aby první dva žalovaní byli uznáni povinnými společně zaplatit žalobkyni požadovanou částku. Poškození – včetně žalobkyně – byli se svými nároky na náhradu škody odkázáni na občanskoprávní řízení.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že za škodu vzniklou žalobkyni nese odpovědnost třetí žalovaný ve smyslu ustanovení § 420a ObčZ, neboť škoda byla způsobena jeho provozní činností, resp. věcí použitou při této činnosti – vodíkem, kterým byly balonky naplněny. Na straně druhé žalované soud prvního stupně neshledal pasivní věcnou legitimaci, protože osoba, jež zajistila činnost třetího žalovaného, nebyla pracovníci druhé žalované, a žalobu proti prvnímu žalovanému zamítl proto, že nebylo prokázáno porušení jeho právní povinnosti.

Usnesením krajského soudu byl rozsudek soudu prvního stupně zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení, a to pro vady řízení a nedostatek důvodů s tím, že je třeba provést ve věci další důkazy. Krajský soud k ustanovení § 420a ObčZ uvedl, že provozní činností je činnost související s předmětem podnikání, přičemž předmět této činnosti je vymezen ve zřizovací listině, v živnostenském oprávnění, v oprávnění k podnikatelské činnosti. Vyslovil závazný právní názor, že první žalovaný je vzhledem k předmětu své hlavní a vedlejší činnosti odpovědný za škodu podle § 420a ObčZ, a pokud po doplnění dokazování (k otázce, kdo organizačně zajišťoval celou akci premiéry a následnou oslavu, a k obsahu smluvního ujednání mezi prvním a druhým žalovaným) nevyjdou najevo nové skutečnosti – půjde i u druhé žalované o objektivní odpovědnost podle § 420a ObčZ. Pokud třetí žalovaný plnil balónky v souladu s obsahem svého živnostenského oprávnění, odpovídá podle § 420a ObčZ, v opačném případě podle § 420 ObčZ, když jeho zavinění je dáno odsuzujícím trestním rozsudkem.

Rozsudkem okresního soudu byla všem třem žalovaným uložena povinnost zaplatit žalobkyni společně a nerozdílně požadovanou částku. Vycházeje z právního názoru odvolacího soudu vysloveného ve zrušujícím usnesení soud prvního stupně dovedl odpovědnost všech tří žalovaných za škodu podle ustanovení § 420a ObčZ vzhledem k tomu, že podle zřizovací listiny prvního žalovaného jsou jeho vedlejšími hospodářskými činnostmi též propagační a reklamní služby, druhá žalovaná pak celou akci v podstatě sponzorovala, a vyvíjela tedy soutěžní činnost – tzv. hospodářskou soutěž (ustanovení § 41 a násl. ObchZ), a to v rozsahu svého podnikání (nákup zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej), a třetí žalovaný plnil balónky v souladu se svým živnostenským oprávněním.

K odvolání prvního žalovaného a druhé žalované se krajský soud rozsudkem ztožnil se závěrem soudu prvního stupně o odpovědnosti všech tří žalovaných za škodu na zdraví žalobkyně podle ustanovení § 420a ObčZ, o objektivní odpovědnosti, jejímž účelem je přenesení rizika provozní činnosti, jež může způsobit škodu třetím osobám, na subjekty tuto činnost vyvíjející bez ohledu na jejich zavinění. Součástí vedlejší hospodářské činnosti prvního žalovaného jsou propagační a reklamní služby, z nichž vybočuje pořádání společenského večera v prostorách divadla bezprostředně po premiéře divadelního představení (což je hlavní předmět jeho činnosti), a tuto činnost lze považovat za provozní. Stejně tak součástí obchodní činnosti druhé žalované je organizování reklamních akcí a takovou akcí byl i tento společenský večer, který druhá žalovaná nejen sponzorovala, ale zajišťovala i samotnou organizaci celé akce (byť prostřednictvím smluvních partnerů), a z jejího podnětu a v jejím zájmu byly v divadle umístěny balónky, které třetí žalovaný v rámci svého živnostenského oprávnění naplnil třaskavým plynem a které posléze explodovaly. U všech tří žalovaných tedy šlo o věci použité při jejich provozní činnosti ve smyslu § 420a odst. 2 písm. a) ObčZ, které způsobily škodu. Podle odvolacího soudu na závěr o odpovědnosti druhé žalované (respektive na závěr o příčinné

souvislosti) nemá vliv skutečnost, že mezi ní a třetím žalovaným nebyl přímý smluvní vztah, nýbrž vztah zprostředkovaný firmou M., které druhá žalovaná smluvně zadala zajištění propagačních aktivit.

Proti tomuto rozsudku podala druhá žalovaná dovolání k Nejvyššímu soudu České republiky.

Nejvyšší soud

Obecně je třeba vycházet z toho, že odpovědnost podle ustanovení § 420a je odpovědností objektivní, tzn. bez ohledu na to, zda odpovědný subjekt škodu zavinil úmyslně či z nedbalosti, a není rozhodující ani to, zda svým jednáním porušil právní povinnost. **Jak správně konstatoval odvolací soud, účelem této právní úpravy je ochrana třetích osob před riziky provozních činností.**

Z výsledků řízení před soudy obou stupňů vyplývá, že předmětem činnosti druhé žalované, zapsaným v obchodním rejstříku, je nákup zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej, vyjma zboží uvedeného v příl. zákona č. 455/1991 Sb. Mimo jiné jde o obchodování, respektive i o propagaci tabákových výrobků značky W., a je nepochybné, že s tím neodmyslitelně souvisí také reklama na tyto výrobky. Pokud předmětný společenský večer sloužil také k tomuto účelu, souvisí jeho organizování a sponzorování s předmětem podnikatelské činnosti druhé žalované a z mezí její provozní činnosti nevybočuje. Dovolatelce je třeba přisvědčit v tom, že bezprostřední příčinou úrazu žalobkyně byla exploze plynem naplněných balónků; ty však měly sloužit k propagaci tabákových výrobků firmy W. na společenské akci financované a organizované druhou žalovanou; jednalo se tedy o věc použitou při provozní činnosti druhé žalované **a není rozhodné, zda druhá žalovaná věděla, že k propagaci jejího zboží byla použita věc vadná, respektive nebezpečná.** Rozhodující není ani to, že druhá žalovaná smluvně zadala zabezpečování svých propagačních aktivit reklamní firmě, která pro ni též prováděla výzdobu prostor, v nichž se akce konala. Z hlediska odpovědnosti podle § 420a ObčZ není totiž významné, zda škoda byla způsobena osobně odpovědným subjektem (osobou fyzickou či právnickou, popř. jejími zaměstnanci), nebo osobou jinou, kterou provozovatel při své činnosti použil.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Úraz žalobkyně nebyl sice způsoben přímo provozováním živnosti druhé žalované, jak je namítáno v dovolání, neboť manipulace s třaskavými plyny nepatří mezi její provozní činnosti, byl však způsoben věcí použitou na akci, kterou za účelem propagace výrobků, s nimiž obchoduje, druhá žalovaná sponzorovala a organizačně zajišťovala, tedy věcí použitou při činnosti směřující organizovaně ke splnění určitého cíle a související s předmětem podnikání druhé žalované. Příčinná souvislost ve smyslu ustanovení § 420a odst. 1 ObčZ mezi vznikem škody a věcí použitou při provozní činnosti druhé žalo-

vané je tedy dána. Odpovědnost druhé žalované pak není vyloučena tím, že za škodu na zdraví žalobkyně zároveň odpovídá jiný subjekt, a to společně a nerozdílně s ní. Podílelo-li se na škodlivém výsledku činnosti více škůdců, kteří odpovídají poškozenému společně a nerozdílně, vypořádají se mezi sebou podle účasti na způsobení vzniklé škody (srov. § 439 ObčZ).

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. správný, a proto dovolací soud dovolání druhé žalované zamítl (§ 243b odst. 1 o.s.ř.).

Rozsudek NS ze dne 8. prosince 2005, sp. zn. 25 Cdo 1906/2004

Pád OSVČ z výšky při stavbě letiště, na stavbě přítomno více zhotovitelů

Popis případu/úrazového děje

Dne 22. 7. 1996 na staveništi Letiště P. R., kde žalobce (OSVČ) pracoval na základě smlouvy o dílo uzavřené s firmou M. – J. P., pro niž prováděl v rozsahu živnostenského oprávnění stavebně-montážní práce, propadl nezajištěným a neoznačeným otvorem z výše 4–5 metrů na vybouraný beton a utrpěl úraz, jehož následky si vyžádaly hospitalizaci do 6. 9. 1996 a následnou rehabilitaci od 9. 9. 1996 do 20. 12. 1996. V důsledku utrpěného úrazu je žalobce vyloučen z celé řady činností, které před úrazem provozoval, včetně výkonu jeho původní profese.

Žalovaný, jehož předmětem činnosti je mimo jiné výstavba nemovitostí, byl hlavním dodavatelem stavby mezinárodního letiště P. – R. v oblasti prstu A, ocelové struktury, a řídícím výstavby díla, kde se na staveništi dne 22. 7. 1996 v 9:55 hod. stal žalobci těžký úraz, když při odsouvání vlnitého plechu z prostoru vyvýšeného patra pro skládku ocelových konstrukcí propadl neoznačeným a nezajištěným otvorem z výše 4 až 5 metrů na beton. Příčiny vzniku úrazu žalobce vyšetřoval Inspektorát bezpečnosti práce hl. m. Prahy, který organizační složce žalovaného uložil za zjištěné závady v činnosti (jež byly shledány mimo jiné v tom, že organizovala práci na stavbě tak, že na staveništi, kde pracovalo více firem, nebyl koordinován postup pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a že při práci montážní firmy nebyly zajištěny otvory, kde hrozilo nebezpečí pádu osob, souvislým poklopem, který by odpovídal předpokládanému provozu) **správní pokutu ve výši 150 000 Kč**. Z dohody o koordinaci výstavby – rozšíření komplexu pro odbavování cestujících a dalších zařízení (terminál) na mezinárodním letišti P. – R. uzavřené dne 29. 12. 1994 mezi Č. s. I., s. p., jako investorem a žalovaným jako řídícím výstavby soud zjistil, že jejím předmětem byl závazek žalovaného zpracovat projektovou dokumentaci, postavit, dokončit a uvést do provozu dílo, zajistit dohled, pracovní síly, materiály, vybavení, zařízení a další potřebné věci, nezbytné pro plnění závazků vyplývajících z této dohody, a povinností investora bylo zaplatit řídícímu výstavby částky

podle této dohody. Z dalších článků této smlouvy dále vyplývá, že řídicí výstavby nese plnou odpovědnost za to, že všechny činnosti na staveništi při výstavbě trvalých i dočasných staveb a stavební postupy budou vykonávány náležitým způsobem při respektování hledisek stability a bezpečnosti, přičemž skutečnost, že žalovaný uzavřel smlouvu se subdodavatelem, ho nezbavuje odpovědnosti ani závazků vyplývajících z dohody.

Řídicí výstavby (žalovaný) se dále mimo jiné zavázal, že v procesu výstavby, při dokončení a uvedení díla do provozu a při odstraňování všech vad díla, bude dodržovat právní předpisy a normy platné v ČR a rovněž i bezpečnostní předpisy investora s tím, že je zodpovědný za bezpečnost fyzických osob oprávněných vstupovat na staveniště a pracovat na staveništi, a že odškodní v plném rozsahu a uspokojí všechny nároky investora v souvislosti se všemi škodami vyplývajících z nehod nebo zranění, případně usmrcení některého dělníka či jiné osoby v zaměstnaneckém poměru k řídicímu výstavby nebo některému subdodavateli s výhradou nehod, zranění nebo usmrcení, ke kterému došlo v důsledku nějakého konání nebo opomenutí investora, jeho zástupců a zaměstnanců.

V ujednání o odpovědnosti za nehody a zranění dělníků je pak uvedeno, že řídicí výstavby uzavře pojištění proti těmto škodám s tím, že „pokud jde o osoby zaměstnané některým subdodavatelem, bude této povinnosti řídicího výstavby učiněno zadost, jestliže tento subdodavatel uzavřel pojištění proti škodám způsobeným takovým osobám toho druhu, že v pojistné smlouvě bude rovněž investor jmenovitě uveden jako příjemce pojistného plnění“.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Obvodní soud pro Prahu 6 poté mezitímním rozsudkem ze dne 24. 7. 2003 rozhodl, že základ žalobního nároku je opodstatněný. (...) Bylo zjištěno, že žalovaný dne 15. 1. 1996 uzavřel se subdodavatelem W., s. r. o., smlouvu o dodávce a montáži ocelové konstrukce prstu A mezinárodního letiště P. – R. a dne 23. 2. 1996 subdodavatelskou smlouvu o provedení betonářských prací se společností A. H. P. Dne 3. 5. 1996 uzavřel W., s. r. o., jako objednatel smlouvu o dílo se společností B. J., s. r. o., která dále uzavřela jako objednatel dne 19. 6. 1996 smlouvu o dílo s firmou M. – J. P., jejímž předmětem byl závazek zhotovitele provést pro objednatele montáž z konstrukční ocele na prstu A v rozsahu podle konkrétních výkresů. Firma M. – J. P. jako objednatel měla uzavřenou smlouvu s žalobcem jako zhotovitelem ze dne 2. 1. 1996, jejímž předmětem byl závazek žalobce provádět pro objednatele na jeho akcích podle jeho požadavku s účinností od 1. 3. 1996 stavebně-montážní a elektroinstalátérské práce za dohodnutou smluvní cenu. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že základ žalobního nároku žalobce je opodstatněný, neboť žalovaný byl hlavním dodavatelem stavby terminálu a řídicím výstavby celého díla na základě smlouvy uzavřené s Č., s. p., podle níž měl provést dílo na svoji odpovědnost, provádění předmětné stavby bylo provozní činností žalovaného ve smyslu § 420a ObčZ, která byla

předmětem jeho podnikání (provádění dopravních a inženýrských staveb, výstavba nemoovitosti) a škoda na zdraví, která žalobci vznikla, byla vyvolána zvláštní povahou provozní činnosti žalovaného (technická složitost provozu, náročnost výstavby, provádění stavby více subjekty, koordinace výstavby). Protože žalovaný v řízení neprokázal, že škoda byla způsobena neodvratitelnou událostí nemající původ v provozu ani vlastním jednáním žalobce, soud dovodil, že žalovaný se odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností nezprostil (§ 420a odst. 3 ObčZ). Přihlédl i ke skutečnosti, že otvor, kterým žalobce propadl, nebyl zajištěn v souladu s § 13 vyhl. č. 324/1990 Sb., o bezpečnosti práce a technických zařízeních při stavebních pracích, že zajištění otvoru nebylo povinností žalobce a že v případě, pokud by otvor byl řádně zajištěn poklopem či ohrazen, ke škodě by nedošlo. Soud prvního stupně vedle odpovědnosti žalovaného za škodu vzniklou poškozením zdraví žalobce dovodil i odpovědnost firmy M. – J. P. podle pracovněprávních předpisů, neboť smlouvu o dílo uzavřenou mezi žalobcem a touto firmou posoudil pro nedostatek vážnosti vůle jako neplatný právní úkon podle § 37 odst. 1 ObčZ, jímž byla zastírána pracovní smlouva; bylo tudíž na žalobci, zda se náhrady škody bude domáhat na zaměstnavateli či na žalovaném.

K odvolání žalovaného Městský soud v Praze rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně potvrdil ve znění, že základ žalobního nároku je zcela opodstatněný a že o výši nároku a o nákladech řízení bude rozhodnuto v konečném rozsudku. Odvolací soud vycházel ze skutkových zjištění obvodního soudu a ztotožnil se i s jeho závěry právními. S poukazem na smlouvu uzavřenou mezi Č. s. l., s. p., a žalovaným a na předmět činnosti žalovaného, zapsaný v obchodním rejstříku, dovodil, že předmětná stavba terminálu letiště byla provozem žalovaného ve smyslu ust. § 420a ObčZ, neboť za celý průběh stavby až do jejího dokončení odpovídal bez ohledu na případné subdodavatelské závazky, kterých při stavbě využíval. Jestliže v řízení bylo prokázáno, že žalobci vznikla škoda v souvislosti s výkonem jeho práce při realizaci stavby nového terminálu letiště, tedy v souvislosti se stavební činností žalovaného, která je předmětem jeho činnosti podle výpisu z obchodního rejstříku, odpovídá za ni podle § 420a odst. 1 a 2 písm. a) ObčZ, neboť jde o činnost, která má provozní povahu. Odvolací soud se ztotožnil i s názorem soudu prvního stupně, že žalovaný v řízení neprokázal spoluzavinění žalobce, neboť za situace, kdy otvor, do kterého se žalobce zřítil, nebyl nikterak zabezpečen a výstražně označen, nelze žalobce vinit z nedostatku opatrnosti. Žalovaný tedy za škodu odpovídá zcela a své odpovědnosti se nemůže zprostit ani s poukazem na možnou odpovědnost jiných subjektů. Pokud se proto soud prvního stupně zabýval tím, který z dalších subjektů za škodu odpovídá, činil tak nadbytečně, neboť tato otázka nebyla předmětem řízení.

Proti tomuto rozsudku podal žalovaný dovolání k Nejvyššímu soudu České republiky. Nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že ve sporu o náhradu škody za poškození zdraví žalobce je pasivně legitimován. Poukazuje na to, že při výstavbě letiště

provádělo stavbu více subdodavatelů, včetně žalobce, a že všichni měli tuto činnost v předmětu svého podnikání; nejednalo se tedy jen o provozní činnost žalovaného, nýbrž o činnost všech zúčastněných subjektů. Podle názoru dovolatele se odpovědnost podle § 420a ObčZ vztahuje jen na škody způsobené třetím osobám, tj. osobám, které jsou „vně provozní činnosti“, nevztahuje se však na odpovědnost jednotlivých subdodavatelů navzájem, a proto nelze odpovědnost za poškození zdraví žalobce, který byl jedním ze subdodavatelů, posuzovat podle § 420a ObčZ. Jestliže soudy obou stupňů dále dovodily, že smlouva o dílo uzavřená mezi žalobcem a J. P. je z důvodu obcházení zákona o zaměstnanosti absolutně neplatná a že se ve skutečnosti jednalo o „quasi pracovní poměr“, je nesprávný jejich názor, pokud „povinnost žalovaného nahradit žalobci škodu z pracovního úrazu posoudily jako povinnost plynoucí z ust. § 420a ObčZ“, ačkoliv nárok žalobce na náhradu škody se řídí ZP1965 (§ 187 a násl.), a odpovědným subjektem je jeho zaměstnavatel. Žalovaný, který nebyl s J. P. v obchodním vztahu, proto za škodu vzniklou žalobci neodpovídá, a odpovědnostní vztah je nutno posoudit podle zákoníku práce. Dále dovolatel namítá, že soudy obou stupňů vycházely z mylných zjištění Inspektorátu bezpečnosti práce, který žalovaného považoval za zaměstnavatele žalobce a proto žalovanému uložil správní pokutu. Zástupce organizační složky žalovaného, pan L. F. jako cizí státní příslušník, však nerozuměl dostatečně česky, a pokud se zjištěním Inspektorátu bezpečnosti práce, že žalovaný dostatečným způsobem nevyhledával možné ohrožení života pracovníků, souhlasil, bylo to z obav před správními orgány, takže o jeho souhlas nelze opírat rozhodnutí soudu. **Za nesprávný dovolatel považuje i názor soudů obou stupňů, jestliže z dohody o koordinaci výstavby ze dne 29. 12. 1994 uzavřené mezi Č. s. I., s. p., a žalovaným dovodily, že žalovaný odpovídá „za vše“.** V této souvislosti namítá, že strany této smlouvy si ujednaly vzájemná práva a povinnosti, přičemž žalovaný se zavázal odškodnit a uspokojit všechny nároky investora, nikoliv nároky subdodavatelů. Soudy obou stupňů tato ujednání nesprávně aplikovaly na vztahy mezi žalovaným a třetími osobami (žalobcem), přestože se řídily jinými smlouvami. Stejně tak nesprávně soudy opřely svá rozhodnutí o článek 10.5 Všeobecných podmínek ke smlouvě o výstavbě letiště C 038, podle kterého se žalovaný zavázal nést úplnou odpovědnost za hygienu a bezpečnost svých zaměstnanců; zaměstnavatelem žalobce však byl J. P., který „měl být žalován v předmětném sporu o náhradu škody způsobenou při pracovní činnosti“. Dovolatel má dále za to, že jednání žalobce, pokud se rozhodl uložit příslušnou konstrukci na místo, kde se nacházel vlnitý plech, aniž „se zeptal stavbyvedoucího pana S.“, který jeho práci řídil, „bylo neuvážené a jeho následkem byl pád a pracovní úraz“. Navrhl, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a aby mu věc byla vrácena k dalšímu řízení.

Právní otázka

V projednávané věci odvolací soud řešil právní otázku, zda v případě, že dělník vykonávající práci na stavbě utrpěl poškození zdraví úrazem, se odpovědnost za škodu takto vzniklou posuzuje podle § 420a ObčZ.

Nejvyšší soud

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soud ve smyslu ust. § 242 o.s.ř. dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání je opodstatněné. Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno (správnost skutkového stavu nepodléhá dovolacímu přezkumu), že žalovaný jako dodavatel a řídící výstavby prováděl podle dohody o koordinaci výstavby uzavřené dne 29. 12. 1994 s Č. s. l., s. p., jako investorem, rozšíření komplexu pro odbavování cestujících a dalších zařízení (terminál) na mezinárodním letišti P. – R. V souvislosti se zhotovením tohoto díla žalobce na základě smlouvy ze dne 2. 1. 1996 uzavřené s firmou M. – J. P. (jež byla zhotovitelem díla podle smlouvy uzavřené s B. J., a tato firma byla jako zhotovitel smluvním partnerem společnosti W., s. r. o., jako subdodavatelem žalovaného) prováděl stavebně-montážní a elektroinstalátorské práce, k nimž byl oprávněn podle živnostenského listu. Při provádění těchto prací utrpěl žalobce dne 22. 7. 1996 při pádu z výšky poškození zdraví.

Není pochyb o tom, že předmětem činnosti žalovaného podle obchodního rejstříku byla v rozhodné době stavební činnost, kterou vyvíjel i při výstavbě terminálu na letišti P. – R. Přesto jeho odpovědnost za škodu vzniklou žalobci na zdraví nelze posuzovat podle ust. § 420a ObčZ, neboť příčinou vzniku této škody nebylo provozování stavby terminálu, tedy vliv této stavby (resp. stavební činnosti) na zdraví žalobce, nýbrž okolnost, že při práci na stavbě dne 22. 7. 1996 při odsouvání plechu z prostoru vyvýšeného patra pro skládku ocelových konstrukcí propadl nezajištěným a neoznačeným otvorem z výše 4 až 5 metrů na beton. Ustanovení § 420a ObčZ dopadá pouze na odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností, která má vliv na okolí, tedy vznikla-li škoda provozní činností provozovatele subjektům mimo (vně) samotné provozní činnosti, nikoliv na odpovědnost za škodu na zdraví vzniklou v souvislosti se stavební činností (v jejím rámci) osobě vykonávající práci na této stavbě, a to ať již na základě pracovní smlouvy či na základě jiného právního úkonu (např. dohody o dílo); v takovém případě může poškozený, který utrpěl škodu na zdraví úrazem, uplatnit nárok na náhradu škody proti organizaci, u níž je v pracovním poměru, podle ustanovení zákoníku práce o odškodňování pracovních úrazů, nebo proti jinému odpovědnému subjektu podle ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu – § 420 ObčZ (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2002, sp. zn. 25 Cdo 845/2000). Je ovšem třeba vycházet z toho, že nároky na náhradu škody, pokud splňují předpoklady

jak odpovědnostní skutkové podstaty podle zákoníku práce, tak odpovědnostní skutkové podstaty podle občanského zákoníku, mohou být úspěšně uplatněny poškozeným vůči tomu odpovědnému subjektu, který si poškozený vybere; odpovědnost jednoho subjektu nevylučuje odpovědnost druhého subjektu (srov. rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu z 24. 9. 1968, sp. zn. 3 Cz 36/1968, jehož závěry platí v dané věci obdobně).

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Za skutkového stavu, jak byl soudem prvního stupně zjištěn a jenž v odvolacím řízení nedoznal změny, **nelze tedy než dovodit, že právní názor odvolacího soudu**, jenž na danou věc aplikoval ust. § 420a odst. 1 a 2 písm. a) ObčZ, které zakládá objektivní odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností, **spočívá na nesprávném právním posouzení věci** (§ 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.). Vzhledem k ustálené judikatuře soudů v případech tzv. souběhu odpovědností se nelze ztotožnit s námitkou dovolatele, že žalobce mohl uplatnit nárok na náhradu škody na zdraví výhradně podle ustanovení zákoníku práce proti firmě M. – P., nikoliv podle ustanovení občanského zákoníku. **Pro posouzení nároku žalobce proti žalovanému není tudíž významná ani povaha právního vztahu založeného mezi žalobcem a firmou M. – P., o níž uvažoval soud prvního stupně**, jenž dovodil, že uzavřená smlouva o dílo ze dne 2. 1. 1996 je simulovaným právním úkonem – a tudíž pro nedostatek vážnosti vůle jejích účastníků úkonem neplatným – jímž měl být zastřen jiný (disimulovaný) právní úkon, za nějž považoval pracovní smlouvu (obdobně srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2137/2004).

Protože příčinou vzniku škody na zdraví žalobci nebyla provozní činnost žalovaného při výstavbě terminálu na letišti v P. – R., přichází v úvahu obecná odpovědnost žalovaného za škodu podle § 420 ObčZ. Jedním ze základních předpokladů odpovědnosti podle tohoto ustanovení je porušení právní povinnosti (protiprávní úkon), tj. jednání, které je v rozporu s objektivním právem (s právním řádem). Z tohoto hlediska je pro rozhodnutí v dané věci podstatné skutkové zjištění, zda žalovaný jako řídicí výstavby a hlavní dodavatel stavby terminálu porušil nějakou svoji právní povinnost, kterou při provádění této stavby měl, vyplývající pro něj z právních předpisů, tj. zejména předpisů k ochraně zdraví a bezpečnosti při práci, či z jeho závazků vůči investorovi a stavebnímu dozoru, a to i s ohledem na to, že v souvislosti s vyšetřováním příčin úrazu žalobce prováděným Inspektorem bezpečnosti práce hl. m. Prahy byly ze strany jeho organizační složky zjištěny závady v činnosti, jež byly shledány mimo jiné v tom, že na staveništi, na němž pracovalo více firem, nebyl koordinován postup pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a že při práci montážní firmy nebyly zajištěny otvory, kde hrozilo nebezpečí pádu osob, souvislým poklopem, který by odpovídal předpokládanému provozu, za což byla organizační složce žalovaného

uložena **správní pokuta**. Právě s ohledem na to, že na výstavbě terminálu se podílelo a práce provádělo více subdodavatelů, je významné rovněž zjištění, které firmy (subdodavatelé) na staveništi prováděly práce v době, kdy k úrazu žalobce došlo, a zda bylo jejich přímou povinností vyplývající z bezpečnostních předpisů investora či z uzavřených dohod o dílo zajistit a označit otvor v prostoru, kde žalobce pracoval. Jestliže v projednávané věci bylo zjištěno, že příčinou poškození zdraví žalobce byla okolnost, že se sám o své vůli, aniž by plnil pokyn stavbyvedoucího, rozhodl umístit ocelovou konstrukci na místo, kde se nacházel vlnitý plech, jímž byl zakryt otvor v prostoru vyvýšeného patra a jímž po odsunutí plechu propadl z výšky na beton, nelze se ztotožnit s názorem odvolacího soudu, že nepřichází v úvahu spoluzavinění žalobce na vzniku škody. Nejméně z hlediska prevenční povinnosti podle ust. § 415 ObčZ, ukládající každému počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám (jejíž porušení je rovněž porušením právní povinnosti podle § 420 ObčZ), je třeba zvažovat, zda žalobce zachoval běžnou míru opatrnosti, kterou lze po něm jako pracovníkovi na stavbě značného rozsahu, kde pracovalo více subdodavatelů, požadovat.

Protože rozsudek odvolacího soudu není z hlediska ust. § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. **správný**, dovolací soud jej zrušil (§ 243b odst. 2 věta za středníkem o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta za středníkem o.s.ř.).

4. DOPRAVA

4.1 Přehled judikátů

9 As 36/2007	Řidič z povolání a bezpečnostní přestávky
7 Tdo 95/2004	Podvod, nepracovní úraz a dopravní nehoda pod vlivem alkoholu
3 Tz 139/2000	Nepřízpůsobení režimu jízdy při znalosti vlivů, které mohou jízdu negativně ovlivnit
5 Tz 202/99	Nabourání dvou automobilů během 10 minut opilým řidičem a posouzení počínání řidiče policií jako přestupek (<i>viz kapitola 1. Alkohol a jiné návykové látky</i>)
10 Co 630/2004	Pád zaměstnance do pracovní jámy (v době, kdy byla využívána k opravě vozidla) a zranění zaměstnance
21 Cdo 1084/2009	Smrtelný úraz zaměstnance při opravě automobilu v pracovní jámě
21 Cdo 1222/2008	Roztahování a startování soupravy, odstavení soupravy bez řádného zajištění klíny proti rozjetí
II. ÚS 2176/11	Roztahování a startování soupravy, odstavení soupravy bez řádného zajištění klíny proti rozjetí – ústavní stížnost (rozsudek NS 21 Cdo 1222/2008)
21 Cdo 1239/2000	Dopravní nehoda způsobená řidičem referentem z důvodu mikrospánku
4 Tdo 1405/11	Řízení automobilu po dosažení dvanácti bodů v bodovém hodnocení a řízení automobilu bez řidičského průkazu (<i>viz kapitola 17. Odborná způsobilost</i>)
21 Cdo 1513/2009	Mikrospánek řidiče kamionu, školení a zproštění odpovědnosti firmy
21 Cdo 1755/2002	Parkování služebního automobilu v bydlišti zaměstnance a úraz opilého řidiče bez řidičského průkazu (<i>viz kapitola 24. Pracovní cesta</i>)
25 Cdo 2269/2006	Dopravní nehoda při jízdě řidiče autoškoly s cizí osobou v době, kdy instruktor neplnil pracovní úkoly

- 25 Cdo 2402/2010 Posuzování úrazu řidiče služebního automobilu při dopravní nehodě – z pohledu plnění pracovních úkolů (viz kapitola 24. Pracovní cesta)
- 21 Cdo 3414/2010 Smrtelná dopravní nehoda jednatele firmy a odpovědnost zaměstnavatele za vzniklou škodu
- 21 Cdo 3797/2007 Rozbití skla automobilu hlavou nepřipoutané spolujezdkyně při prudkém zastavení vozidla při pracovní cestě (viz kapitola 9. Firemní komunikace)

4.2 Jednotlivé judikáty

Rozsudek NSS ze dne 24. ledna 2008, sp. zn. 9 As 36/2007

Řidič z povolání a bezpečnostní přestávky

První věta

Nesplnění povinnosti tuzemského dopravce zajistit dodržování dob řízení vozidla, bezpečnostních přestávek a doby odpočinku řidičů daných mezinárodní úmluvou zakládá naplnění skutkové podstaty správního deliktu ve smyslu § 35 odst. 2 písm. b) zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě.

K naplnění skutkové podstaty tohoto deliktu dochází za předpokladu, že nedodržení doby řízení, bezpečnostních přestávek a doby odpočinku řidičů bylo spolehlivě prokázáno. Odpovědnost za posuzovaný delikt je odpovědností za výsledek, neboť chráněný zájem, tj. zdraví a život všech účastníků silničního provozu, v tomto případě převažuje nad rizikem, že případné svévolné protiprávní jednání řidiče půjde k tíži dopravce.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že spolehlivé zjištění nedodržování dob řízení vozidla, bezpečnostních přestávek a doby odpočinku řidičů daných mezinárodní úmluvou zakládá naplnění skutkové podstaty správního deliktu ve smyslu § 35 odst. 2 písm. b) zákona o silniční dopravě.

Soud proto posuzovanou otázku uzavřel s tím, že v daném případě je předmětná povinnost dopravce splněna jen tehdy, pokud jsou příslušné doby řízení a přestávek skutečně dodrženy, a bylo tedy dosaženo výsledku, k němuž § 3 odst. 1 písm. b) zákona o silničním provozu směřuje. Chráněný zájem, tj. zdraví a život všech účast-

níků silničního provozu, v tomto případě podle názoru soudu převažuje nad rizikem, že případné svévolné protiprávní jednání řidiče půjde k tíži dopravce, který je vzhledem k němu zpravidla v postavení zaměstnavatele, tj. nadřízeného, a to zejména za situace, kdy na řidiče za porušení dob řízení, bezpečnostních přestávek a dob odpočinku dopadá souběžně odpovědnost podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích (podle § 23 odst. 2 tohoto zákona mu lze uložit pokutu až do výše 10 000 Kč). Z výše uvedeného učinil Nejvyšší správní soud závěr, že dopravci jako odpovědnému subjektu není dána možnost se odpovědnosti, která na něj dopadá podle § 35 odst. 2 písm. b) zákona o silničním provozu, zprostit, a že tedy v tomto případě jde o odpovědnost za výsledek, bez liberálních důvodů.

Ustanovení, podle něhož byla stěžovateli uložena pokuta, je navíc svou povahou kogentní právní normou, a není proto možné příkaz v této normě zakotvený nerespektovat a normu neaplikovat. Nebylo-li splnění zákonem stanovených požadavků zajištěno, nemohl správní orgán od uložení sankce ustoupit. Je přitom nerozhodné, že v průběhu správního řízení stěžovatel doložil spolu se shora v textu již zmíněným certifikátem ISO i záznam o vstupním školení o BOZP a o požární ochraně ze dne 1. 7. 2003, který je spolu s kopií pracovní smlouvy uzavřené téhož dne mezi řidičem Petrem K. a stěžovatelem přílohou správního spisu. Stejně tak nelze vzít v potaz ani listinu označenou jako písemný příkaz majitele ze dne 16. 8. 2004 k dodržování dohody „AETR“ v plném rozsahu. Stěžovatel ve svém podání uvádí, že podle jeho názoru nejde o absolutní odpovědnost bez možnosti vyvinění a soud rozhodl ryze formálně, bez ohledu na to, že stěžovatel vynaložil veškeré úsilí, aby k porušení předmětných povinností ze strany jeho zaměstnanců nedocházelo, a nemá další možnosti, aby řidiči v porušení předpisů zabránil. V daném případě však jde o odpovědnost objektivní, což i sám stěžovatel výslovně připouští, u níž se zavinění vůbec nevyžaduje. Proto nelze hovořit ani o vyvinění neboli exkulpací, ale pouze o liberaci, tedy o zproštění odpovědnosti.

V souzené věci tedy platí, že právní norma ve svém obecném normativním vyjádření předvídá individuální skutečnost – nedodržení povinnosti stanovené dopravcem v podobě nezajištění stanovené doby řízení vozidla, bezpečnostních přestávek a doby odpočinku – s níž spojuje sankci. Bylo-li tedy prokázáno, že celková doba řízení u kontrolovaného řidiče Petra K., jenž byl v předmětném období zaměstnán u dopravce, který je v tomto řízení stěžovatelem, byla překročena, jakkoli každý ze správních orgánů, který věc posuzoval, dospěl k jinému výsledku ohledně numerického součtu hodin řízení, neboť v každém případě je výsledná doba řízení delší než maximálně povolených 10 hodin (dle čl. 6 „AETR“ i čl. 6 nařízení č. 3820/85), je zřejmé, že povinnost zajistit dodržení doby řízení i doby odpočinku řidiče v souladu s čl. 6 a čl. 8 obou citovaných nadnárodních předpisů uložená dopravci zákonem o silničním provozu nebyla ze strany stěžovatele splněna.

Nejvyšší správní soud dle shora uvedených argumentů uzavírá ve shodě s názorem žalovaného a městského soudu, že k odpovědnosti stěžovatele postačí, že porušení povinnosti bylo prokázáno a v posuzovaném případě jde o jeho odpovědnost za výsledek, jehož mělo být dosaženo. První námitku stěžovatele proto kasační soud odmítl jako nedůvodnou.

Usnesení NS ze dne 25. února 2004, sp. zn. 7 Tdo 95/2004

Podvod, nepracovní úraz a dopravní nehoda pod vlivem alkoholu

Popis případu/úrazového děje

Obviněný A. H. dne 30. 9. 1999 podepsal prohlášení, že při dopravní nehodě nebyl pod vlivem alkoholu. Tato skutečnost vedla k tomu, že zaměstnavatel dospěl k mylnému závěru, že obviněnému vznikl zákonný nárok na nemocenské dávky, a v rozporu se zákonem nemocenské obviněnému vyplatil a tím vznikla společnosti M. e., a. s., škoda ve výši 54 543 Kč.

Obviněný A. H. se dva dny před podpisem prohlášení (dne 28. 9. 1999) podrobil vážné operaci kyčelního kloubu, v souvislosti s níž mu byly podávány tisíce léky, které mohly způsobit poruchy paměti, stavy zmatenosti či poruchy vnímání a tím došlo k podpisu záznamu o nepracovním úrazu s mylným údajem. Obviněný se v této situaci detailně nezabýval tím, co podepisuje; protokol o nepracovním úrazu vůbec nečetl, přčetli mu jej jeho spolupracovníci, kteří mu jej přinesli k podpisu. Obviněný poukázal na to, že byl při podpisu protokolu v takovém stavu, že nemohl zhodnotit dopad svého činu. Jeho ošetřující lékařka, svědkyně K., potvrdila, že měl krátkodobou ztrátu paměti a nepamatoval si, jak k nehodě došlo, z výpovědí jednotlivých lékařů jednoznačně nevyplynulo, zda jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti byly či nebyly v důsledku jeho zdravotního stavu sníženy, nebo zda dokonce v okamžiku podpisu prohlášení o nepracovním úrazu byly vymizelé. To, že u něj mohlo docházet k poruchám paměti, stavům zmatenosti či poruchám vnímání, přímo potvrdil i další jeho ošetřující lékař, svědek Ů., svědek T. uvedl, že utišující léky mu byly podávány ještě dva nebo tři dny po operaci a že je možné, že negativní vlivy podávaných analgetik na vnímání, myšlení a schopnost komunikace obviněného nebyly zaznamenány v jeho zdravotní dokumentaci, ačkoli k nim ve skutečnosti došlo. Obviněný ve svém mimořádném opravném prostředku rovněž uvedl, že svědek Ů. připustil své pochybení při vyplňování nemocenského lístku, a to kolonky o vlivu alkoholu, a že dle svědkyně Ř. jsou nemocenské dávky vypláceny právě na základě tohoto nemocenského lístku a nikoli prohlášení o nepracovním úrazu. Jelikož z provedených důkazů vyplynulo, že jeho zaměstnavatel při vyplácení nemocenských dávek porušil své povinnosti, měl v souladu se zákonem tento případ předložit O. s. s. z. k dalšímu přezkoumání, což neučinil. Obviněný má za to, že došlo k přerušení příčinné souvislosti

mezi jeho jednáním a následkem, neboť jeho jednání nemohlo samo o sobě uvést jeho zaměstnavatele v omyl a nebylo způsobilé zapříčinit škodu na cizím majetku.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku byl obviněný uznán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, 2 TrZ. Za to byl odsouzen podle § 250 odst. 2 TrZ k trestu odnětí svobody v trvání 9 (devíti) měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 TrZ podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 18 (osmnácti) měsíců.

Usnesením Krajského soudu v Ostravě bylo odvolání obviněného A. H. zamítnuto podle § 256 TrŘ.

Proti usnesení odvolacího soudu podal obviněný A. H. řádně a včas dovolání k Nejvyššímu soudu České republiky z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) TrŘ.

Nejvyšší soud

Již soud prvního stupně dospěl ke skutkovému závěru, že zaměstnavatel obviněného jakožto poškozený vycházel při přiznání nemocenských dávek jak z nemocenského lístku, tak ze záznamu o nepracovním úrazu s tím, že zatímco na nemocenském lístku vliv alkoholu nebyl nijak specifikován, neboť předtištěná kolonka nebyla proškrtnuta ani označena, záznam o nepracovním úrazu obsahoval výslovné prohlášení podepsané obviněným, že při dopravní nehodě nebyl pod vlivem alkoholu. Pokud tedy způsob vyplnění nemocenského lístku mohl vzbudit pochybnost o případném vlivu alkoholu na vznik pracovní neschopnosti, byla tato pochybnost odstraněna prohlášením obviněného v záznamu o nepracovním úrazu, který vliv alkoholu vylučoval.

Ze shora uvedeného jednoznačně vyplývá, že jednání obviněného A. H. spočívající v podepsání prohlášení, že při dopravní nehodě nebyl pod vlivem alkoholu, bylo takovou skutečností, bez níž by jeho zaměstnavatel nedospěl k mylnému závěru, že obviněnému vznikl zákonný nárok na nemocenské, a v rozporu se zákonem nemocenské obviněnému nevyplatil, a bez níž by společnosti M. e., a. s., nebyla způsobena škoda. Předmětné jednání obviněného je tedy příčinou způsobeného následku v podobě vzniklé škody s tím, že jednání svědka MUDr. J. Ů., který údaj o podezření z vlivu alkoholu na nemocenském lístku nijak neoznačoval proto, že lístek vyplňoval před tím, než byly známy výsledky vyšetření krve na alkohol, nepřerušuje příčinnou souvislost mezi jednáním obviněného a způsobeným následkem.

Jestliže při vzniku následku spolupůsobilo více příčin, např. jednání pachatele a třetí osoby, je třeba hodnotit každou příčinu co do jejího významu pro vznik následku zvlášť a určit její důležitost pro následek, který z jednání obviněného nastal. Hodnotí-li se takto jednání obviněného A. H., je třeba dospět k závěru, že jeho jednání spočívající v po-

depsání nepravdivého prohlášení, že při dopravní nehodě nebyl pod vlivem alkoholu, bylo ze shora uvedených důvodů rozhodující příčinou pro vyplacení nemocenského, a tím i popsanych relevantních trestněprávních následků na majetku poškozené společnosti. Soud prvního stupně hodnocení příčin vyjádřil tak, že „způsobený následek je v přímé příčinné souvislosti s jednáním obžalovaného, neboť k nesprávnému postupu poškozené spočívajícímu ve výplatě nemocenských dávek obžalovanému došlo nejen pro nedostatečně vyplněný nemocenský lístek obžalovaného, ale zejména proto, že obžalovaný svým výslovným prohlášením poškozenou ujistil, že nebyl pod vlivem alkoholu“.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Všechny znaky charakterizující objektivní stránku trestného činu, tedy i příčinný vztah mezi jednáním pachatele a následkem trestného činu, musí být zahrnuty zaviněním. Jak je zřejmé z protokolu o podaném vysvětlení ve věci dopravní nehody obviněného ze dne 13. 10. 1999, obviněný byl v době nehody pod vlivem alkoholu, neboť, jak sám přiznal, před jízdou vypil asi 8 velkých odlivek alkoholu zn. Fernet s tím, že tato skutečnost byla potvrzena i výsledky vyšetření krve, dle nichž měl obviněný v době dopravní nehody 2,29 promile alkoholu v krvi. Následkem dopravní nehody obviněný ani neutrpěl poranění hlavy, ani nebyl v bezvědomí. Obviněným tvrzeňé stavy zmatenosti a poruchy paměti po operačním zákroku byly vyloučeny, neboť pokud by k něčemu takovému pod vlivem léku dolzinu došlo, „nebyl by mu tento lék dále podáván a na 100 % by toto bylo zaznamenáno v lékařské dokumentaci a lék by musel být okamžitě vysazen“ s tím, že „žádné poruchy vědomí či poruchy paměti ve zdravotní dokumentaci obžalovaného nejsou z průběhu léčby ani po operaci zaznamenány“ (str. 3 rozsudku soudu druhého stupně). Pokud jde o vliv celkové anestezie, tato může ovlivňovat psychický stav člověka do konce dne, v níž byla provedena; „vzhledem k tomu, že operace obžalovaného proběhla 28. 9. 1999, dne 30. 9. 1999 obžalovaný již nemohl být touto anestezií ovlivněn“ a „byl schopen činit právní úkony“.

Na základě těchto skutečností již soud prvního stupně dospěl k závěru, že rozpoznávací a ovládací složky obviněného nebyly v době spáchání trestného činu sniženy a obviněný je tedy za své jednání plně trestně odpovědný s tím, že pokud jde o subjektivní stránku, soud prvního stupně konstatoval úmyslné zavinění, a to nejméně ve smyslu § 4 písm. b) TrZ v podobě nepřímého úmyslu, „jelikož obžalovaný si musel být vědom, že jeho nepravdivé prohlášení o přítomnosti vlivu alkoholu ... může způsobit nepříznivý následek v podobě neoprávněného vyplacení nemocenských dávek ... přesto předmětné prohlášení učinil a vyplacené nemocenské dávky čerpal“, z čehož jednoznačně vyplývá, že i příčinný vztah mezi posuzovaným jednáním obviněného A. H.

a následkem v podobě škody na majetku společnosti M. e., a. s., je zahrnut zaviněním obviněného, a to ve formě nepřímého úmyslu (§ 4 písm. b) TrZ).

Námítka obviněného, že jeho zaměstnavatel při vyplácení nemocenských dávek porušil své povinnosti, neboť šlo o sporný případ a měl jej tedy v souladu se zákonem předložit O. s. s. z. k dalšímu přezkoumání, což však neučinil, je s ohledem na skutečnost, že případná pochybnost zaměstnavatele o zákonném nároku obviněného na nemocenské byla odstraněna nepravdivým prohlášením obviněného, že v době dopravní nehody nebyl pod vlivem alkoholu, taktéž zjevně neopodstatněná.

S ohledem na shora uvedené skutečnosti je zřejmé, že nedošlo k přerušení příčinné souvislosti mezi jednáním obviněného a způsobeným trestněprávně relevantním následkem na majetku poškozené společnosti. **Proto Nejvyšší soud dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) TrŘ odmítl**, když s námitkou uplatněnou v dovolání se podrobně zabývaly již soudy obou stupňů a přesto, že své rozhodnutí přesvědčivě zdůvodnili, obviněný nadále setrvává na svém výkladu otázky přerušení příčinné souvislosti.

Rozhodnutí NS ze dne 29. června 2000, sp. zn. 3 Tz 139/2000

Nepřízpůsobení režimu jízdy při znalosti vlivů, které mohou jízdu negativně ovlivnit

Právní věta

- I. Subjektivní přesvědčení řidiče o schopnosti k řízení vozidla musí být vždy vybudováno na základě analýzy konkrétních skutečností, které buď zná, anebo by je znát měl. Jestliže si řidič počíná v rozporu s těmito zásadami a v důsledku toho později ztratí kontrolu nad vozidlem, lze jej činit odpovědným za následky dopravní nehody, kterou by podle okolností případu zavinil z vědomé či nevědomé nedbalosti (§ 5 písm. a), b) TrZ).
- II. Pokud řidič před započítím jízdy spoléhal na to, že ji může bezpečně vykonat, ačkoliv věděl o okolnostech, které by mohly mít negativní vliv na jeho schopnost ovládat motorové vozidlo, a přesto těmito skutečnostem nepřizpůsobil ani režim své jízdy, zejména zařazováním častějších zastávek s přiměřenou dobou odpočinku, pak odpovídá za škodlivý následek dopravní nehody i v případě, že ke ztrátě kontroly nad vozidlem došlo v důsledku náhlé indispozice vyvolané shora uvedeným stavem.
- III. Právní závěr o přičetnosti či nepřičetnosti obviněného ve smyslu ustanovení § 12 TrZ je možno učinit zásadně jen na základě vyšetření duševního stavu obviněného

dvěma znalci z oboru psychiatrie (§ 116 odst. 1 TrŘ). Znalci z oboru klinické psychologie (o jehož přibrání se rozhoduje podle § 105 odst. 1 TrŘ) posouzení těchto otázek nepřísluší.

Popis případu/úrazového děje

Obviněný J. K. dne 24. 1. 1995 ve 14:40 hodin na silnici I/55 řídil dodávkové auto, které bylo v ne zcela dobrém technickém stavu a bez platného osvědčení o technickém průkazu, a v důsledku toho, že se plně nevěnoval řízení vozidla, jel nedovolenou rychlostí a vozidlo řídil v ne zcela dobrém zdravotním stavu, kterého si byl vědom, vjel do protisměru, kde se čelně střetl s protijedoucím vozidlem zn. Škoda Forman, v důsledku této nehody utrpěl smrtelné zranění řidič L. H. a JUDr. M. Z., dále spolujezdec I. H., utrpěl mnohočetné sériové zlomeniny žeber, oboustranné zhmoždění plic, úrazový šok, předpokládané poškození srdce, tržné rány na čele a řezné rány levého lokte, v důsledku těchto zranění byl 10 dnů hospitalizován a poté omezen v obvyklém způsobu života po dobu 2 měsíců.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Obviněný J. K. byl rozsudkem Okresního soudu uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 TrZ, jehož se měl dopustit skutkem spočívajícím v tom, že „dne 24. 1. 1995 na silnici I/55 řídil dodávkové auto, které vjelo do protisměru, kde se čelně střetl s protijedoucím vozidlem, v důsledku této nehody utrpěl smrtelné zranění řidič L. H. a JUDr. M. Z., dále spolujezdec I. H. byl těžce zraněn.

Rozsudkem Krajského soudu byl na základě odvolání obviněného a státního zástupce shora citovaný rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. d) TrŘ zrušen a odvolací soud podle § 259 odst. 3 TrŘ sám rozhodl tak, že se obžalovaný J. K. podle § 226 písm. b) TrŘ obžaloby pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 TrZ zprošťuje.

Ministr spravedlnosti České republiky podal podle § 266 odst. 1 TrŘ, ve lhůtě uvedené v ustanovení § 272 TrŘ, u Nejvyššího soudu ČR proti výše uvedenému rozsudku odvolacího soudu stížnost pro porušení zákona, a to v neprospěch obviněného J. K.

Ve svém mimořádném opravném prostředku poukázal především na to, že Krajský soud v B. dospěl ke správnému závěru, že soud I. stupně provedl ve věci všechny potřebné důkazy, avšak následně postupoval v rozporu se zákonem, pokud v řízení o odvolání rozhodl zprošťujícím rozsudkem proto, že provedené důkazy soudem I. stupně sám hodnotil jinak než tento soud, aniž by je bezprostředně sám zopakoval. Takový postup odvolacího soudu odporuje dle stěžovatele povaze odvolacího řízení a z hlediska ustanovení § 259 odst. 3 TrŘ představuje překročení pravomoci odvolacího soudu.

Nejvyšší soud

Pro posouzení zavinění obviněného ve formě vědomé nedbalosti podle § 5 písm. a) TrZ je rozhodující zjištění, že v inkriminovanou dobu byla schopnost obviněného k řízení vozidla oslabena faktory, jejichž existenci znal. Jde zejména o jeho zdravotní problémy se žlučníkem před jízdou a s tím související narušený spánek, jakož i celkově oslabený stav organismu obviněného, který během předcházející pracovní neschopnosti ztratil na tělesné hmotnosti 6–7 kg. Tyto skutečnosti, jimž obviněný nepřizpůsobil své chování, byly dle názoru soudu primární příčinou dopravní nehody, neboť v jejich důsledku se obviněný dostal do stavu, kdy si v kritickou dobu sice uvědomoval nástup mikrosopánku, ale nebyl již schopen v daném okamžiku reagovat a přijmout danému stavu odpovídající rozhodnutí. Uvedená skutková zjištění, rozhodná pro posouzení otázky zavinění, formuloval nalézací soud v tzv. skutkové větě výrokové části svého rozsudku tak, že se „obviněný plně nevěnoval řízení vozidla,... vozidlo řídil v ne zcela dobrém zdravotním stavu, kterého si byl vědom, vjel do protisměru, kde se čelně střetl s protijedoucím vozidlem...“.

Odvolací soud dovodil, že obviněný si stav zjištěné indispozice nepřivodil sám svým neuváženým chováním, když vzhledem k tomu, že byl krátce předtím uznán práce schopným, stěží mohl rozsah svých indispozic rozpoznat. Z těchto důvodů nebylo možno spatřovat v jeho jednání před nehodou „nějaké nedbalostní zavinění“ a dle přesvědčení odvolacího soudu předmětný skutek proto není trestným činem. Na základě těchto úvah pak bylo rozhodnuto a zproštění obviněného J. K. obžaloby podle § 226 písm. b) TrŘ.

Pochybnosti ovšem vzbuzují právní závěry odvolacího soudu. Z odůvodnění napadeného rozsudku není zřejmé, zda odvolací soud vycházel z toho, že v době činu nebyl obviněný schopen své jednání ovládat, tzn. že chyběl jeden z obligatorních znaků (vlastností) subjektu trestného činu (příčetnost) a obviněný tedy nebyl trestně odpovědný, anebo zda odvolací soud dovodil, že z hlediska subjektivní stránky skutkové podstaty předmětného trestného činu chybí znaky nedbalostního zavinění (§ 5 TrZ). Z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu není patrné, jak se soud s těmito odlišnými otázkami vypořádal ani není blíže rozvedeno, jakými právními úvahami se v daném směru řídil. Napadený rozsudek zde postrádá náležitosti uvedené v ustanovení § 125 TrŘ a je proto nepřezkoumatelný.

Pokud jde o první z obou výše uvedených otázek, je nezbytné poznamenat, že příčina neschopnosti pachatele rozpoznat nebezpečnost svého činu pro společnost (tzv. neschopnost rozumová) nebo neschopnost ovládat své jednání vlastní vůlí (tzv. neschopnost určovací) spočívá v duševním stavu pachatele (duševní poruše). Právní závěr o jeho příčetnosti či nepřičetnosti ve smyslu ustanovení § 12 TrZ je proto možno učinit zásadně jen na základě vyšetření duševního stavu obviněného dvěma znalci z oboru

psychiatrie (§ 116 odst. 1 TrŘ). Znalci z oboru klinické psychologie (o jehož přibrání se rozhoduje podle § 105 odst. 1 TrŘ) posouzení těchto otázek nepřísluší. Jestliže tento znalec ve svém posudku použil terminologie, jež se obvykle vztahuje k závěrům psychiatrického vyšetření, měl být k této části svého posudku vyslechnut a požádán o vysvětlení. Takový výslech mohl provést v rámci řízení o odvolání i soud II. stupně.

Pokud jde o druhou otázku týkající se absence znaků nedbalostního zavinění obviněného, ať již ve formě vědomé (§ 5 písm. a) TrZ) či nevědomé (§ 5 písm. b) TrZ) nedbalosti, nelze považovat za správné, pokud by byla za rozhodující kritérium pro toto hodnocení považována především závěrečná fáze jednání obviněného, bezprostředně předcházející dopravní nehodě, kdy si obviněný měl ještě uvědomovat změnu vědomí (nastupující mikrospánek), ale v daném okamžiku již postrádal schopnost přijmout a realizovat rozhodnutí zastavit a odpočinout si. Jak správně zjistil soud I. stupně, obviněný nastoupil kritického dne do zaměstnání po předcházejících (nočních) bolestech žlučníku, což se projevilo i na kvalitě jeho spánku. Navíc vstával již ve 04:00 hod. Byl si rovněž vědom, že se nachází ve stavu krátce po ukončení pracovní neschopnosti související s onemocněním žlučníku i toho, že bude muset přesto absolvovat značnou pracovní zátěž, spočívající ve více jízdách. Obviněný – dle své výpovědi – měl jako řidič v minulosti 2× potíže s tzv. mikrospankem, avšak k nehodě nikdy nedošlo. Dále vypověděl, že kritického dne udělal jen jednu krátkou přestávku, a to kolem poledne ve Z., kde posvačil. Všechny výše konstatované skutečnosti vzal soud I. stupně v úvahu a po jejich vyhodnocení dovedl, že popisované faktory se ve svém souhrnu posléze podílely na konečné dekoncentraci pozornosti obviněného v poslední fázi jízdy před okamžikem dopravní nehody. Tato zjištění vedla soud I. stupně k právnímu závěru o nedbalostním zavinění obviněného, poněvadž řídil svěřený automobil za stavu, kdy věděl o existenci skutečností snižujících jeho způsobilost k řízení a bez přiměřeného důvodu spoléhal na to, že k nehodě nedojde.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Povinností obviněného jako řidiče motorového vozidla bylo dodržovat pravidla silničního provozu stanovená vyhláškou Federálního ministerstva vnitra č. 99/1989 Sb., o pravidlech provozu na pozemních komunikacích, ve znění účinném v době spáchání činu. **V § 5 odst. 2 písm. c) cit. vyhl. bylo stanoveno, že řidič nesmí řídit vozidlo mj. v případech, kdy je jeho schopnost k řízení snížena úrazem, nemocí, nevolností, únavou apod.** Uvedené faktory se mohou vyskytnout jak před započetím jízdy, tak v jejím průběhu. Na řidiči pak je, aby zodpovědně posoudil jejich případnou existenci a tomu přizpůsobil své chování. **Za určitých okolností by pak nesměl jízdu buď vůbec vykonat, anebo v ní pokračovat, popř. v ní pokračovat bez přiměřeného odpočinku.** Subjektivní přesvědčení řidiče o své schopnosti k řízení vozidla musí být vždy vybudováno na základě analýzy

konkrétních skutečností, které buď zná, anebo by je znát měl (např. že lidský organismus po nedostatečném spánku či prodělaném onemocnění je náchylnější k únavě, zejména v zátěžových situacích, které mohou spočívat např. ve vícehodinové pracovní činnosti s nutností permanentní koncentrace). Jestliže si řidič počíná v rozporu s těmito zásadami a v důsledku toho později ztratí kontrolu nad vozidlem, lze jej činit odpovědným za následek dopravní nehody, který by podle okolností konkrétního případu zavinil z vědomé či nevědomé nedbalosti (§ 5 písm. a), b) TrZ).

To, co bylo v obecné rovině konstatováno výše, je možno plně vztáhnout i na nyní projednávaný případ obviněného J. K. Skutkovým zjištěním soudu I. stupně odpovídá z nich vyplývající právní posouzení, které lze formulovat takto: Pokud obviněný před započítím jízdy spoléhal na to, že ji může bezpečně vykonat, ačkoliv věděl o okolnostech, které by mohly mít negativní vliv na jeho schopnost ovládat motorové vozidlo, a přesto těmito okolnostem nepřízpůsobil ani režim své jízdy, zejména zařazováním častějších zastávek s přiměřenou dobou odpočinku, pak odpovídá za škodlivý následek dopravní nehody i v případě, že ke ztrátě kontroly nad vozidlem došlo v důsledku náhlé indispozice vyvolané shora uvedeným stavem.

Usnesení KS v Ústí n. L. ze dne 24. srpna 2004, sp. zn. 10 Co 630/2004

Pád zaměstnance do pracovní jámy (v době, kdy byla využívána k opravě vozidla) a zranění zaměstnance

Právní věta

Při provozu, údržbě a opravě vozidel se pracovní jáma, v níž se pracuje, nemusí zabezpečit kryty nebo ohrazením.

Popis případu/úrazového děje

Poškozený J. H. utrpěl dne 17. 4. 2001 pracovní úraz (výron kotníku) v důsledku pádu do nezabezpečené montážní jámy na pracovišti žalovaného (pracovní jáma byla v době úrazu zaměstnance používána k opravě vozidla). Jáma byla v souladu s ust. § 11 vyhl. č. 213/1991 Sb. odkrytá, aby v ní zaměstnanci mohli opravovat vozidla. Ustanovení vyhlášky sice stanoví, čím a jak musí být pracovní jáma vybavena, ale z tohoto výčtu vybavení lze usuzovat na činnosti, k nimž je pracovní jáma určena. Je vyloučeno pro nebezpečí ohrožení života a zdraví pracovníků vystupujících a pracujících v pracovní jámě, aby tato jáma byla poté, co do ní pracovníci vstoupí, byť i zčásti zakryta. To by totiž bezpečnost jejich práce vykonávané v pracovní jámě nezvýšilo, ale naopak by je překrytí vystavilo zvýšenému nebezpečí ohrožení života a zdraví a ztížilo by i jejich záchranu, vyproštění v případě nešťastné události.

Rozsudky jednotlivých soudů a odvolání ke Krajskému soudu

Okresní soud rozsudkem zavázal žalovaného povinností zaplatit žalobkyni 18 800 Kč s 6,5% úrokem z prodlení od 7. 2. 2002 do zaplacení, to vše do tří dnů od nabytí právní moci rozsudku, a dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Proti rozhodnutím podal žalovaný včasné odvolání. Nesouhlasí se závěrem okresního soudu, že žalovaný porušil ust. § 11 vyhlášky č. 213/1991 Sb., a § 14 odst. 1 vyhlášky č. 48/1982 Sb. Provedenými důkazy zjistil okresní soud řádně a úplně skutečný stav věci, tedy že J. H. (poškozený) spadl do pracovní jámy, která byla v ten čas používána k opravě vozidla. Proto také zcela v souladu s ust. § 11 vyhl. č. 213/1991 Sb. byla tato pracovní jáma odkryta, aby v ní mohli zaměstnanci na opravě vozidla pracovat. (...) Přitom vyhl. č. 213/1991 Sb. je ve vztahu k vyhl. č. 48/1982 Sb. právním předpisem speciálním, a proto je třeba otázku případného porušení povinnosti posuzovat v daném případě dle vyhl. č. 213/1991 Sb.

Krajský soud v Ústí nad Labem

Krajský soud k odvolání žalovaného přezkoumal napadená rozhodnutí, jakož i řízení tomu předcházející, a poté dospěl k závěru, že odvolání žalovaného nelze upřít jisté opodstatnění, a však že nejsou splněny podmínky pro změnu napadeného rozsudku a usnesení a tudíž **nezbývá, než napadená rozhodnutí zrušit a věc vrátit okresnímu soudu k dalšímu řízení.**

Okresní soud po provedeném dokazování dospěl k závěru, že se žalovaný dopustil protiprávního jednání, jelikož v inkriminovaný den na popsaném pracovišti nebyla zabezpečena pracovní jáma, v níž v době úrazu poškozeného pracovali další zaměstnanci žalovaného. Žalovaný tak porušil shora označené právními předpisy na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Podle ust. § 14 odst. 1 věty první vyhl. č. 48/1982 Sb. všechny otvory nebo nebezpečné prohlubně v podlahách musí být zakryty nebo ohrazeny.

Bližší podmínky pro úkony spojené s provozem, údržbou a opravou vozidel (stanovení povinností právnických a fyzických osob a jejich zaměstnanců) stanoví vyhl. č. 213/1991 Sb. Tato vyhláška v ust. § 11 stanoví podmínky bezpečnosti práce a technického zajištění pracovních jam. Konkrétně ukládá podnikatelskému subjektu za povinnost, že okolo pracovní jámy se musí na podlaze vyznačit pásmo, do kterého mimo vozidel přistavovaných k opravě nebo prohlídce (údržbě) a pracovníků, kteří tyto práce provádějí, se nesmí vjíždět a vstupovat. Zákaz vjezdu a vstupu do tohoto pásma, zákaz kouření a používání otevřeného ohně v pracovní jámě se musí vyznačit zřetelnými a dobře viditelnými výstražnými tabulkami. Na pracovní jámě pro více než dvě vozidla musí být za

každým přistaveným vozidlem umístěny můstky pro její bezpečný přechod (odstavec první cit. par.). Vyhláška dále stanoví, že nepoužívaná pracovní jáma se musí zabezpečit kryty nebo ohradit sklopným nebo přenosným zábradlím s tím, že kryty musí mít dostatečnou nosnost a musí být v úrovni okolní podlahy (odstavec druhý cit. par.).

Z citovaných znění vyhl. č. 213/1991 Sb. tedy vyplývá – jak na to správně poukazuje ve svém odvolání žalovaný – že tato vyhláška je ve vztahu k vyhl. č. 48/1982 Sb. speciálním právním předpisem, jelikož konkrétněji stanoví pravidla pro výkon podnikatelské činnosti v uvedeném oboru. Jestliže tato vyhláška v ust. § 11 odst. 2 stanoví, že nepoužívaná jáma se musí zabezpečit kryty nebo ohradit sklopným nebo přenosným zábradlím, pak lze – není-li ve vyhlášce k danému rozvedeno jinak – logickým výkladem a contrario dospět k jedinému výkladu, totiž že používá-li se pracovní jáma, není pro takový případ stanovena povinnost tuto jámu zakrýt; je to ostatně i z jiného důvodu logické, neboť při požadavku, k němuž dospěl (nesprávnou interpretací cit. ustanovení) okresní soud, totiž že jáma v daném případě zakryta být měla, i když se v ní pracovalo, by bylo v podstatě technicky nemožné provádět úkony spojené s opravou či údržbou vozidla, neboť opravou či údržbou pověřený pracovník by takovou pracovní jámu nemohl využít.

Z odůvodnění usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem

Protože závěr okresního soudu o nezbytnosti zakrytí (zajištění) pracovní jámy, v níž se pracovalo, je ve světle vyložené právní úpravy nesprávný, nesprávný je i jeho právní závěr, že porušením tohoto předpisu na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci došlo k protiprávnímu jednání žalovaného, tedy ke splnění jedné z podmínek pro vznik žalobkyně na náhradu škody ve shora popsaném rozsahu.

Vytěsnění protiprávního jednání žalovaného v souvislosti s nezajištěním (nezakrytím) předmětné pracovní jámy však přesto nemusí ještě znamenat, že k protiprávnímu jednání žalovaného skutečně nedošlo, jelikož v ust. § 11 odst. 1 až 5 vyhl. č. 213/1991 Sb. jsou stanoveny další povinnosti pro zabezpečení či práci v pracovní jámě (např. značení, podmínky pro manipulaci v prostoru či okolí pracovní jámy, pohyb a zdržování se pracovníků v pracovní jámě a jejím okolí atd.). Těmito povinnostmi se však okresní soud nezabýval, takže odvolacímu soudu je upřena možnost tyto věci v odvolacím řízení posuzovat.

Z vyložených důvodů proto odvolací soud napadený rozsudek včetně na něm akcesoricky závislého napadeného usnesení zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení, v němž okresní soud zohlední shora popsané okolnosti.

Rozsudek NS ze dne 8. dubna 2010, sp. zn. 21 Cdo 1084/2009**Smrtelný úraz zaměstnance při opravě automobilu v pracovní jámě****Právní věta**

V případech, že se zaměstnanec v občanském soudním řízení domáhá náhrady škody způsobené pracovním úrazem, a nepřichází-li v úvahu kromě zaměstnavatele jiný odpovědný subjekt z této škodné události, lze uplatněný nárok zaměstnance na náhradu škody posoudit jen podle příslušných ustanovení zákoníku práce o odškodňování pracovních úrazů.

Popis případu/úrazového děje

Manžel žalobkyně a), otec žalobců b) a c) a bratr žalobce e) P. M. zemřel následkem úrazu ze dne 8. 7. 2004, který utrpěl jako zaměstnanec žalovaného¹⁾, když prováděl demontáž (výměnu) výfuku na automobilu zn. Renault Master za pomoci montážní šachty, nad kterou vozidlo stálo. Při této činnosti došlo k samovolnému popojetí vozidla směrem dozadu a k následnému přimáčknutí P. M. k hraně montážní šachty, v důsledku čehož utrpěl vážné poranění, kterému bezprostředně podlehl. Pozůstalí žalobci a), b), c) a e) a vypravovatel pohřbu – žalobce d) mají zato, že se v daném případě jedná o „objektivní odpovědnost za způsobenou škodu provozovatele motorového vozidla dle ust. § 427 a násl. ObčZ“, a proto své požadavky na náhradu škody „podle ust. § 444 odst. 3 a násl. ObčZ“, které původně uplatnili jen vůči žalovanému¹⁾, následně rozšířili též na žalovanou²⁾, u níž je žalovaný¹⁾ pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla.

Poznámka: Žalovaný¹⁾ – zaměstnavatel (J. V.), žalovaný²⁾ – Česká podnikatelská pojišťovna.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem žalobu zamítl a rozhodl, že ve vztahu mezi žalobci a oběma žalovanými nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně vycházel z názoru, že za daného stavu, kdy P. M. utrpěl dne 8. 7. 2004 smrtelný úraz jako zaměstnanec žalovaného¹⁾, když prováděl opravu automobilu, který používal „pro plnění pracovních úkolů“ a který nebyl v provozu, je třeba – s ohledem na „princip speciality“ zákoníku práce k občanskému zákoníku – „v první řadě aplikovat zákoník práce“, přičemž „použití občanského zákoníku v takovém případě není možné ani subsidiárně“. Žalobci proto „zcela správně žalují žalovaného¹⁾“, který v dané věci „je pasivně legitimován v každém případě“, zatímco žalovaná¹⁾ by byla pasivně věcně legitimována jen v případě nároku z odpovědnosti za škodu způsobenou provozem mo-

torového vozidla, o který se však – jak vyplývá z výše uvedeného – v posuzované věci nejedná. Po posouzení věci podle „ust. § 190 a následujících ZP1965“ dospěl soud prvního stupně k závěru, že se „na odpovědnost žalovaného¹⁾ jako zaměstnavatele zemřelého P. M. uplatní liberační důvod upravený v ust. § 191 odst. 1 písm. a) ZP1965“, neboť z výsledků provedeného dokazování (zejména ze závěrů Inspektorátu bezpečnosti práce a Policie ČR) vyplynulo, že „škoda byla způsobena výlučně tím, že zemřelý P. M. svým zaviněním porušil právní a ostatní předpisy k zajištění BOZP, ačkoli s nimi byl řádně seznámen a na jejich znalost a dodržování byl průběžně proškolen“, jestliže v rozporu s „konkrétními povinnostmi“ uvedenými v ustanovení § 8 odst. 1, § 8 odst. 2 písm. a) a b), § 8 odst. 3 písm. c) vyhlášky č. 213/1991 Sb. „vozidlo nejenže nepodložil klíny proti samovolnému pohybu směrem vzad (podložil jej klíny pouze proti pohybu vpřed), ale nechal ve voze zařazenou rychlost, resp. zpátečku, klíče ponechal v zapalování a patrně také vypojil ruční brzdu“. Za tohoto stavu podle názoru soudu prvního stupně „nezbývá než konstatovat, že žalovaný¹⁾ se zcela zprostil odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu zemřelého P. M.“ a že proto je uplatněný nárok žalobců „v plném rozsahu“ neopodstatněný.

K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích, jimiž byla zamítnuta žaloba vůči žalované²⁾ a bylo rozhodnuto o nákladech řízení mezi žalobci a žalovanou¹⁾, v části, v níž byla zamítnuta žaloba ve vztahu k žalovanému¹⁾, změnil tento rozsudek tak, že „odpovědnost žalovaného¹⁾ co do základu je dána z 50 %“.

Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že „v daném případě opravu automobilu žalovaného¹⁾, v souvislosti s níž došlo k úmrtí P. M., nelze kvalifikovat jako provoz motorového vozidla“ ve smyslu ustálené judikatury, neboť činnost prováděnou P. M. nelze podřadit ani mezi situace „bezprostředně související s přípravou k jízdě či jejím ukončením (včetně úkonů údržby vozidla)“. Proto podle názoru odvolacího soudu „na inkriminovanou událost ustanovení § 427 a násl. ObčZ nedopadají“, nýbrž „je na místě kvalifikovat žalobou uplatněný nárok na náhradu škody jako odpovědnost za škodu vzniklou zaměstnanci při plnění pracovních úkolů či v přímé souvislosti s nimi, tj. jako nárok na odškodnění pracovního úrazu podle ust. § 190 a násl. ZP1965“, a je tudíž správný i závěr soudu prvního stupně o nedostatku pasivní legitimace žalované²⁾ v tomto sporu.

Zabýváje se dále posouzením opodstatněnosti uplatněného nároku žalobců ve vztahu k žalovanému¹⁾ odvolací soud zdůraznil, že k úplné liberaci zaměstnavatele podle ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 musí být kumulativně splněny dvě zákonem stanovené podmínky, tj. musí dojít k zaviněnému porušení bezpečnostních předpisů, s nimiž byl zaměstnanec seznámen, a zaměstnavatel musí zároveň prokázat, že jejich znalost a dodržování u zaměstnance soustavně vyžadoval a kontroloval. I když „o zaviněném porušení zcela elementárních bezpečnostních pravidel ze strany poškozeného P. M. při opravě vozidla žalovaného¹⁾ nemá ani odvolací soud nejmenších pochyb“, z pro-

vedených důkazů „je patrné“, že „žalovaný¹⁾ sice zesnulého P. M. s bezpečnostními předpisy seznámil a jejich dodržování proškoli, ovšem během jeho jedenáctiletého pracovního poměru pouze dvakrát“ (a to s odstupem sedmi let, kdy ke druhému a zároveň poslednímu školení došlo 4 roky před úrazem), a že tedy podle názoru odvolacího soudu „v uvedeném případě lze o soustavném vyžadování znalosti bezpečnostních předpisů zesnulého zaměstnance hovořit jen stěží“. Kromě toho žalovaný¹⁾ tím, že nevydal místní provozní bezpečnostní předpis upravující pracovní a technologické postupy zaměstnanců při provozování dopravy, nesplnil rovněž „zákonnou prevenční povinnost“, kterou mu jako zaměstnavateli, u kterého dochází mezi zaměstnanci k dopravě dopravními prostředky, ukládá nařízení vlády č. 168/2002 Sb. Z uvedených důvodů odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně dovodil, že žalovaný¹⁾ se své „objektivní“ odpovědnosti za škodu vzniklou v důsledku smrtelného pracovního úrazu P. M. „zprostil ve smyslu ust. § 191 odst. 2 písm. a) ZP1965 (§ 367 odst. 2 písm. a) ZP) pouze zčásti, když se zřetelem na výše popsané zjevné nedostatky v oblasti kontroly dodržování bezpečnostních předpisů na straně zaměstnavatele lze jednání zaměstnance spočívající v porušení těchto předpisů považovat jen za jednu z příčin vzniklé škody“, přičemž podle názoru odvolacího soudu „lze výši zavinění poškozeného M. stanovit na 50 %“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu (do jeho části, v níž bylo mezitímne rozhodnuto, že základ nároku žalobců na náhradu škody vůči žalovanému¹⁾ je z 50 % neopodstatněný a do výroku, kterým byl potvrzen zamítavý výrok soudu prvního stupně proti žalovanému²⁾) podali žalobci dovolání.

Právní otázka

Odvolací soud řešil právní otázku konkurence pracovněprávní odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem podle ustanovení § 190 odst. 1 ZP1965 (§ 366 odst. 1 ZP) a občanskoprávní odpovědnosti podle ustanovení § 427 ObčZ z hlediska toho, zda má zaměstnanec, který utrpí pracovní úraz, možnost volby, podle jakého právního předpisu má být věc posouzena, tedy zda má být jeho nárok na náhradu škody posouzen podle ustanovení zákoníku práce o odškodňování pracovních úrazů nebo podle ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu.

Nejvyšší soud

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno, že smrtelně zraněný zaměstnanec P. M., který byl od 1. 2. 1993 zaměstnán u žalovaného¹⁾ jako skladník a řidič s řidičským oprávněním skupiny B a který dne 1. 3. 2000 absolvoval osmihodinové „opakované školení řidičů motorových vozíků“ s „probranou látkou: ČSN 268805, Vyhl. č. 99/1989 Sb., Vyhl. č. 213/1991 Sb., zakázané manipulace, dopravní nehody, rozbor“, prováděl dne 8. 7. 2004 kolem 8. hodiny ranní bez přítomnosti jiných osob na

montážní rampě opravu výfuku na spodku automobilu zn. Renault Master, který mu byl přidělen k výkonu práce. Při této činnosti, když se jmenovaný nacházel pod opravovaným automobilem v prostoru mezi motorem a přední nápravou, **došlo k samovolnému popojetí vozidla, které nebylo řádně zajištěno proti nežádoucímu pohybu, směrem vzad a spodek vozidla přimáčkl P. M. k hraně rampy, v důsledku čehož utrpěl smrtelné zranění hrudníku.**

Podle protokolu Inspektorátu bezpečnosti práce pro hlavní město Prahu, vyhotoveného dne 27. 9. 2004, zemřely „manipuloval s ovládacím zařízením vozidla bez předchozích odpovídajících opatření, která vyloučí nežádoucí pohyb vozidla nebo jeho části, s čímž byl řádně seznámen, a to jako zaměstnanec i jako řidič obecně“.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.), **Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.**

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že v případě, že se zaměstnanec v občanském soudním řízení domáhá náhrady škody způsobené pracovním úrazem, a nepřichází-li v úvahu kromě zaměstnavatele jiný odpovědný subjekt z téže škodné události, **lze uplatněný nárok zaměstnance na náhradu škody posoudit jen podle příslušných ustanovení zákoníku práce o odškodňování pracovních úrazů.**

Odpovědnost za škodu při pracovních úrazech podle ustanovení § 190 a násl. ZP1965 je vybudována – jak z toho správně vychází odvolací soud – na principu tzv. objektivní odpovědnosti zaměstnavatele. Ustanovení § 191 ZP1965 umožňuje, aby přes tuto existující objektivní odpovědnost se za určitých, v zákoně uvedených podmínek, zaměstnavatel své odpovědnosti zcela nebo zčásti zprostil.

Podle ustanovení § 191 odst. 2 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 2 písm. a) ZP*) se zaměstnavatel zproští odpovědnosti zčásti, prokáže-li, že postižený zaměstnanec porušil svým zaviněním právní nebo ostatní předpisy nebo pokyny k zajištění BOZP, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen, a že toto porušení bylo jednou z příčin škody.

Žalobci v dovolání namítají, že na rozdíl od odvolacího soudu „nemají za to, že je namístě částečně zproštění odpovědnosti“ žalovaného¹⁾ za škodu způsobenou smrtelným pracovním úrazem P. M. Svůj názor o plné odpovědnosti žalovaného¹⁾ odůvodňují především tím, že se jmenovaný zaměstnanec nemohl dopustit porušení bezpečnostních předpisů, jestliže žalovaný¹⁾ „rukolapně porušil výslovnou povinnost dle vyhl. č. 168/2002 Sb.“, když nevydal místní provozní bezpečnostní předpis upravující pracovní a technologické postupy při provozování dopravy.

Je mimo pochybnost, že **aby se mohl zaměstnavatel částečně zprostit odpovědnosti za škodu vzniklou zaměstnanci při pracovním úrazu podle ustanovení § 191 odst. 2**

písm. a) ZP1965, musí se jednat ze strany zaměstnance o porušení konkrétního ustanovení bezpečnostního předpisu nebo pokynu k zajištění BOZP, který upravuje určitý způsob jednání nebo určitý způsob jednání zakazuje. V projednávané věci z obsahu spisu vyplývá, že P. M. v souvislosti se svým smrtelným pracovním úrazem porušil ustanovení § 8 odst. 2 písm. a) a b) a § 8 odst. 3 písm. c) bývalé vyhlášky č. 213/1991 Sb., o bezpečnosti práce a technických zařízení při provozu, údržbě a opravách vozidel, podle kterých při provádění oprav, údržby a kontrol vozidla je pracovník (zaměstnanec) zejména povinen vozidlo zabezpečit proti samovolnému pohybu a provádět kontrolu spodku vozidla jen při vypnutém motoru, přičemž je zakázáno manipulovat s ovládacím zařízením vozidla bez předchozích opatření, která vyloučí nežádoucí pohyb vozidla nebo jeho částí. Jmenovaný zaměstnanec žalovaného¹⁾ přitom utrpěl smrtelný pracovní úraz v důsledku toho, že nezajistil opravované vozidlo proti samovolnému pohybu (jestliže ponechal zařazený zpáteční rychlostní stupeň, zjevně nezataženou ruční brzdu, nezajistil kola klíny proti posunu vozu vzad a ponechal klíče v zapalování), ačkoliv – jak bylo soudy zjištěno – byl s výše uvedenými konkrétními bezpečnostními pravidly, upravujícími postup při provozu, údržbě a opravách vozidel, seznámen dne 1. 3. 2000 během osmihodinového „opakovaného školení“ řidičů.

Za této situace pak není pro závěr o liberaci zaměstnavatele – jak se dovolatelé mylně domnívají – významné, že žalovaný¹⁾ – jak bylo v průběhu řízení zjištěno – v rozporu s nařízením vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky (které nabylo účinnosti dnem 1. 1. 2003), nevydal místní provozní bezpečnostní předpis upravující pracovní a technologické postupy pro bezpečné provozování dopravy. Podstatné z tohoto hlediska je, že postižený zaměstnanec P. M. byl seznámen s konkrétním pravidlem k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti, již prováděl, a jehož porušení bylo příčinou jeho pracovního úrazu, třebaže v té době již formálně neplatila vyhláška č. 213/1991 Sb. (byla zrušena vyhláškou č. 39/2003 Sb. ke dni 11. 2. 2003), v níž byla tato vlastní bezpečnostní pravidla, „s nimiž ho žalovaný¹⁾ seznámil a z jejich dodržování poškočil“, obsažena.

Dovolatelé v této souvislosti polemizují rovněž s tím, zda lze v porušení bezpečnostních předpisů zaměstnancem P. M. spatřovat zavinění. Zavinění lze charakterizovat jako psychický vztah jednatelkeho zaměstnance ke svému jednání, které je protiprávní, a může být dáno buď ve formě úmyslu, kdy jednatelke si je vědom protiprávnosti svého jednání, nebo ve formě nedbalosti, kdy jednatelke vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům by si protiprávnosti svého jednání měl být vědom. Z uvedeného je zřejmé, že i když se zaměstnanec dopustil jednání, jímž objektivně porušil povinnosti, které jsou mu stanoveny právními nebo ostatními předpisy nebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, nelze v jeho jednání spatřovat liberační dů-

vod podle ustanovení § 191 odst. 2 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 2 písm. a) ZP*), chybí-li subjektivní vztah zaměstnance k tomuto závadnému jednání. Bylo-li ovšem v posuzované věci zjištěno, že jmenovaný zaměstnanec svým jednáním porušil konkrétní pravidla upravující určitý způsob jednání resp. určitý způsob jednání zakazující, obsažená v ustanovení § 8 odst. 2 písm. a) a b) a § 8 odst. 3 písm. c) vyhlášky č. 213/1991 Sb., s nimiž byl řádně seznámen, pak z hlediska jeho subjektivního vztahu k vlastnímu protiprávnímu jednání (spočívajícímu v porušení povinnosti zabezpečit opravované vozidlo proti samovolnému pohybu a porušení zákazu manipulace s ovládacím zařízením vozidla bez předchozích opatření, která vyloučí nežádoucí pohyb vozidla nebo jeho částí) nelze dovozovat, že „v jednání poškozeného nelze spatřovat žádné zavinění“.

Občanské soudní řízení je ovládáno – mimo jiné – zásadou přímosti (bezprostřednosti), která je vyjádřena v ustanovení § 122 odst. 1 o.s.ř. tím způsobem, že dokazování zásadně provádí soud, jenž rozhoduje ve věci, a to při jednání, ke kterému je třeba předvolat účastníky řízení (§ 115 odst. 1 o.s.ř.). Dokazování slouží ke zjištění skutkového stavu věci, na jehož základě soud rozhoduje o věci samé (§ 153 odst. 1 o.s.ř.). Zákon neurčuje, jakými důkazními prostředky má účastník řízení splnit svoji důkazní povinnost (§ 120 o.s.ř.) navrhovat důkazy k prokázání svých tvrzení (neurčuje rozsah skutečností připuštěných jako důkaz); z tohoto hlediska nestanoví žádná omezení a podává pouze příkladný výčet důkazních prostředků, které nejčastěji přicházejí v úvahu. Obecně mohou za důkaz sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů a právnických osob, listiny, ohledání a výslech účastníků (srov. § 125 o.s.ř.).

Z uvedeného vyplývá, že důkazními prostředky listinné povahy v občanském soudním řízení mohou být – podle okolností projednávané věci – též protokol o vyjádření svědka nebo úřední záznam o podání vysvětlení, které byly učiněny v jiném (např. trestním nebo správním) řízení, jestliže jsou způsobilé věrohodně prokázat určitou rozhodnou skutečnost. V projednávané věci byla pro posouzení věci rozhodující – mimo jiné – skutečnost, že smrtelný úraz si P. M. sám přivodil tím, že nezabezpečil opravované vozidlo proti samovolnému pohybu a manipuloval s ovládacím zařízením vozidla bez předchozích opatření, která vyloučí nežádoucí pohyb vozidla. Uvedený skutkový závěr přitom vyplýval především z šetření Policie ČR a z ohledání místa nehodové události Inspektorátem bezpečnosti práce provedených bezprostředně po úrazu. Protože k úrazu P. M. došlo bez přítomnosti jiné osoby (příp. jiných osob), kterou by soud v občanském soudním řízení mohl na návrh žalobců vyslechnout jako přímého svědka úrazu podle ustanovení § 126 o.s.ř., nejde o porušení zásady bezprostřednosti (přímosti), jestliže soud v případě J. V. a M. Z., kteří nebyli přítomni vlastnímu úrazovému ději, vycházel toliko ze záznamů o jejich výpovědích učiněných před Policií České republiky a Inspektorátem

bezpečnosti práce, které za daného stavu měly význam pouze jako podpůrné důkazní prostředky k objasnění příčin úrazu.

Z uvedeného vyplývá, že napadený potvrzující rozsudek odvolacího soudu o tom, že základ nároku žalobců na náhradu škody vůči žalovanému¹⁾ je z 50 % neopodstatněný, je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů věcně správný, a že je správný i ve vztahu k žalované²⁾, proti níž navíc ani není dán přímý nárok. Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl v této části postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst.1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou, než dovolateli tvrzenou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobců podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o.s.ř. zamítl.

Rozsudek NS ze dne 22. října 2008, sp. zn. 21 Cdo 1222/2008

Roztahování a startování soupravy, odstavení soupravy bez řádného zajištění klíny proti rozjetí

Popis případu/úrazového děje

Žalobce J. T. (zaměstnanec Č. a. d. Z.) se nechal dne 21. 10. 1991 roztahovat (za účelem nastartování motoru) dalším nákladním automobilem Š 706, které patřilo Z. d. Ú. a které řídil A. V. V průběhu roztahování řídil roztahované nákladní vozidlo Š 706 i s přívěsem žalobce J. T. Po nastartování motoru žalobce vystoupil z automobilu a začal dosud spřažené soupravy nákladních automobilů „na mírném svahu ve směru na Z.“ rozpojovat, aniž by „svůj“ nákladní automobil zajistil proti „samovolnému rozjetí“ zakládacími klíny. Poté, co žalobce začal rozpojovat tažné zařízení, dal se nákladní automobil „samovolně“ do pohybu, přimáčkł žalobce na vpředu (po svahu) stojící automobil řidiče A. V. a způsobil mu poškození na zdraví. Tím, že žalobce nezajistil vozidlo zakládacími klíny, porušil ustanovení § 24 odst. 2 vyhlášky č. 99/1989 Sb., o pravidlech provozu na pozemních komunikacích (pravidla silničního provozu). Rozhodnutím Dopravního inspektorátu Policie ČR byl uznán vinným ze spáchání přestupku proti bezpečnosti a plynulosti silničního provozu podle ustanovení § 22 odst.1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Žalobce se žalobou u Okresního soudu ve Znojmě proti žalovanému domáhal, aby mu byla uhrazena škoda, která mu vznikla následkem pracovního úrazu, který utrpěl dne 21. 10. 1991 jako zaměstnanec podniku Č. a. d. Z.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresní soud ve Znojmě rozsudkem žalobu proti žalovanému zamítl a dovodil, že žalobce utrpěl dne 21. 10. 1991 úraz „ještě předtím, než vůbec začal vykonávat jakoukoliv činnost, která by souvisela s výkonem jeho práce, a ještě předtím, než nastoupil na pracovní směnu“, neboť k poškození na zdraví došlo, když „jel na žádost řidiče V. přeparkovat automobil“. Protože „jednání žalobce nebylo v žádné souvislosti s výkonem povolání či s plněním pracovních úkolů“, nelze považovat žalobcův úraz za pracovní úraz. Žalovaný za škodu vzniklou žalobci neodpovídá ani podle občanského zákoníku, a proto žaloba musela být zamítnuta.

K odvolání žalobce Krajský soud v Brně usnesením rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o zamítnutí žaloby zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení. Podle odvolacího soudu je úraz ze dne 21. 10. 1991 pracovním úrazem, neboť žalobcova činnost při přeparkování vozidla byla v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů. Odvolací soud uložil soudu prvního stupně, aby se v dalším řízení zabýval zejména tím, zda se žalovaný své odpovědnosti za škodu zprostil podle ustanovení § 191 ZP1965.

Okresní soud ve Znojmě poté rozsudkem rozhodl, že „základ žalobního nároku je opodstatněn ze dvou třetin“. Z provedených důkazů považoval za prokázané, že žalobce „při rozpojování vozidel nezajistil vozidlo zakládacími klíny proti samovolnému pohybu a nedostatečně zatáhl ruční brzdu“, a že žalobce se podle „rozhodnutí Policie ČR, o. ř. d. i. ve Z. ze dne 3. 12. 1991“ dopustil přestupku tím, že „jako řidič nákladního automobilu zapříčinil dopravní nehodu porušením ustanovení § 24 odst. 2 vyhlášky č. 99/1989 Sb.“

K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně usnesením rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud vytknul soudu prvního stupně, že z odůvodnění jeho rozsudku nelze dovodit, zda „vycházel z toho, že je rozhodnutím o přestupku vydaným ve správním řízení vázán ve smyslu ustanovení § 135 odst.1 o.s.ř. a, je-li tomu tak, ve kterém konkrétním jednání žalobce spočívalo podle rozhodnutí naplnění skutkové podstaty přestupku“, že považoval za „další porušení předpisů o pravidlech silničního provozu ze strany žalobce“ neodpojení vleku, aniž by z odůvodnění rozsudku vyplývalo, „zda a v jakém směru bylo neodpojení vleku příčinou nehody a na základě jakých důkazů soud k takovému závěru dospěl“.

Okresní soud ve Znojmě poté rozsudkem rozhodl, že „základ žalobního nároku je opodstatněn z 9/10“. Poté, co dovodil, že žalobce utrpěl dne 21. 10. 1991 pracovní úraz a že za škodu vzniklou následkem tohoto úrazu mu ve smyslu ustanovení § 190 ZP1965 odpovídá žalovaný, se soud prvního stupně zabýval otázkou, zda a v jakém rozsahu se žalovanému podařilo zprostit se této odpovědnosti ve smyslu ustanovení § 191 ZP1965.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně usnesením rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud dovodil, že jsou v souladu se zákonem závěry soudu prvního stupně o tom, že žalobce sice nepoužil proti samovolnému rozjetí vozidla základací klíny, avšak „tento postup byl mezi zaměstnanci žalovaného obvyklý a žalovaným v podstatě tolerovaný“, a že nelze „spolehlivě potvrdit ani vyloučit, zda žalobce „před opuštěním jím řízeného vozidla za účelem odpojení od taženého vozidla nedostatečně zatáhl ruční brzdu“ (a je tedy na žalovaném, aby „v tomto směru snášel nepříznivé důsledky vyplývající z neunesení důkazního břemene“). Soudu prvního stupně však vytknul, že se nezabýval tvrzením žalovaného, podle kterého žalobce měl porušit bezpečnostní předpisy také tím, že „nechal vozidlo i s přívěsem roztahovat jiným vozidlem“, a zda tím zaviněně neporušil zákaz vyplývající z ustanovení § 33 odst. 3 vyhlášky č. 99/1989 Sb.; rozsudek soudu prvního stupně je proto v tomto směru „opět nepřezkoumatelný“.

Okresní soud ve Znojmě rozsudkem znovu rozhodl mezitímně tak, že „základ žalobního nároku je opodstatněn z 9/10“. Z provedených důkazů dovodil, že žalobce porušil zákaz vyplývající z ustanovení § 33 odst. 3 vyhlášky č. 99/1989 Sb., neboť „mu bylo zapovězeno roztahovat vozidlo s přívěsem“. Vzhledem k tomu, že se nepodařilo objasnit „místo, kde k nehodě došlo“, považoval soud prvního stupně za rozhodující, že vozidlo bylo vybaveno „nedostatečně konstruovanou ruční brzdou“. Ze shodných důvodů jako ve svém předchozím rozsudku dospěl soud prvního stupně k závěru, že zaměstnavateli se podařilo zprostit své odpovědnosti za škodu „pouze z jedné desetiny“. K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že „základ žalobního nároku je opodstatněný v rozsahu 70 %“. (...) Při rozhodování o věci samé odvolací soud dovodil, že žalobcův úraz ze dne 21. 10. 1991 je úrazem pracovním, že za škodu vzniklou následkem tohoto úrazu odpovídá žalovaný (§ 190 ZP1965) a že při úvaze, zda a v jakém rozsahu se žalovanému podařilo zprostit se své odpovědnosti (§ 191 ZP1965), je soud ve smyslu ustanovení § 135 odst. 1 o.s.ř. vázán „rozhodnutím vydaným ve správním řízení, podle něhož byl žalobce postižen za přestupek podle § 22 odst. 1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., jehož se dopustil tím, že dne 21. 10. 1991 jako řidič nákladního automobilu zapříčinil dopravní nehodu porušením ustanovení § 24 odst. 2 vyhlášky č. 99/1989 Sb.“, neboť „nezajistil vozidlo proti samovolnému pohybu základacími klíny“.

Odvolací soud uzavřel, že nezajištění vozidla proti samovolnému pohybu základacími klíny představuje ze strany žalobce porušení předpisů k zajištění BOZP, které bylo jednou z příčin škody, avšak „příčinou nepochybně významnou, bez níž by škoda nevznikla tak, jak vznikla“, a že není podstatné, zda porušování této povinnosti bylo zaměstnavatelem tolerováno, neboť „u dopravních předpisů se předpokládá, že není povinností zaměstnavatele s nimi zaměstnance seznamovat a kontrolovat jejich do-

držování, protože k tomu jsou povolány orgány Policie ČR". Za přihlédnutí k tomu, že „míru zavinění žalobce nesnižuje ani jeho únava z plnění pracovních povinností či nedostatek spánku“, je žalobce ve smyslu ustanovení § 191 odst. 3 ZP1965 povinen nést ze svého škodu v rozsahu 30 %.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání k Nejvyššímu soudu ČR. Ve věci samé žalovaný namítá, že „příčinou úrazu žalobce“ bylo to, že „předmětné vozidlo nezaklínil zakládací klíny před tím, než v souvislosti s odpojováním jím řízeného taženého vozidla a taženého vozidla svědka Valáška vstoupil mezi obě vozidla, a to přesto, že měl zakládací klíny ve vozidle k dispozici a nic mu v jejich použití nebránilo“. Protože k úrazu došlo „v silničním provozu na veřejné komunikaci“ mimo areál zaměstnavatele, neměl zaměstnavatel možnost kontrolovat, zda jeho zaměstnanci dodržují „bezpečnostní předpisy v silničním provozu“, neboť tuto kontrolu provádějí „výhradně příslušníci Policie ČR“. Žalovaný dovozuje, že se nemohl své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu zprostit pouze v rozsahu 30 %, a navrhuje, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Žalobce navrhl, aby dovolací soud dovolání odmítl.

Nejvyšší soud

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací dospěl k závěru, že dovolání je převážně opodstatněné.

Dokazováním bylo v projednávaném případě zjištěno, že žalobce nezajistil vozidlo zakládacími klíny, a tím porušil ustanovení § 24 odst. 2 vyhlášky č. 99/1989 Sb., o pravidlech provozu na pozemních komunikacích (pravidla silničního provozu), a rozhodnutím Dopravního inspektorátu Policie ČR ve Z. byl uznán vinným ze spáchání přestupku proti bezpečnosti a plynulosti silničního provozu podle ustanovení § 22 odst.1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Právním předpisem k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci [§ 273 odst.1 ZP1965 (§ 349 odst. 1 ZP)] jsou podle ustálené judikatury soudů rovněž dopravní předpisy, neboť svým obsahem směřují k tomu, aby byla zajištěna bezpečná doprava na pozemních komunikacích; takovým právním předpisem proto byla také vyhláška č. 99/1989 Sb., o pravidlech provozu na pozemních komunikacích (pravidla silničního provozu), ve znění vyhlášky č. 24/1990 Sb. Při zkoumání, zda se zaměstnavatel ve smyslu ustanovení § 191 ZP1965 zprostil odpovědnosti za pracovní úraz zaměstnance, jehož příčinou bylo porušení pravidel silničního provozu, osvědčuje seznámení zaměstnance s dopravními předpisy samotná zkouška z odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel; vyžadování a kontrola znalostí a dodržování pravidel silničního provozu je svěřeno policii, a proto kontrolu znalostí a dodržování těchto předpisů ze strany zaměstnavatele není třeba

zkoumat (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1239/2000).

Protože soud je v občanském soudním řízení vázán rozhodnutím příslušného orgánu vydaným ve správním řízení o tom, že byl spáchán přestupek, a kdo jej spáchal (§ 135 odst. 1 o.s.ř.), bylo za řízení před soudy – jak správně dovodil odvolací soud – prokázáno, že žalobce zaviněně porušil právní předpis k zajištění BOZP, když v rozporu s ustanovením § 24 odst. 2 vyhlášky č. 99/1989 Sb., o pravidlech provozu na pozemních komunikacích (pravidla silničního provozu), nezajistil vozidlo zakládajícími klíny. Vzhledem k tomu, že kontrolu znalostí a dodržování pravidel silničního provozu ze strany zaměstnavatele není třeba zkoumat, bylo třeba vycházet (bez ohledu na to, zda a v jakém rozsahu bylo u zaměstnavatele žalobce porušování povinnosti používat zakládací klíny "tolerováno") z toho, že žalobce byl s pravidly silničního provozu řádně seznámen a že jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Za této situace záviselo vyřešení otázky, zda se zaměstnavatel zprostil své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu žalobce zcela nebo jen zčásti, výlučně na tom, zda zjištěné zaviněné porušení předpisů k zajištění BOZP ze strany žalobce bylo jedinou příčinou škody nebo toliko jednou z příčin škody.

O vztah příčinné souvislosti mezi zaviněným porušením předpisů nebo pokynů k zajištění BOZP ze strany zaměstnance a škodou při pracovním úrazu se jedná tehdy, vznikla-li škoda následkem porušení těchto předpisů nebo pokynů, tj. bez porušení těchto předpisů a pokynů by škoda nevznikla tak, jak vznikla. Z hlediska naplnění příčinné souvislosti při prokazování předpokladů zproštění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nestačí pouhé připuštění možnosti vzniku škody v důsledku zaviněného porušení předpisů nebo pokynů k zajištění BOZP ze strany zaměstnance; **taková příčinná souvislost musí být postavena najisto.** Postup při zjišťování této příčinné souvislosti spočívá v tom, že škodu je třeba vyjmout z její všeobecné souvislosti a zkoumat ji izolovaně, pouze z hlediska jejích příčin. Protože příčinná souvislost je zákonitostí přírodní a společenskou, jde ve své podstatě o hledání jevu, který škodu vyvolal. Z celého řetězce všeobecné příčinné souvislosti (každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je třeba sledovat ty příčiny a následky, které jsou důležité pro zproštění se odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu ze strany zaměstnavatele.

Závěr odvolacího soudu o tom, že nezajištění vozidla proti samovolnému pohybu zakládacími klíny ze strany žalobce bylo jen jednou z příčin škody vzniklé žalobci pracovním úrazem, nemá oporu v provedeném dokazování. I když – jak bylo soudy zjištěno – nelze (objektivně vzato) vyloučit, že parkovací (ruční) brzda u nákladního

automobilu „selhala“, ačkoliv ji žalobce „náležitě zatáhl“ (podle znaleckého posudku Ing. E. P. je „spolehlivost parkovací brzdy s mechanickým převodem malá“), je třeba – z hlediska příčinné souvislosti – vzít v úvahu především to, že k samovolnému rozjetí nákladního automobilu se založenými zakládacími klíny by nedošlo, i kdyby parkovací (ruční) brzda opravdu selhala; ostatně, vychází-li právními předpisy uložená povinnost užívat zakládací klíny právě z okolnosti, že spolehlivost parkovací (ruční) brzdy je „problematická“, bylo by proti smyslu takové právní úpravy, kdyby její porušení mělo být posuzováno rovněž s přihlédnutím k tomu, že pro zajištění vozidla proti pohybu nestačí použití „nespolehlivé“ parkovací (ruční) brzdy.

Pro zjištění, zda nezajištění vozidla proti samovolnému pohybu zakládacími klíny ze strany žalobce bylo jen jednou z příčin škody, nepostačuje pouhé připuštění možnosti, že škoda vznikla následkem dalších okolností. Protože taková příčinná souvislost musí být postavena najisto, mohla být škoda vzniklá žalobci z pracovního úrazu způsobena dalšími okolnostmi jen tehdy, kdyby k samovolnému pohybu nákladního automobilu došlo, přestože byl řádně zajištěn zakládacími klíny, popřípadě kdyby žalobce neměl k dispozici odpovídající zakládací klíny, tedy, řečeno jinak, kdyby se nákladní automobil dal samovolně do pohybu navzdory tomu, že žalobce náležitě použil zakládací klíny, které měl k dispozici, a že tedy zakládací klíny k náležitému zajištění vozidla proti samovolnému pohybu nepostačovaly. Zjištění v tomto směru však za řízení nebyla učiněna, a proto závěr odvolacího soudu, podle kterého nezajištění vozidla proti samovolnému pohybu zakládacími klíny ze strany žalobce bylo jen jednou z příčin škody, zatím nemůže obstát. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o.s.ř. zrušil. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud ČR i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

Usnesení ÚS ze dne 30. srpna 2011, II. ÚS 2176/11

Roztahování a startování soupravy, odstavení soupravy bez řádného zajištění klíny proti rozjetí – ústavní stížnost (rozsudek NS 21 Cdo 1222/2008)

Z odůvodnění usnesení Ústavního soudu

Ústavní soud posoudil argumenty stěžovatele obsažené v ústavní stížnosti a konfrontoval je s obsahem napadených rozhodnutí, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná.

Ústavní soud především konstatuje, že není další instancí v systému obecného soudnictví. Úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky), nikoliv „běžné“ zákonnosti. Ústavnímu soudu nepřísluší, aby prováděl přezkum

rozhodnutí obecných soudů. Ústavní soud není povolán k přezkumu správnosti aplikace „jednoduchého“ práva a zasáhnout do rozhodovací činnosti obecných soudů může jen tehdy, shledá-li současně porušení základního práva či svobody (ust. § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“)). Ústavní soud ve svých četných rozhodnutích zřetelně definoval podmínky, při jejichž existenci má vadná aplikace podústavního práva obecným soudem za následek porušení základních práv či svobod jednotlivce. Jedná se o případy, v nichž Ústavní soud posuzuje, zda obecné soudy v dané věci ústavně souladně posoudily konkurenci norem jednoduchého práva sledujících určitý ústavně chráněný účel či konkurenci interpretačních alternativ jedné konkrétní normy, nebo o otázku, zda obecné soudy svévolně neaplikovaly podústavní právo (srov. např. náleze ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 321/2003, Sb. n. u., sv. 33, str. 371, 374–375).

Stěžovatelem předložené námitky jsou v podstatě opakováním námitek uplatněných v řízení před obecnými soudy a pohybují se v rovině jednoduchého práva; tímto však stěžovatel staví Ústavní soud právě do pozice další instance v systému obecného soudnictví, která mu nepřísluší. Navíc po důkladném seznámení se s napadenými rozhodnutími Ústavní soud konstatuje, že Nejvyšší soud při stanovení závazného právního názoru a při posouzení klíčové otázky příčinné souvislosti jednání stěžovatele a zaměstnavatele (resp. jeho liberace) a vzniku škody se s námitkami stěžovatele řádně vypořádal, při rozhodování přihlédl ke všem okolnostem, které vyšly v řízení najevo, věc po právní stránce hodnotil a právní normy aplikoval s ohledem na ústavní principy obsažené v Listině, přičemž své rozhodnutí podrobně odůvodnil.

Nalézací a odvolací soud pak postupovaly řádně dle jeho pokynů, doplnily dokazování a vázání právním názorem Nejvyššího soudu posoudily žalobu stěžovatele jako nedůvodnou. Ústavní soud k tomu dodává, že byt se nepochybně jedná o obrovskou osobní a lidskou tragédii a v tomto světle se rozhodnutí obecných soudů může jevit jako přílišně tvrdé (a to i vzhledem k bezprecedentní délce řízení zahájeného dne 10. 10. 1994), nelze přisvědčit námitkám stěžovatele a porušit, resp. obejít kogentní ustanovení zákoníku práce a založit tím odpovědnost tam, kde k tomu nejsou splněny zákonné předpoklady; stejně tak skutečnost, že se stěžovatel dosud neztotožňuje se závěry obecných soudů, nemůže sama o sobě založit důvodnost ústavní stížnosti a v žádném případě ji nelze považovat za porušení jeho základních práv (obdobně viz usnesení sp. zn. I. ÚS 358/2010 ze dne 2. 3. 2010).

Ústavní soud neshledal v napadených rozhodnutích tvrzené porušení základních práv stěžovatele a ústavní stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků odmítl podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jako návrh zjevně neopodstatněný.

Rozsudek NS ze dne 23. května 2001, sp. zn. 21 Cdo 1239/2000

Dopravní nehoda způsobená řidičem referentem z důvodu mikrospánku

Právní věta

- I. Při zkoumání, zda se zaměstnavatel podle ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 1 písm. a) ZP*) zprostil odpovědnosti za pracovní úraz zaměstnance, u něhož je řízení vozidla předmětem pracovního vztahu, osvědčuje seznámení zaměstnance s dopravními předpisy již zkouška z odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel. Vyžadování a kontrola znalostí a dodržování pravidel silničního provozu je svěřeno policii, kontrolu znalostí a dodržování těchto předpisů zaměstnavatelem není třeba zkoumat.
- II. Jestliže zaměstnanec – řidič před započítím jízdy spoléhá na to, že ji může bezpečně vykonávat, ačkoliv ví o okolnostech, které by mohly mít negativní vliv na jeho schopnost ovládat motorové vozidlo, těmito okolnostem nepřizpůsobí ani režim své jízdy, jde v případě pracovního úrazu – dopravní nehody způsobené ztrátou kontroly nad vozidlem v důsledku náhlé indispozice vyvolané výše uvedenými okolnostmi – o zaviněné porušení právních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dopravních předpisů).

Popis případu/úrazového děje

Žalobce v souvislosti s plněním povinností vyplývajících z pracovního poměru utrpěl dne 14. 4. 1993 na silnici E 50 při řízení služebního vozidla pracovní úraz. Žalobce byl u žalované zaměstnán jako technik a současně občas řídil pro potřeby zaměstnavatele služební vozidlo (zaměstnanec – řidič referent). Žalovaná mu z tohoto důvodu vyplatila náhradu za ztrátu na výdělků za dobu pracovní neschopnosti a bolestné, avšak doposud mu odmítá vyplatit náhradu za ztížení společenského uplatnění.

Žalovaná (zaměstnavatel zraněného) namítala, že „na základě dodatečně zjištěných skutečností“ jedinou příčinou škody bylo porušení ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 99/1989 Sb. žalobcem a že se v důsledku toho své odpovědnosti za pracovní úraz zcela zprostila. Žalovaná navrhovala, aby soud žalobu žalobce zamítl.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresní soud v Kroměříži rozsudkem žalobě vyhověl a dospěl k závěru, že dne 14. 4. 1993 byl žalobce vyslán vedoucím pracovníkem střediska na pracovní cestu a úraz, který se mu v průběhu této cesty přihodil, je proto třeba považovat za úraz pracovní. Přestože Policie ČR dospěla k závěru, že žalobce jako řidič porušil ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 99/1989 Sb., „nelze na straně žalované (správně žalobce) hovořit o tzv. kvalifi-

kovaném zavinění“, neboť na žalobce, který nebyl u žalované zaměstnán jako řidič, nýbrž jako technik, nelze přenášet důsledky vyplývající z rizika jeho práce.

K odvolání žalované Krajský soud v Brně rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení. Odvolací soud vycházel ze skutečnosti, že „žalobce byl u žalované pracovně zařazen i jako řidič služebního vozidla, byl za tuto práci pravidelně měsíčně placen“. Na pracovní cestu uskutečněnou dne 14. 4. 1993 byl vyslán svým nadřízeným a úraz, který v průběhu této cesty utrpěl, je třeba považovat za úraz pracovní.

Odvolací soud však zdůraznil, že žalobci byla ve správním řízení uložena pokuta, neboť jeho jednání bylo kvalifikováno jako přestupek proti bezpečnosti a plynulosti silničního provozu v důsledku porušení ustanovení § 16 odst. 1 vyhlášky č. 99/1989 Sb.; tímto rozhodnutím orgánů policie je soud ve smyslu ustanovení § 135 odst. 1 o. s. ř. vázán. Žalobce přitom byl řádně seznamován s dopravními předpisy, naposledy v březnu roku 1993, „o čemž žalovaná předložila listiny“. Vyžadování a kontrolu znalostí a dodržování dopravních předpisů prováděla ze zákona Policie ČR. Žalobce tedy svým zaviněním formou vědomé nedbalosti (bez přiměřených důvodů spoléhal, že škodu nezpůsobí) porušil dopravní předpisy, jiná příčina vzniku škody zjištěna nebyla, a v důsledku toho se žalovaná své odpovědnosti podle ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 zprostila. Protože se soud prvního stupně při závěrech, které učinil, nezabýval blíže vzájemným návrhem žalované a neposuzoval jej z hledisek uvedených v ustanovení § 243 ZP1965, odvolací soud s ohledem na zásadu dvouinstančnosti rozsudek v další odvolání napadené části a v souvisejících výrocích zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu, ve výroku, kterým byla žaloba zamítnuta, podal žalobce dovolání k Nejvyššímu soud České republiky.

Žalobce namítal, že nebyl zaměstnán jako řidič motorového vozidla, měl pouze svolení zaměstnavatele, aby mohl používat služební motorové vozidlo při plnění pracovních úkolů; příplatek k platu, který vedle základní mzdy pobíral, byl „zcela zanedbatelný“, a proto na něj nelze pohlížet jako na řidiče, u něhož je řízení hlavní náplní pracovního poměru se všemi z toho vyplývajících důsledky. Podle názoru dovolatele **nebylo prokázáno „tzv. kvalifikované zavinění ve vztahu k silničním předpisům“**, tedy že by byl řádně seznámen s předpisy a že jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány. Protože nebyl zaměstnán jako řidič, nebyl na tyto okolnosti ze strany zaměstnavatele kladen důraz, a pokud proběhlo nějaké školení, bylo ryze formální. Dovolatel dále odvolacímu soudu vytýkal, že se spokojil pouze se zprávou o tom, že byl postižen za přestupek, a nezabýval se „jeho podstatou z hlediska posouzení zavinění a dalších náležitostí ve smyslu § 191 odst. 1 písm. a) ZP1965“, neboť porušení ustanovení § 16 odst. 1 vyhlášky č. 99/1989 Sb. „může obsahovat řadu jednání, kterým je řidič

povinen přizpůsobit rychlost jízdy". Odvolací soud rovněž neval v úvahu skutečnost, že podle závěru policie porušil ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 99/1989 Sb. tím, že se nevěnoval řízení motorového vozidla v důsledku mikrospánku. I mikrospánek, únavu, lze kvalifikovat za jistých okolností jako „jednu z dílčích podstat § 16 odst. 1 – jiné okolnosti, které lze předvídat“. O zavinění v případě mikrospánku však podle názoru dovolatele „nelze hovořit“, neboť bylo vědecky prokázáno, že k němu může dojít nezávisle na vůli řidiče. Vzhledem k tomu, že byl vyslán na pracovní cestu po celodenní dvanáctihodinové práci přes noc, žalobce dovozoval, že „zásadní příčinou nehody byl nevhodný pokyn k jízdě a tím i nedodržení bezpečnostních předpisů ze strany zaměstnavatele“. Konečně žalobce namítal, že mu žalovaná poskytla veškeré odškodnění související s pracovním úrazem a pokud po skončení pracovního poměru další odškodnění odmítla, byl tento postup v rozporu s ustanovením § 7 odst. 2 ZP1965. Žalobce navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném výroku zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud

Podle ustanovení § 190 odst. 1 ZP1965 (*§ 366 odst. 1 ZP*), došlo-li u pracovníka při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním k poškození zdraví nebo k jeho smrti úrazem (pracovní úraz), odpovídá za škodu tím vzniklou organizace, u níž byl pracovník v době úrazu v pracovním poměru.

Podle ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 1 písm. a) ZP*) organizace se zproští odpovědnosti zcela, prokáže-li, že škoda byla způsobena tím, že postižený pracovník svým zaviněním porušil právní nebo ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen, a jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány.

S názorem žalobce, že nebyl řádně seznámen s předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a že nebylo prokázáno, že jejich znalost a dodržování byla soustavně vyžadována a kontrolována, dovolací soud nesouhlasí.

Protože právními i ostatními předpisy k zajištění BOZP se rozumí kromě jiných i dopravní předpisy, srov. § 273 odst. 1 ZP1965 (*349 odst. 1 ZP*), je řádné seznámení s nimi podmínkou rozhodující o tom, zda se zaměstnavatel bude moci zprostit odpovědnosti za pracovní úraz vzniklý porušením takových předpisů. I když s obsahem právních i ostatních předpisů k zajištění BOZP zaměstnanec zpravidla seznamuje zaměstnavatel, zákoník práce ani jiný právní předpis nevylučují, aby toto seznámení prováděl v dostatečné míře jiný subjekt (orgán) odlišný od zaměstnavatele. V oblasti dopravních předpisů – v době, kdy žalobce získal řidičské oprávnění – byl (kromě jiného) obsah a rozsah požadovaných znalostí pravidel chování v silničním provozu a zásad bezpečné jízdy určen vyhláškou č. 94/1972 Sb., o výcviku a dalším zvyšování odbornosti

řidičů silničních motorových vozidel. Úroveň dosažené odborné způsobilosti je prověřována zkouškami; provádění zkoušek (popř. ve stanovených případech přezkušování) z odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel bylo svěřeno policii (zpravidla zkušebním komisařům dopravních inspektorátů – srov. § 1 odst. 1 vyhlášky č. 174/1980 Sb., o provádění zkoušek z odborné způsobilosti žadatelů o řidičská oprávnění). Policie také podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. i) zákona č. 283/1991 Sb., o policii, ve znění zákonů č. 26/1993 Sb. a č. 67/1993 Sb., dohlíží (dohlížela) na bezpečnost a plynulost silničního provozu a spolupůsobí (spolupůsobila) při jeho řízení.

Zdokonalování odborné způsobilosti řidičů z povolání školením, zaměřeným na předpisy o silničním provozu, bezpečnost silničního provozu, ochranu životního prostředí před škodlivými důsledky silničního provozu, zdravotnickou přípravu a na další otázky, jejichž znalost ovlivňuje chování řidiče v silničním provozu, potom (v době před pracovním úrazem žalobce) probíhalo na základě vyhlášky č. 55/1991 Sb., o výcviku a zdokonalování odborné způsobilosti řidičů silničních motorových vozidel; účast na školení, příp. přezkoušení byla uložena bez ohledu na to, zda je „řízení hlavní náplní pracovního poměru“, všem osobám, u nichž je řízení vozidla předmětem pracovního vztahu nebo předmětem činnosti vykonávané na základě oprávnění k soukromému podnikání (srov. § 15 odst. 4 citované vyhlášky), a jeho provádění bylo svěřeno jen držitelům příslušného osvědčení pro učitele (srov. § 17 citované vyhlášky). Protože však neúčast na školení (přezkoušení) sama o sobě nevede ke ztrátě oprávnění k řízení motorových vozidel (zaměstnavatel toliko oznámí dopravnímu inspektorátu řidiče, kteří se nepodrobili přezkoušení – § 16 odst. 2 citované vyhlášky) a protože školení je svou podstatou pouze prohlubováním již získané způsobilosti k řízení motorových vozidel (udržováním a obnovováním odborné kvalifikace – srov. § 141a ZP1965), je případná neúčast bez vlivu na dosavadní úroveň seznámení zaměstnance s obsahem dopravních předpisů.

Z uvedeného vyplývá, že při zkoumání, zda se zaměstnavatel podle ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 1 písm. a) ZP*) zprostil odpovědnosti za pracovní úraz zaměstnance, u něhož je řízení vozidla předmětem pracovního vztahu, osvědčuje seznámení zaměstnance s dopravními předpisy již zkouška z odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel. Protože na bezpečnost a plynulost silničního provozu, včetně dodržování pravidel silničního provozu, dohlíží policie, není ani třeba zkoumat kontrolu znalostí a dodržování těchto pravidel zaměstnavatelem.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno, že žalobce pracoval na stavbách žalované na celém území republiky jako „TH pracovník“; dne 11. 6. 1992 mu byl předán služební automobil Š 1203, jako „řidič referent“ pobíral ke mzdě pravidelné měsíční příplatky, dne 2. 3. 1993 absolvoval každoroční povinné poučování

řidičů referentských vozů s přezkoušením, řidičský průkaz pro skupiny oprávnění „M, B“ mu byl vydán 11. 11. 1980.

Dne 14. 4. 1993 v 00:15 hod. nastoupil s přiděleným automobilem pracovní cestu, v jejím průběhu měl dvě bezpečnostní přestávky. V 04:10 hod. na silnici I. třídy č. 50 ve směru na Uherské Hradiště v klesání před táhlou pravotočivou zatáčkou vyjel vlevo v přímém směru mimo vozovku, kde narazil do dvou stromů; za přestupek podle ustanovení § 22 odst. 1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., jehož se dopustil porušením ustanovení § 16 odst. 1 vyhlášky č. 99/1989 Sb., o pravidlech silničního provozu, byla žalobci dne 29. 6. 1993 uložena ve správním řízení pokuta 1 200 Kč.

Odvolací soud důvodně vycházel ze skutečnosti, že rozhodnutím vydaným ve správním řízení je vázán ve smyslu ustanovení § 135 odst. 1 o.s.ř. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že soud v občanském soudním řízení nemůže mimo jiné předběžně řešit jako tzv. prejudiciální otázku, zda a kdo spáchal přestupek, bylo-li v tomto směru vydáno pravomocné rozhodnutí příslušného orgánu. Výrokem (nikoli odůvodněním takového rozhodnutí) je soud vázán a musí z něj vycházet jako z celku a brát v úvahu jeho právní i skutkovou část, která řeší naplnění znaků skutkové podstaty přestupku konkrétním jednáním pachatele. **Protože rozhodnutí o tom, že byl spáchán přestupek, v sobě zahrnuje i posouzení subjektivního vztahu pachatele přestupku ke svému jednání a k jeho následkům, znamená takové rozhodnutí ve vztahu k postiženému pachateli vždy konstatování jeho zaviněného protiprávního jednání. V daném případě tedy pravomocné postižení žalobce pro přestupek za porušení ustanovení § 16 odst. 1 vyhlášky č. 99/1989 Sb. v sobě zahrnuje pro soud závazný závěr o tom, že k nehodě došlo zaviněným porušením předpisu k zajištění BOZP (dopravního předpisu).**

Názor žalobce, že za situace, jestliže dojde k nehodě a v souvislosti s tím k porušení dopravních předpisů v důsledku mikrospánku řidiče, „nelze o zavinění hovořit“, neboť – jak uvádí – k mikrospánku může dojít nezávisle na vůli řidiče, nemůže obstát i proto, že za rozhodující kritérium pro toto hodnocení považuje především závěrečnou fázi jednání bezprostředně předcházející nehodě. Uvedený názor náležitě nepřihlíží k tomu, že povinností řidiče motorového vozidla bylo dodržovat pravidla silničního provozu stanovená vyhláškou č. 99/1989 Sb. (ve znění účinném v době úrazu) po celou dobu jízdy. V ustanovení § 5 odst. 2 písm. c) citované vyhlášky bylo stanoveno, že řidič nesmí řídit vozidlo kromě jiného v případech, kdy je jeho schopnost k řízení snížena úrazem, nemocí, nevolností, únavou apod. Na řidiči pak je, aby posoudil případnou existenci těchto překážek a tomu přizpůsobil své chování; za určitých okolností by pak nesměl jízdu buď vůbec vykonat nebo v ní pokračovat, popřípadě v ní pokračovat bez přiměřeného odpočinku. Úvaha řidiče o schopnosti k řízení vozidla musí být založena a musí vycházet z konkrétních okolností, které zná, nebo které by znát měl, jako kupř. v posuzované

věci, že lidský organismus po pracovním výkonu a při nedostatečném spánku je v závažných situacích náchylnější k únavě.

Namítá-li žalobce, že neměl být vyslán na pracovní cestu „po celodenní 12hodinové práci přes noc“, přehlíží, že k tomu, aby zaměstnanec dostal své povinnosti dodržovat právní předpisy k zajištění BOZP [§ 135 odst. 2 ZP1965 (*§ 106 odst. 2 ZP*)], je na něm, aby on sám z hlediska výše uvedených zásad posoudil, zda je za daných okolností vůbec schopen pracovní cestu nastoupit a zda tedy nemá výkon této práce odmítnout, anebo, pokud ji nastoupí, za jakých podmínek ji bude konat.

Z uvedeného vyplývá, že jestliže zaměstnanec – řidič před započatím jízdy spoléhá na to, že ji může bezpečně vykonávat, ačkoliv ví o okolnostech, které by mohly mít negativní vliv na jeho schopnost ovládat motorové vozidlo, a přesto těmto okolnostem nepřizpůsobí ani režim své jízdy, zejména zařazováním častějších zastávek s přiměřenou dobou odpočinku, jde v případě pracovního úrazu – dopravní nehody způsobené ztrátou kontroly nad vozidlem v důsledku náhlé indispozice vyvolané výše uvedenými okolnostmi – o zaviněné porušení právních předpisů k zajištění BOZP (dopravních předpisů).

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů věcně správný. Protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelem tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 1, části věty před středníkem, o.s.ř. zamítl.

Rozsudek NS ze dne 9. září 2010, sp. zn. 21 Cdo 1513/2009

Mikrospánek řidiče kamionu, školení a zproštění odpovědnosti firmy

Popis případu/úrazového děje

Žalobkyně (zaměstnavatel) se domáhala, aby jí žalovaný (zaměstnanec/řidič kamionu) zaplatil částku 224 410 Kč s 2,5% úrokem z prodlení od 9. 7. 2003 do zaplacení. Žalobu odůvodnila zejména tím, že žalovaný – její zaměstnanec – dne 13. 2. 2003 jako řidič nákladního kamionu při pracovní cestě způsobil zaviněně dopravní nehodu. Přitom žalobkyni způsobil celkovou škodu 244 915 Kč. Z této částky bylo žalobkyni pojišťovnou uhrazeno 20 505 Kč. K úhradě škody se žalovaný zavázal ve škodním protokolu ze dne 24. 6. 2003.

Žalovaný se proti žalobkyni domáhal vzájemnou žalobou a samostatnou žalobou zaplacení částky 71 400 Kč na bolestném, 26 268 Kč na náhradě za ztrátu na výdělku a 1 260 000 Kč za ztížení společenského uplatnění. Svůj nárok opíral o tvrzení, že byl

u žalované zaměstnán jako řidič a při plnění úkolů byl vyslán na pracovní cestu do Maďarska, kde 13. 2. 2003 havaroval. Přitom utrpěl značná poranění, v jejichž důsledku se pohybuje pomocí invalidního vozíku a má vleklé zdravotní potíže.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresní soud v Novém Jičíně – poté, co usnesením potvrzeným usnesením Krajského soudu v Ostravě zastavil řízení o žalobě na zaplacení 224 410 Kč s příslušenstvím – rozsudkem žalobkyni uložil zaplatit žalovanému 71 400 Kč na bolestném, 26 268 Kč na náhradu za ztrátu na výdělku a 1 260 000 Kč za ztížení společenského uplatnění. Vyšel z toho, že žalovaný pracoval u žalobkyně jako řidič a že dne 13. 2. 2003 utrpěl pracovní úraz při služební cestě, když havaroval se svěřeným vozidlem v Maďarsku. Následkem tohoto úrazu utrpěl rozsáhlá zranění, v jejichž důsledku byl dlouhodobě práce neschopen a nakonec ukončil pracovní poměr u žalobkyně dne 10. 2. 2004 dohodou. Zabývá se otázkou případného vyvinění žalobkyně z odpovědnosti za škodu vzniklou žalovanému v souvislosti s pracovním úrazem uvedl, že „žalobkyně v průběhu celého řízení se soudem nespolupracovala, k jednání se nedostavovala, na výzvy soudu nereagovala, nedokládala potřebné listiny, ze kterých by soud mohl ověřit, zda žalovaný byl žalobkyní řádně přeškolen, seznamován s bezpečnostními předpisy, zda znalost předpisů byla ze strany žalobkyně vyžadována, kontrolována. Nebylo možno ani zjistit, zda žalovaný nastoupil náročnou pracovní cestu řádně odpočatý, jak před touto pracovní cestou pracoval, zda měl volno či nikoliv apod.“. Soud prvního stupně uzavřel, že má za to, že se žalobkyni nepodařilo „pro naprostou její pasivitu zprostit se odpovědnosti tak, jak má na mysli ustanovení [§ 191 odst. 1 ZP1965 (*§ 367 odst. 1 ZP*)], a to v jakékoliv výši, a to i s ohledem na skutečnost, že v současné době již v Maďarské republice neexistuje žádný spis o šetření předmětné dopravní nehody“.

Krajský soud v Ostravě rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu o zaplacení 1 357 668 Kč zamítl. Vyšel z toho, že při zkoumání, zda se zaměstnavatel podle ustanovení [§ 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 1 písm. a) ZP*)] zproští odpovědnosti za pracovní úraz zaměstnance, u něhož je řízení vozidla předmětem pracovního vztahu, osvědčuje seznámení zaměstnance s dopravními předpisy zkouška z odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel. Protože na bezpečnost a plynulost silničního provozu včetně dodržování pravidel silničního provozu, dohlíží policie, není ani třeba zkoumat kontrolu znalostí a dodržování těchto pravidel zaměstnavatelem. S odkazem na ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb. připomněl, že je na řidiči, aby situaci v provozu na pozemní komunikaci přizpůsobil svým schopnostem a svému zdravotnímu stavu a aby posoudil, zda je schopen v jízdě pokračovat bez přiměřeného odpočinku; uzavřel, že jestliže zaměstnanec – řidič před započatím jízdy spoléhá na to, že ji může bezpečně vykonávat, ačkoliv ví o okolnostech, které by mohly mít negativní

vliv na jeho schopnost ovládat motorové vozidlo, těmto okolnostem nepřizpůsobí ani režim své jízdy, zejména zařazováním častějších zastávek s přiměřenou dobou odpočinku, jde v případě pracovního úrazu – dopravní nehody způsobené ztrátou kontroly nad vozidlem v důsledku náhlé indispozice vyvolané výše uvedenými okolnostmi – o zaviněné porušení právních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Žalobkyni se tak podařilo zprostit se odpovědnosti za škodu vzniklou žalobci pracovním úrazem podle ustanovení [§ 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 (§ 367 odst. 1 písm. a) ZP], aniž by byla povinna předkládat potřebné listiny o tom, že byl žalovaný žalobkyní řádně proškolen a seznamován s bezpečnostními předpisy, či zda znalost předpisů byla ze strany žalobkyně vyžadována a kontrolována.

V dovolání k Nejvyššímu soudu proti rozsudku odvolacího soudu žalovaný nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že v daném případě došlo k úplnému zproštění odpovědnosti žalobkyně za škodu způsobenou pracovním úrazem dle [§ 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 (§ 367 odst. 1 písm. a) ZP]. Namítá, že žalovaný „objektivně neměl dostatek prostoru a možností, aby mohl kamion odstavit, což by bylo jediným možným řešením, které by zabránilo mikrospánku“, že „zaviněně neporušil žádný předpis k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, tj. konkrétně ust. § 4 písm. c) ani ust. § 5 odst. 1, písm. b) zák. č. 361/2000 Sb.“, že „mikrospánek by měl být považován za pracovní úraz stejně tak, jako to judikatura dovodila u infarktu myokardu a u jiných cévních příhod nebo úžehu či úpalu“, a že „mikrospánek skutečně nemusí mít žádné předchozí projevy, které by poškozenému umožnily rozpoznat hrozící nebezpečí a uskutečnit potřebné opatření k jeho odvrácení“. V závěrečné fázi bezprostředně před postižením mikrospánkem žalovaný „žádné jeho příznaky nepocítoval – pokud by je pocítoval, opětovně by zastavil alespoň při kraji vozovky“. Dle názoru dovolatele měl být jeho případ z hlediska liberace zaměstnavatele „posouzen nanejvýše dle ust. [§ 191 odst. 2 písm. c) ZP1965 (§ 367 odst. 2 písm. b) ZP], tj. částečné zproštění odpovědnosti maximálně v rozsahu 2/3, tj. odškodnění žalobce ve výši minimálně 1/3“. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Vedlejší účastník navrhl, aby dovolání bylo zamítnuto, neboť odvolací soud rozhodl zcela v souladu se závěry rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. 21 Cdo 1239/2000, které na tento případ plně dopadají.

Nejvyšší soud

S názorem dovolatele, že žalovaný „objektivně neměl dostatek prostoru a možností, aby mohl kamion odstavit, což by bylo jediným možným řešením, které by zabránilo mikrospánku“, a že „zaviněně neporušil žádný předpis k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, tj. konkrétně ust. § 4 písm. c) ani ust. § 5 odst. 1 písm. b) zák. č. 361/2000 Sb.“, dovolací soud nesouhlasí.

Otázkou porušení právních nebo ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, seznámení s nimi a soustavného vyžadování a kontrolování jejich znalosti a dodržování ve smyslu ustanovení [§ 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 1 písm. a) ZP*)] ve vztahu k tzv. „mikrospánku“ řidiče motorového vozidla se – jak správně uvedl odvolací soud – již dovolací soud zabýval. Byl přijat názor, že vzhledem k tomu, že právními i ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se rozumí kromě jiných i dopravní předpisy [srov. § 273 odst. 1 ZP1965 (*§ 349 odst. 1 ZP*)], je řádné seznámení s nimi podmínkou rozhodující o tom, zda se zaměstnavatel bude moci zprostit odpovědnosti za pracovní úraz vzniklý porušením takových předpisů. I když s obsahem právních i ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci zaměstnance zpravidla seznamuje zaměstnavatel, zákoník práce ani jiný právní předpis nevylučují, aby toto seznámení prováděl v dostatečné míře jiný subjekt (orgán) odlišný od zaměstnavatele. V oblasti dopravních předpisů je úroveň dosažené odborné způsobilosti prověřována zkouškami; provádění zkoušek (popř. ve stanovených případech přezkušování) z odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel bylo svěřeno policii. Policie také podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. i) zákona č. 283/1991 Sb., o policii, dohlíží (dohlížela) na bezpečnost a plynulost silničního provozu a spolupůsobí (spolupůsobila) při jeho řízení. Proto při zkoumání, zda se zaměstnavatel podle ustanovení [§ 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 1 písm. a) ZP*)] zprostil odpovědnosti za pracovní úraz zaměstnance, u něhož je řízení vozidla předmětem pracovního vztahu, osvědčuje seznámení zaměstnance s dopravními předpisy již zkouška z odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel. Protože na bezpečnost a plynulost silničního provozu, včetně dodržování pravidel silničního provozu, dohlíží policie, není ani třeba zkoumat kontrolu znalostí a dodržování těchto pravidel zaměstnavatelem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1239/2000).

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Povinností řidiče motorového vozidla je dodržovat pravidla provozu na pozemních komunikacích stanovená zákonem č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích. V ustanovení § 5 odst. 2 písm. c) citovaného zákona je stanoveno, že řidič nesmí řídit vozidlo mimo jiné v případech, kdy je jeho schopnost k řízení vozidla snížena v důsledku jeho zdravotního stavu. Na řidiči tak je, aby posoudil případnou existenci zdravotní indispozice (nebo její potenciální nebezpečí) a tomu přizpůsobil své chování; za určitých okolností by tedy nesměl jízdu buď vůbec vykonat, anebo v ní pokračovat, popřípadě v ní pokračovat bez přiměřeného odpočinku. Úvaha řidiče o schopnosti k řízení vozidla musí být založena a musí vycházet z konkrétních okolností, které zná nebo které by znát měl, jako kupř. že lidský organismus po pracovním výkonu, při dlouhodobějším výkonu a při nedostatečném spánku nebo jiném odpočinku je v zátěžových

situacích náchylnější k únavě. Namítá-li žalovaný, že „mikrospánku“ nemohl zabránit, přehlíží, že k tomu, aby zaměstnanec dostal své povinnosti dodržovat právní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, je na něm, aby on sám z hlediska výše uvedených zásad posoudil, zda je za daných okolností vůbec schopen v plnění pracovního úkolu (řízení motorového vozidla) pokračovat a zda tedy nemá výkon této práce přerušit, anebo, pokud bude v práci pokračovat, za jakých podmínek (jaká učiní opatření k tomu, aby nadále splňoval předpoklady pro řízení motorového vozidla). Jestliže tedy zaměstnanec – řidič před započítáním jízdy nebo v jejím průběhu spoléhá na to, že ji může bezpečně vykonávat, ačkoliv ví o okolnostech, které by mohly mít negativní vliv na jeho schopnost ovládat motorové vozidlo, a přesto těmto okolnostem nepřizpůsobí ani režim své jízdy, zejména zařazováním častějších zastávek s přiměřenou dobou odpočinku, jde v případě pracovního úrazu – dopravní nehody způsobené ztrátou kontroly nad vozidlem v důsledku náhlé indispozice vyvolané výše uvedenými okolnostmi – o zaviněné porušení právních předpisů k zajištění BOZP (dopravních předpisů) – srov. obdobně již výše citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1239/2000.

Na uvedeném závěru nemůže nic změnit ani tvrzení dovolatele, že žalovaný „objektivně neměl dostatek prostoru a možností, aby mohl kamion odstavit, což by bylo jediným možným řešením, které by zabránilo mikrospánku“. Bylo-li náplní práce žalovaného řízení motorového nákladního vozidla – kamionu, bylo jeho povinností (jak vyplývá z výše uvedeného) nejen aktuálně reagovat na dopravní situaci (včetně jeho zdravotního stavu), ale také před nastoupením cesty se již připravit na předpokládanou zátěž a předem si již naplánovat (po zjištění potřebných informací), kdy a kde bude moci učinit nezbytnou přestávku za účelem udržení se v dostatečně dobrém zdravotním stavu (konkordii) tak, aby mohl své pracovní úkoly řádně plnit bez ohrožení zdraví svého i jiných osob (a samozřejmě také bez ohrožení majetku zaměstnavatele). Okolnost, zda a jak jsou případně právním předpisem stanoveny „povinné“ přestávky a jejich délka, nemá v této souvislosti žádný význam. Porušení takto stanovené povinnosti (dodržovat přestávky a jejich délku) by totiž bylo jen porušením další právní povinnosti řidiče, povinnosti odlišné od zákazu řídit vozidlo, je-li jeho schopnost k řízení vozidla snížena v důsledku jeho zdravotního stavu, o jehož porušení se v projednávané věci jedná.

Vzhledem k uvedenému nemohou obstát ani další námítky dovolatele, že „mikrospánek skutečně nemusí mít žádné předchozí projevy, které by poškozenému umožnily rozpoznat hrozící nebezpečí a uskutečnit potřebné opatření k jeho odvrácení“, a že „v závěrečné fázi bezprostředně před postižením mikrospánkem žalovaný žádné jeho příznaky nepocítoval – pokud by je pocítoval, opětovně by zastavil alespoň při kraji vozovky“. Odhlédaje od toho, že ve své výpovědi před soudem prvního stupně dne 29. 11. 2006 uvedl, že „bylo již po půlnoci a předtím jsem asi 2× na cestě zastavil, neboť na mě přicházel spánek, obešel jsem auto, ale nakonec jsem mikrospánku nezabránil“,

a že tedy příznaky nedostatečné zdravotní způsobilosti pociťoval, je – jak výše uvedeno – pouze věcí řidiče, aby přizpůsobil režim své jízdy všem okolnostem i s ohledem na svůj zdravotní stav.

Důvodná proto nemůže být ani dovolatelova námitka, že „mikrospánek by měl být považován za pracovní úraz stejně tak, jako to judikatura dovodila u infarktu myokardu a u jiných cévních příhod nebo úžehu či úpalu“. Jestliže totiž – jak výše vysvětleno – úvaha řidiče o schopnosti k řízení vozidla musí být založena a musí vycházet z konkrétních okolností, které zná nebo které by znát měl, zejména okolností, které by mohly mít negativní vliv na jeho schopnost ovládat motorové vozidlo, jimž by měl přizpůsobit režim své jízdy, např. zařazováním častějších zastávek s přiměřenou dobou odpočinku, nemůže vést skutečnost, že se řidič takovým způsobem nezachoval a v důsledku tím vyvolaného „mikrospánku“ způsobil dopravní nehodu, k závěru, že se jedná o pracovní úraz, který má zaměstnavatel povinnost odškodnit.

Z výše uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska žalovaným uplatněných dovolacích důvodů správný; protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud ČR dovolání žalovaného podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty před středníkem o.s.ř. v této části zamítl.

Rozsudek NS ze dne 25. září 2007, sp. zn. 25 Cdo 2269/2006

Dopravní nehoda při jízdě řidiče autoškoly s cizí osobou v době, kdy instruktor neplnil pracovní úkoly

Právní věta

Převážel-li řidič při služební cestě ve služebním voze cizí osobu, jednal na vlastní riziko a odpovídá za škodu na zdraví, jež jí byla způsobena při dopravní nehodě jím zaviněné, neboť nejde o škodu způsobenou v rámci činnosti jeho zaměstnavatele ve smyslu § 420 odst. 2 ObčZ.

Popis případu/úrazového děje

Žalovaný dne 15. 11. 2000 při řízení služebního osobního automobilu nezvládl v důsledku nepřiměřené rychlosti v pravotočivé zatáčce řízení vozidla, vjel do levé poloviny vozovky a čelně narazil do protijedoucího nákladního automobilu. Žalobkyně, jeho tehdejší přítelkyně, která byla ve voze jako spolujezdec, utrpěla při této dopravní nehodě rozsáhlé poškození zdraví (zlomeniny obličejové etáže, levé očníce, kosti čelní, kosti nosní a přepážky nosní, pohmoždění obličeje, silný otřes mozku a zlomeninu krčního obratle).

Vlastníkem vozidla byla Autoškola K. a žalovaný je používal jako zaměstnanec (učitel) autoškoly. Od zaměstnavatele měl povoleno jezdit do místa svého bydliště, popřípadě i ke své přítelkyni, pokud v průběhu cesty „nabíral“ žáky. Dne 15. 11. 2000, kdy došlo k nehodě, cestou z bydliště žalobkyně měl žalovaný „nabírat“ žáka.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresní soud rozsudkem zamítl žalobu, kterou se žalobkyně na žalovaném domáhala náhrady škody na zdraví, jež jí byla způsobena při dopravní nehodě, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud po doplnění řízení vycházel ze zjištění, že jízdu, při níž žalovaný havaroval, není možné hodnotit jako tzv. exces z jeho pracovních úkolů nebo z činnosti zaměstnavatele ve smyslu § 420 odst. 2 ObčZ, případně jako použití vozidla bez vědomí zaměstnavatele nebo proti jeho vůli (§ 430 odst. 1 ObčZ). Soud proto dospěl k závěru, že není dána pasivní legitimace žalovaného jako řidiče, který nehodu způsobil.

K odvolání žalobkyně krajský soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Po doplnění řízení výpovědí svědka M. (tehdejšího nadřízeného žalovaného) se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně. Vzhledem k tomu, že v den nehody žalovaný sice hodlal odvézt žalobkyni do zaměstnání, ale současně byla cesta konána také za účelem výuky žáka, soud dovodil, že šlo o cestu, která spadala do rámce pracovních úkolů žalovaného, jelikož cestu učitele do místa, kde výuka začínala, je nutno hodnotit jako plnění pracovních úkolů. Žalovaný nevybočil z pracovní náplně ani tím, že vezl žalobkyni; nebylo sice zjištěno, že by měl od zaměstnavatele povoleno vozit cizí osoby, avšak i kdyby takové oprávnění neměl, bylo by to pouze porušením pracovní kázně, které by bylo právně významné jen ve vztahu mezi ním a zaměstnavatelem.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání k Nejvyššímu soudu České republiky. Za zásadně právně významnou považuje otázku, zda škoda na zdraví byla způsobena v rámci činnosti právnické, popř. fyzické osoby, ve smyslu ustanovení § 420 odst. 2 ObčZ, jestliže řidič automobilu jakožto osoba použitá právnickou osobou, který se měl přemístit k místu výkonu činnosti, vzal jako spolujezdce do automobilu osobu nemající žádný vztah k této právnické osobě, a přitom způsobil tomuto spolujezdci škodu. **Dovolatelka** namítá, že žalovaný sice jel jako učitel autoškoly na místo srazu se žákem, avšak nejprve odvezl žalobkyni na jí určené místo a teprve následně zamýšlel dojet na místo srazu se žákem. Jedná se proto o exces ve smyslu ustanovení § 420 odst. 2 ObčZ, a z toho důvodu odpovídá přímo žalovaný, a nikoliv jeho zaměstnavatel. S poukazem na judikaturu dovozuje, že činnost žalovaného postrádala věčný vztah k činnosti jeho zaměstnavatele, když při jízdě, při které byla škoda způsobena, sledoval zájem, aby žalobkyni dopravil do místa jejího zaměstnání. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně.

Žalovaný ve vyjádření k dovolání uvedl, že závěr odvolacího soudu, že on není v této věci pasivně legitimován, je v souladu se zákonem i s ustálenou judikaturou. Uvádí, že v dovolání dochází k hrubému zkreslení skutkového děje, jak byl zjištěn soudy obou stupňů, neboť dovolatelka se snaží navodit dojem, že k nehodě došlo při cestě do jejího zaměstnání, a nikoli při cestě žalovaného na místo srazu se žákem. Podle něj z provedených důkazů vyplývá, že on naopak žalobkyni umožnil, aby se s ním v automobilu svezla při jeho cestě z místa jejího bydliště na místo srazu se žákem, a vzhledem k ustanovení § 241a odst. 4 o.s.ř. nelze v dovolání nové skutečnosti uplatňovat. Je přesvědčen, že přítomnost žalobkyně v osobním automobilu, který on řídil, nemůže mít žádný vliv na posouzení uvedené cesty jako na plnění jeho povinností vyplývajících z jeho pracovního poměru. Navrhl odmítnutí, popř. zamítnutí dovolání.

Právní otázka

Za zásadně právně významnou považuje soud otázku, zda škoda na zdraví byla způsobena v rámci činnosti právnické, popř. fyzické osoby, ve smyslu ustanovení § 420 odst. 2 ObčZ, jestliže řidič automobilu jakožto osoba použitá právnickou osobou, který se měl přemístit k místu výkonu činnosti, vzal jako spolujezdce do automobilu osobu nemající žádný vztah k této právnické osobě, a přitom způsobil tomuto spolujezdci škodu.

Nejvyšší soud

Podle ustanovení § 420 odst. 2 ObčZ je škoda způsobena právnickou osobou nebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů tím není dotčena.

Zda škoda byla způsobena při činnosti právnické, popř. fyzické osoby závisí vždy na okolnostech konkrétního případu. Zásadně je třeba vycházet z toho, že do rámce činnosti právnické (fyzické) osoby jakožto zaměstnavatele spadá činnost jeho zaměstnance, která je výkonem jeho zaměstnání, plněním pracovních povinností a úkolů vyplývajících z pracovního poměru, včetně úkonů s tím přímo souvisejících, tedy i úkonů nutných před počátkem práce nebo po jejím skončení, ale i taková další činnost, která nepostrádá místní (prostorový), časový a věcný (vnitřní, účelový) vztah k činnosti právnické (popř. fyzické) osoby. Rozhodující je věcný vztah činnosti, při níž pracovník škodu způsobil, k úkolům jeho zaměstnavatele, tedy zda při činnosti, již byla škoda způsobena, sledoval pracovník z objektivního i subjektivního hlediska plnění svých pracovních úkolů, nebo zda škodu způsobil při činnosti, kterou sledoval jen uspokojování svých zájmů, popř. zájmů jiných osob, byť k ní došlo při plnění jeho pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (srov. např. R 55/1971, rozsudek Nejvyššího soudu

ČSR ze dne 29. 2. 1988, sp. zn. 1 Cz 4/1988, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2777/2004).

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Vzhledem k tomu, že cesta žalovaného – učitele autoškoly služebním vozem se konala za účelem výuky žáka autoškoly, lze jízdu žalovaného z místa bydliště žalobkyně považovat za úkon v přímé souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů, když konečným cílem byl sraz se žákem autoškoly. O plnění úkolů autoškoly jejím zaměstnancem lze však uvažovat toliko v těchto intencích. Pokud totiž žalovaný využil pracovní cestu též k přepravě dalších osob či věcí, šlo již o činnost nad rámec plnění jeho pracovních úkolů učitele autoškoly, a v tomto již jednal na vlastní riziko. I když při jízdě do místa nástupu žáka plnil úkoly autoškoly, resp. šlo o úkon nutný před počátkem práce, z hlediska věcného (vnitřního účelového) odvoz žalobkyně z místa jejího bydliště na její pracoviště vozidlem, jež měl žalovaný svěřeno k výkonu své práce, nelze posuzovat jako činnost konanou pro zaměstnavatele, nešlo o plnění jeho pracovních úkolů ani o úkon v přímé souvislosti s ním, neboť k jeho úkolům učitele autoškoly toto nepatřilo, ani to s činností autoškoly nesouviselo. Tímto jednáním také nemohl sledovat plnění úkolů svého zaměstnavatele, když k činnosti autoškoly nepatřila doprava cizích osob ve cvičném voze. Proto z výše uvedených hledisek pouze jízda samotného žalovaného ve voze nevybočuje z rámce činnosti autoškoly, jejímž byl zaměstnancem, avšak převoz spolujezdce, který není zaměstnancem ani žákem autoškoly a nebyl ani pověřen k nějaké činnosti pro autoškolu, k plnění úkolů autoškoly neslouží a sloužit nemůže, a to nejen z hlediska objektivního, ale ani subjektivního.

V tomto případě jde jednoznačně o tzv. exces ve smyslu § 420 odst. 2 ObčZ, kdy zaměstnanec autoškoly tím, že při jízdě služebním vozem převážel svou přítelkyni, sledoval uspokojování svých vlastních zájmů, popř. zájmů jiných osob. Tím neplnil pracovní úkoly, za tím účelem mu automobil nebyl svěřen, k jeho pracovním úkolům nenáležela přeprava jeho přítelkyně a tato jeho činnost nespádala do rámce úkolů autoškoly ani s činností autoškoly nesouvisela, a to bez ohledu na okolnost, zda žalovaný měl povoleno či zakázáno vozit kromě žáků cizí osoby ve cvičném voze.

K námitce žalovaného, že v dovolání jsou uplatňovány nové skutečnosti, je třeba uvést, že není rozhodující, zda žalovaný měl nejprve zavést žalobkyni na místo jí určené a poté vyzvednout žáka autoškoly, nebo zda cestou na sraz se žákem autoškoly vezl žalobkyni. Podstatné je, že přeprava žalobkyně vozidlem, jež měl žalovaný svěřeno k výkonu práce učitele autoškoly, není plněním jeho pracovních úkolů a ani v přímé souvislosti s ním, nýbrž při přepravě žalobkyně šlo o činnost nad rámec plnění pracovních úkolů učitele autoškoly, která s činností autoškoly nesouvisela. Jestliže při této jízdě ve služebním voze došlo ke zranění žalobkyně, jednalo se o škodu, která

jí nebyla způsobena v rámci činnosti autoškoly, a zaměstnavatel žalovaného tak namísto řidiče za škodu ve smyslu § 420 odst. 2 ObčZ neodpovídá.

Odvolací soud při posouzení odpovědnosti řidiče za škodu jím způsobenou (§ 420 ObčZ) nesprávně vyložil a aplikoval ustanovení § 420 odst. 2 ObčZ, když dovedl odpovědnost zaměstnavatele žalovaného, a vyloučil tak pasivní věcnou legitimaci žalovaného v tomto sporu.

Protože rozhodnutí odvolacího soudu není z hlediska důvodů uplatněných v dovolání (§ 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.) správné, dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil, a protože tytéž důvody, pro něž byl tento rozsudek zrušen, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, bylo zrušeno i toto rozhodnutí a věc byla soudu prvního stupně vrácena k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, odst. 3 o.s.ř.).

Rozsudek NS ze dne 22. listopadu 2011, sp. zn. 21 Cdo 3414/2010

Smrtelná dopravní nehoda jednatele firmy a odpovědnost zaměstnavatele za vzniklou škodu

Popis případu/úrazového děje

Ing. P. T., který byl u žalovaného zaměstnán jako vedoucí projektant, dne 12. 6. 2006 při služební cestě měl dopravní nehodu, v jejímž důsledku zemřel, a proto Policie ČR odložila věc podezření ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví, kterého se měl Ing. P. T. dopustit ve vztahu ke spolujezdkyni a řidiči protijedoucího vozidla, a to z důvodu úmrtí podezřelého. Žalovaný odmítl svoji odpovědnost za škodu způsobenou tímto pracovním úrazem s odůvodněním, že Ing. P. T. svým zaviněním porušil právní nebo ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, neboť vjel do protisměru, kde se čelně střetl s protijedoucím vozidlem zn. Volkswagen Transporter s přívěsem, které řídil L. H.

Žalobci se žalobou podanou dne 23. 5. 2008 u Okresního soudu v Náchodě domáhali, aby žalovaný (zaměstnavatel) zaplatil žalobkyni (manželka, syn, dcera žalobkyně) náklady spojené s pohřbem, jednorázové odškodnění pozůstalých. Žalobci se však domnívají, že se Ing. P. T. nedopustil vědomé nedbalosti nebo úmyslu spočívajícího v bezdůvodném vjetí vozidla do protisměru, ale že mohlo jít o technickou poruchu vozidla nebo náhlou indispozici řidiče, a že proto žalovaný v plném rozsahu odpovídá za škodu vzniklou žalobkyni v příčinné souvislosti s pracovním úrazem a úmrtím Ing. P. T.

Žalovaný namítal, že technický stav vozidla před nehodou byl dobrý, že vozidlo bylo pravidelně přistavováno na technické a servisní prohlídky a že o bezpečný technický stav vozidla se staral sám Ing. P. T., který měl vozidlo na starosti a byl za něj odpovědný. Při vyšetřování nehody nebyla zjištěna žádná zdravotní indispozice řidiče, Ing. P. T. byl zdravý a byl shledán jako viník dopravní nehody, když vjel do protisměru a tím porušil

dopravní předpisy. Za své jednání byl v době nehody plně zodpovědný a jeho zodpovědnost vyplývala i z jeho pozice ředitele firmy.

Vedlejší účastník odmítl odpovědnost žalovaného za škodu s odůvodněním, že jedinou příčinou dopravní nehody a pracovního úrazu bylo chování Ing. P. T., který na přehledné silnici vjel do protisměru.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresní soud v Náchodě rozsudkem žalobu zamítl a z provedených důkazů zjistil, že Ing. P. T., který byl jedním ze společníků a jednatelů žalovaného a který byl od 20. 5. 2000 jmenován do funkce ředitele společnosti a vedoucího konstrukčního oddělení, měl – jako každý ze společníků a jednatelů žalovaného – k dispozici pro svoji potřebu služební vozidlo, za které odpovídal a o něž se staral. Dne 12. 6. 2006 jel Ing. P. T. s tímto vozidlem na služební cestu do Prahy a při zpáteční cestě z dosud nezjištěných příčin vjel do protisměru, kde se střetl s protijedoucím nákladním vozidlem s přívěsem, a na následky zranění při dopravní nehodě zemřel. Důkazy nebylo zjištěno, že by Ing. P. T. trpěl zdravotními obtížemi, podle spolujezdky neměli cestou žádné technické problémy, určitě nedostali smyk, ani nezaregistrovala žádný trhavý pohyb. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že technická závada nebyla zjištěna, a že proto muselo dojít k vyjetí do protisměru, kde došlo ke střetu, pouze chybou Ing. T. (pravděpodobně chtěl řidič předjet před ním v koloně jedoucí vozidlo), že Ing. T. zaviněně porušil ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 99/1989 Sb., o pravidlech silničního provozu, což bylo jedinou příčinou vzniku pracovního úrazu, a že proto se žalovaný zcela zprostil odpovědnosti za škodu způsobenou pracovním úrazem.

K odvolání žalobců Krajský soud v Hradci Králové usnesením rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. I když k dopravní nehodě dne 12. 6. 2006 došlo z důvodu, že Ing. P. T. vjel s vozidlem, které řídil, do protisměru a zde se střetl s vozidlem protijedoucím, je podle odvolacího soudu pro posouzení odpovědnosti žalovaného za pracovní úraz právně významná otázka, proč k tomuto vyjetí došlo. K tomu nemuselo dojít jen v důsledku chyby řidiče, který chtěl předjet vozidlo jedoucí v koloně před ním, ale i z jiných příčin; technický stav vozidla a ani zdravotní stav řidiče při nehodě nebyl zkoumán, příčina vyjetí vozidla do protisměru nebyla zjištěna a není tedy možno o úplném zproštění zaměstnavatele uvažovat, neboť nelze na základě dosavadního obsahu spisu dovodit, že jedinou příčinou smrti zaměstnance bylo jednoznačně jeho zaviněné porušení silničních předpisů.

Okresní soud v Náchodě v souladu se závěry odvolacího soudu vyzval žalovaného, aby k prokázání svých tvrzení, že si smrt zavinil Ing. P. T. sám, předložil další důkazy s tím, že jinak se vystavuje nepříznivému výsledku sporu. Z výsledků dokazování pak dovodil, že příčina vyjetí automobilu Ing. P. T. do protisměru nebyla bezpečně zjištěna, že k úpl-

nému zproštění odpovědnosti zaměstnavatele by mohl vést pouze závěr, že jedinou příčinou smrti zaměstnance bylo jednoznačně a bez všech pochybností jeho zaviněné porušení silničních předpisů, a že takový závěr ani na základě doplněného dokazování učinit nelze.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Hradci Králové potvrdil rozsudek soudu prvního stupně. Odvolací soud setrval na svém názoru, že pokud se chtěl žalovaný v této věci zprostit své odpovědnosti za pracovní úraz svého zaměstnance Ing. P. T., pak by musel zcela jednoznačně a bez jakýchkoliv pochybností prokázat, že k vyjetí poškozeného do protisměru, a tedy k jeho střetu s protijedoucím vozidlem, došlo proto, že poškozený při řízení služebního vozidla porušil právní předpis. (...) Odvolací soud uzavřel, že žalovaný se své odpovědnosti za pracovní úraz nezpřostil a že výše nároků byla soudem prvního stupně stanovena správně.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání k Nejvyššímu soudu České republiky. Uvedl, že ze spáchání trestného činu byl podezřelý Ing. T. a že trestní stíhání nepokračovalo jen proto, že zemřel, a že se mu jeví rozhodnutí soudu o přiznání 100% nároku bez jakékoliv spoluviny zcela nepochopitelné. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Vedlejší účastník sdělil, že se ztotožňuje s dovoláním žalovaného.

Žalobkyně navrhly, aby dovolací soud dovolání žalovaného zamítl, popřípadě odmítl. Uvedly, že nelze přihlížet k dovolacímu důvodu uplatněnému po uplynutí lhůty k dovolání a že soudy dospěly ke správnému závěru o tom, že se žalovanému nepodařilo zprostit se odpovědnosti za škodu z pracovního úrazu Ing. P. T. Zdůrazňují, že z výsledků dokazování nelze dovodit, že by Ing. P. T. hodlal předjíždět jiné auto a že neočekávané vjetí do protisměru svědčí spíše o technické poruše vozidla nebo o náhlé zdravotní indispozici.

Nejvyšší soud

Za tohoto skutkového stavu se žalovaný mohl zcela nebo jen zčásti zprostit své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu, jen kdyby prokázal, že Ing. P. T. svým zaviněním porušil dopravní předpisy (pravidla provozu na pozemních komunikacích). Odvolací soud svůj skutkový závěr o tom, že dokazováním nebylo prokázáno, že by Ing. P. T. vjel do protisměru z důvodu zaviněného porušení pravidel provozu na pozemních komunikacích, založil jednak na obecné (jinak správné) úvaze, že možnou příčinou vjetí do protisměru mohly být i jiné skutečnosti než zaviněné porušení pravidel provozu na pozemních komunikacích, jako jsou například náhlá zdravotní indispozice řidiče, náhlá technická závada na vozidle, ke které může dojít bez ohledu na jinak řádnou údržbu vozidla, anebo bodnutí včely, sršně a následná bezděčná reakce řidiče, jednak na axiomu,

že zaviněné porušení pravidel provozu na pozemních komunikacích Ing. P. T. může být pokládáno za prokázané, jen jestliže bude jednoznačně a bez pochybností vyloučeno, že nebylo způsobeno jinou (obecně) možnou příčinou a že závěr o vyloučení jiné možné příčiny nelze přijmout, není-li možné zjistit aktuální zdravotní stav Ing. P. T. v době nehody a technický stav jím řízeného automobilu v době nehody.

S uvedeným axiomem (tzn. to, co se uznává; je tvrzení, které se předem pokládá za platné, a tudíž se nedokazuje) **dovolací soud nesouhlasí. Vyhodnocení důkazů z hledisek závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, zákonnosti, pravdivosti, popřípadě věrohodnosti mimo jiné předpokládá, že úvaha soudu nemůže být usměrňována předem danými poučkami, které nevyplynuly z dokazování (z hodnocení důkazů), ale že je projevem vnitřního přesvědčení soudu o rozhodných skutečnostech, které není ani aktem libovůle soudu, ani jen věcí pouhého osobního dojmu či obecné úvahy. (...) Vedeny tímto chybnými axiomem soudy při zjišťování skutkového stavu pominuly důkazy, které byly za řízení provedeny a které se vyslovovaly o skutečnostech významných pro rozhodnutí ve věci samé. Zjištění soudů proto nemají oporu v provedeném dokazování.**

Soudům je třeba dále vytknout, že nároky žalobců posuzovaly podle pracovních předpisů, ačkoliv z výsledků dokazování vyplynulo, že Ing. P. T., který měl být sborem jednatelů žalovaného dne 20. 5. 2000 jmenován ředitelem společnosti a vedoucím konstrukčního oddělení, byl od vzniku žalovaného až do své smrti společníkem a jednatelům žalovaného.

Podle ustálené judikatury soudů činnost statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem, neboť funkce statutárního orgánu společnosti není druhem práce ve smyslu ustanovení § 29 odst. 1 písm. a) ZP 1965 a vznik a zánik tohoto právního vztahu není upraven pracovněprávními předpisy; právní předpisy ani povaha společnosti s ručením omezeným však nebrání tomu, aby jiné činnosti pro tuto obchodní společnost vykonávaly fyzické osoby na základě pracovněprávních vztahů, není-li náplní pracovního poměru (nebo jiného pracovněprávního vztahu) výkon činnosti statutárního orgánu. Ing. P. T. mohl u žalovaného platně vzniknout pracovní poměr na funkci ředitele společnosti a vedoucí konstrukčního oddělení, jen kdyby jeho náplní nebyl výkon činnosti statutárního orgánu. Soudy se otázkou vzniku pracovněprávního vztahu Ing. P. T. u žalovaného blíže nezabývaly.

Soudy rovněž nevzaly náležitě v úvahu, že podání žaloby o náhradu škody nepatří mezi běžné záležitosti při správě majetku nezletilého a že proto podání této žaloby za nezletilého je důležitým úkonem nezletilého, který podléhá schválení soudem (§ 28 občanského zákoníku, § 179 o.s.ř.). Soudy proto postupovaly v rozporu se zákonem, jestliže rozhodly ve věci samé, aniž by jim (podle obsahu spisu) bylo známo,

zda soud péče o nezletilé děti pravomocným rozhodnutím schválil podání žaloby za nezletilého žalobce.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování, a že je postižen vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud České republiky jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o.s.ř. zrušil.

5. DŮLNÍ ČINNOST

5.1 Přehled judikátů

- 21 Cdo 570/2010 Riskantní demontáž potrubí v dole s následkem úrazu horníka
- 21 Cdo 606/2005 Seskok horníka z výšky (nepoužití žebříku) a následný úraz kolene
- 21 Cdo 1209/2001 Režim používání pracovních rukavic (OOPP) v dole při různých pracovních činnostech

5.2 Jednotlivé judikáty

Rozsudek NS ze dne 10. května 2011, sp. zn. 21 Cdo 570/2010

Riskantní demontáž potrubí v dole s následkem úrazu horníka

Popis případu/úrazového děje

Žalobce (zaměstnanec) se domáhal, aby mu žalovaná (zaměstnavatel) zaplatila na náhradě za ztrátu na výdělku za dobu a po skončení pracovní neschopnosti, které vyčíslil. Žalobu odůvodnil tím, že dne 8. 4. 2006 utrpěl u žalované na Dole ČSM ve Stonavě pracovní úraz tím, že při demontáži potrubí mu padající potrubí přirazilo ruku na hranu kozlíku. Žalovaná mu však poskytla náhradu škody pouze ve výši 70 % s poukazem na to, že žalobce postupoval nesprávně.

Žalobce v rozporu s původní domluvou s oběma dalšími spolupracovníky J. a O. nestál na dopravníku, aby mohl snímané potrubí podepřít ramenem, nýbrž stál níže na počvě, kde potrubí podpíral rukama nad hlavou.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresní soud v Karviné rozsudkem ze dne 20. 3. 2008 ve věci samé dovodil, že byl „vyvrácen průběh úrazového děje tak, jak jej tvrdil žalobce, a naopak, zejména výsledkem svědků J. a O., bylo prokázáno, že k úrazu žalobce dne 8. 4. 2006 došlo při výměně vadného vodovodního potrubí tak, že žalobce i po sestoupení svědka J. z konstrukce pásového dopravníku zůstal stát spolu s vyměňovaným potrubím na této konstrukci, čímž se vyměňované potrubí dostalo do úhlu a následně se žalobci vysmeklo z rukou a přirazilo mu dlaň levé ruky ke kozlíku“. Bylo přitom podle názoru soudu prvního stupně

prokázáno, že se svědek J. před sestoupením z konstrukce pásového dopravníku na počvu dotazoval žalobce, zda může s potrubím na počvu sestoupit a že mu žalobce odpověděl. Soud prvního stupně ale dospěl k závěru, že žalovaná neprokázala, že by v daném případě byly splněny zákonné podmínky pro částečnou liberaci podle ustanovení § 191 odst. 2 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 2 písm. a) ZP*), neboť v daném případě nebyl stanoven nějaký konkrétní závazný technologický postup pro výměnu vadného vodovodního potrubí, s kterým by byl žalobce řádně seznámen a který by porušil. Naopak bylo prokázáno, že způsob výměny vadného vodovodního potrubí, který žalobce spolu se svědky J. a O. zvolil, je v praxi zcela běžný a že používání řetězového zvedáku se omezuje na typově jiné případy. Za těchto okolností je „postup žalobce, který při částečné nedoslýchavosti nesestoupil z konstrukce pásového dopravníku na počvu společně se svědkem J., pouze běžnou neopatrností“.

K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 2. 6. 2009 po doplnění dokazování dospěl k závěru, že soud prvního stupně dospěl k nesprávným skutkovým zjištěním ohledně průběhu úrazového děje, jestliže dovodil, že žalobce po sestoupení svědka J. z konstrukce pásového dopravníku zůstal stát s vyměňovaným potrubím na této konstrukci, a jestliže na tomto podkladě hodnotil postup žalobce pouze jako běžnou neopatrnost. Soud prvního stupně podle názoru odvolacího soudu nepřihlédl k té skutečnosti, že sám žalobce v popisu úrazového děje ze dne 8. 4. 2006 uváděl, že „když J. uchoopil potrubí, tak já jsem se postavil do prostoru v pásové konstrukci na počvu přibližně do středu mezi vrchní kozlíky a v tomto postavení jsem s rukama nad hlavou přidržoval potrubí a vyčkával pomoci kolegy O., který měl odstranit zbylý šroub z příruby a pomoci mi v popouštění potrubí na pásovou konstrukci“. Po opětovném výsledku žalobce jako účastníka řízení a po výsledku svědků J. a O. odvolací soud „uvěřil svědkům J. a O.“ a dospěl k závěru, že všichni tři zaměstnanci provádějící výměnu potrubí se domluvili, že tuto práci budou provádět tak, že budou stát na konstrukci pásového dopravníku, přičemž „je zcela logické, že tak učinili z toho důvodu, že uvolněné potrubí mohli položit na ramena a následně s potrubím sestoupit z pásového dopravníku“. V rozporu s touto dohodou žalobce, přestože ještě neměl potrubí odšroubováno, sdělil J., který již potrubí odšroubováno měl, že může sestoupit z pásového dopravníku, a v rozporu s předchozí domluvou již stál na počvě, potrubí držel zvednutýma rukama nad hlavou a snažil se je, když ještě drželo na šroubu, strhnout dolů. Potrubí ze šroubu sjelo a jak se je žalobce snažil držet rukama nad hlavou, potrubí neudržel a to mu přirazilo ruku na pásový dopravník. Způsob jednání při této konkrétní pracovní operaci neupravoval žádný bezpečnostní předpis, pravidlo nebo pokyn, a zaměstnanci postupovali podle obvyklého způsobu, jak tato výměna potrubí byla prováděna, podle toho, jak se tuto operaci naučili od svých spolužáků. Je zcela logické, že z důvodu hmotnosti vyměňovaného potrubí, které vážilo minimálně 100 kg, byli dohodnuti, že při výměně budou stát na konstrukci pásového

dopravníku. Žalobce však v rozporu s touto dohodou sestoupil z pásového dopravníku a nevyčkal ani příchodu svědka O., který mu měl s potrubím pomoci, souhlasil s tím, aby také svědek J. z dopravníku sestoupil. Podle názoru odvolacího soudu při takovém postupu si pracovní úraz zavinil svým riskantním jednáním nepřiměřeným jeho kvalifikaci a zkušenostem, neboť vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci na pracovišti si počínal způsobem, při němž vědomě podstupoval riziko hrozící újmy na zdraví, postupoval v rozporu s obvyklým způsobem jednání spoluzaměstnanců, jestliže byl přesvědčen, že potrubí jen strhne ze šroubů a udrží s rukama zvednutýma nad hlavu. Za tohoto stavu odvolací soud dovodil, že se žalovaná zprostila své odpovědnosti podle ustanovení § 191 odst. 2 písm. c) ZP1965 (*§ 367 odst. 2 písm. b) ZP*) v rozsahu 30 %, a to právě s ohledem na okolnost, že žalobce pracoval v dole přes 5 let, neprováděl výměnu potrubí poprvé, a musel si tedy být vzhledem ke své kvalifikaci a zkušenostem vědom, že pětimetrové potrubí na jednom konci nemůže udržet s rukama nad hlavou. Žaloba o zaplacení doplatku náhrady mzdy proto byla zamítnuta.

V dovolání k Nejvyššímu soudu České republiky proti tomuto rozsudku odvolacího soudu žalobce namítá, že jeho „pozice neodpovídala zjištění krajského soudu“, neboť k úrazu došlo následkem zcela jiného úrazového děje, než jaký zjistil odvolací soud. Podrobně popsal úrazový děj, jak proběhl podle jeho názoru, a dovodil, že příčinou úrazu bylo chování J., který v rozporu s domluvou nečekal, až O. přijde k němu a popustí potrubí dolů. Zdůraznil, že nemohl stát na konstrukci jako J., protože se neměl čeho přidržet, a proto zvolil ten způsob, že stál na zemi. Vytýká-li mu odvolací soud, že neprováděl výměnu potrubí poprvé, tak je skutečnost taková, že potrubí vyměňoval maximálně třikrát za celou svoji práci u žalované, a vždy za úplně jiných podmínek, a nikdy za konkrétní situace, která na pracovišti byla dne 8. 4. 2006. Nebyl ani vedoucím pracovní skupiny a vzhledem k nepsané zásadě, že není-li výslovně určen vedoucí pracovní skupiny, je jím ten pracovník, který má nejvyšší kvalifikaci a největší praxi, pak tímto předákem byl J. Je sice pravdou, že výpovědi J. a O. před odvolacím soudem jsou poněkud odlišné, než jejich výpovědi před soudem prvního stupně, ale bylo-li tomu tak, bylo by nezbytné pro zjištění přesného skutkového stavu tyto odlišnosti odstranit, například novým znaleckým posudkem. Okolnost, že žalovaná neměla pro danou práci ani technologický postup ani pracovní postup, musí jít k tíži žalované. Za tohoto stavu se jeví přiléhavý závěr soudu prvního stupně, který hodnotil jeho chování jako běžnou neopatrnost. Žalobce navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Protože rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný a protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelem tvrzeno), že by rozsudek odvo-

laciho soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

Rozsudek NS ze dne 26. ledna 2006, sp. zn. 21 Cdo 606/2005

Seskok horníka z výšky (nepoužití žebříku) a následný úraz kolene

Popis případu/úrazového děje

Žalobce (zraněný zaměstnanec) se domáhal žalobou, aby mu žalovaná (zaměstnavatel) zaplatila náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti, kterou mu nyní krátí o 20 % s odůvodněním, že v této míře si pracovní úraz žalobce zavinil sám. Žalobu odůvodnil zejména tím, že jako zaměstnanec žalované (se zařazením horník–důlní zámečník) dne 5. 8. 1992 utrpěl pracovní úraz tak, že při sestupování z agregátu, na němž dokončil montáž hadice, z podstavce ve výši 0,9 m sešlápl jednou nohou na „počvu“, která byla značně nerovná a znečištěná horninou, přičemž mu uklouzla noha a ucítil prudkou bolest v koleně. V důsledku pracovního úrazu byl nejprve práce neschopen a od 21. 7. 1993 převeden z práce důlního zámečníka na práci v důlní dílně. Podle lékařského posudku ze dne 24. 10. 2000 je neschopen nadále pracovat v dole pro následek pracovního úrazu; protože jej žalovaná neměla možnost dále zaměstnávat, rozvázala s ním dne 16. 11. 2000 pracovní poměr. Žalovaná mu sice proplácí náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti, krátí mu ji ale o 20 % s odůvodněním, že v této míře si pracovní úraz žalobce zavinil sám. Domáhá se proto, aby mu žalovaná doplatila ty částky, o něž mu náhradu škody za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti „krátí a nevyplácí je“.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresní soud v Karvině rozsudkem ze dne 26. 6. 2002 rozhodl, že uplatněný nárok je co do základu opodstatněný a že rozhodnutí o jeho výši a o nákladech řízení ponechává rozsudku konečnému. Měl za prokázané, že žalobce pracoval u žalované od roku 1981 jako horník–důlní zámečník. Dne 5. 8. 1992 utrpěl pracovní úraz, při kterém došlo k poranění kolena levé nohy, a to tak, že při sestupování ze zásobníku patřícího k hydraulickému agregátu seskočil dolů z profilu „U“ sloužícího jako schod, přičemž noha, která byla na schůdku, mu ujela a dopadl na nohu levou, ve které pocítil prudkou bolest v koleně. Ze znaleckého posudku ve věci vyžádaného nebylo podle soudu prvního stupně prokázáno, že by žalobce byl řádně seznámen s právními předpisy a konkrétními pokyny k zajištění BOZP. Důvodnými neshledal soud prvního stupně námitky žalované ke znalec-

kému posudku týkající se „vzájemně odporujících skutečností“, neboť znalecký posudek měl všechny formální náležitosti, závěry znalce byly jednoznačné a náležitě odůvodněny.

K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 28. 1. 2003 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. S ohledem na to, že mezi účastníky je především sporné, jaký byl úrazový děj, uložil soudu prvního stupně, aby se nejprve soustředil na zjištění, jak se úraz žalobci přihodil, co bylo příčinou poškození na zdraví žalobce – zda to byl sestup z agregátu z výše 0,9 m či seskok z téže konstrukce z výše 1,7 m. Teprve poté, co bude objasněno, jak přesně se žalobci úraz přihodil, bude možno se zabývat případným porušením bezpečnostních předpisů na straně účastníků řízení, nařizovat za tím účelem provedení důkazů znaleckým posudkem z oboru bezpečnosti práce a hodnotit, zda se podařilo žalované zprostit částečně odpovědnosti ve smyslu ustanovení § 191 odst. 2 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 2 písm. a) ZP*) a v jakém rozsahu.

Okresní soud v Karviné rozsudkem ze dne 30. 6. 2004 měl za prokázané, že žalobci se stal u žalované při plnění pracovních úkolů dne 5. 8. 1992 pracovní úraz tak, že při montáži zásobníku emulze seskočil ze zásobníku, špatně došlápl na levou nohu a přitom si zranil koleno levé nohy. Nadřízený žalobce Ing. R. připustil, že kdyby on sám slézal dolů bez žebříku, použil by různé výstupky, případně by z agregátu seskočil stejně jako žalobce podle náčrtu, a naopak nepotvrdil, že přivezený žebřík byl na nádobě namontován. Protože tak bylo prokázáno, že i svědek Ing. R., nadřízený žalobce, by postupoval obdobně jako žalobce, nelze podle soudu prvního stupně dovodit, že by žalobce porušil bezpečnostní předpis vědomě. „Obecné povědomí o tom, že tento pracovní postup byl správný, nebyl žádným jiným pokynem, provozní dokumentací nebo právním předpisem vyloučen“. Žalovaná tak neprokázala ani částečné zproštění se odpovědnosti za pracovní úraz, který žalobce utrpěl.

K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě s názorem soudu prvního stupně, že žalobce neporušil bezpečnostní předpis (§ 17 vyhlášky č. 22/1989 Sb.) „vědomě“, protože i jeho nadřízený by postupoval v práci obdobně, nesouhlasil. Žalobce podle jeho názoru porušil citované ustanovení „kvalifikovaným zaviněním“, tj. přinejmenším ve formě vědomé nedbalosti, neboť věděl, že porušením tohoto předpisu může dojít ke škodě, ale bez přiměřených příčin spoléhal na to, že se tak nestane. **O nevědomou nedbalost v případě žalobce jít nemohlo, neboť byl dlouholetým kvalifikovaným zaměstnancem žalované.** Dospěl k závěru, že se žalované podařilo zprostit částečně odpovědnosti za škodu ve smyslu § 191 odst. 2 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 2 písm. a) ZP*), a určil část škody, kterou nese zaměstnanec v rozsahu 20 %, a to s přihlédnutím k míře zavinění žalobce na vzniklé škodě; jde o zproštění se odpovědnosti v rozsahu pouhé jedné pětiny, přičemž je třeba mít na zřeteli, že žalobce v okamžiku úrazu pracoval u žalované více než deset let a byl zkušeným, mnohokrát proškoleným zaměstnancem.

V dovolání k Nejvyššímu soudu České republiky proti rozsudku odvolacího soudu žalobce v první řadě namítá, že k pracovnímu úrazu došlo jiným způsobem, než jak je uvedeno v záznamu o úrazu a jak z toho vyšly soud prvního stupně i soud odvolací. Nesouhlasí ani se závěrem, že žalovaná neporušila žádný bezpečnostní předpis, neboť nevypracovala pracovní postup pro montáž tohoto typu agregátu a tím porušila ustanovení § 5 odst. 1 vyhlášky č. 22/1989 Sb. Pro výkon práce nebyl zpracován technologický ani pracovní postup a jediným vodítkem pro žalobce bylo proto vzorové chování jeho nadřízeného Ing. R., který bezprostředně před žalobcem vylezl na agregát, aby si ho prohlédl, a poté dal příkaz žalobci, aby pokračoval v jeho práci na agregátu. Podle dovolatele bylo v řízení prokázáno, že žalovaná žalobce řádně neseznámila s pravidly a předpisy k zajištění bezpečné práce. Na tom by neměnilo nic ani to, kdyby žalobce svým podpisem potvrdil, že s těmito předpisy byl seznámen; i v případě, že zaměstnavatel seznámí zaměstnance s bezpečnostními předpisy, je povinností soudu zkoumat, zda postižený pracovník vnímal náležitě pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a zda jim porozuměl. Porušení předpisů nebo pokynů všeobecného charakteru nemůže mít za následek právní účinky částečného zproštění odpovědnosti zaměstnavatele. O zaviněné porušení bezpečnostních předpisů nemůže jít ani tehdy, jestliže zaměstnanec vykonává určité práce v rozporu s bezpečnostními předpisy na příkaz svých nadřízených. Žalobce jednal na příkaz svého nadřízeného Ing. V. R., aniž mu bylo poskytnuto poučení o tom, jak má na agregát vylézt a jak z něj má slézt. Nebyl tedy řádně seznámen s bezpečnostními předpisy a nemohl je proto ani porušit. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu „změnil a žalobě vyhověl“.

Nejvyšší soud

Dovatel v první řadě namítá, že k pracovnímu úrazu došlo jiným způsobem, než jak to posoudily soudy obou stupňů, a že jeho verzi soudy nevzaly v úvahu, ačkoliv u soudu vypověděl, že po úrazu byl ochoten podepsat cokoliv.

Skutkové zjištění o tom, jakým způsobem došlo k úrazu žalobce dne 5. 8. 1992, soudy učinily – jak vyplývá z odůvodnění jejich rozhodnutí – z výsledku dokazování, zejména ze záznamu o úrazu a záznamu o šetření pracovního úrazu ze dne 6. 8. 1992, jakož i z náčrtku úrazového děje v záznamu o šetření pracovního úrazu. Vysvětlily rovněž, proč neuvěřily žalobci, že k úrazovému ději došlo způsobem, jenž uvádí (žalobci se jeho tvrzení nepodařilo prokázat, náčrtek úrazového děje nakreslil svědek Ing. V. R. podle pokynů žalobce). Nelze rovněž přehlédnout skutečnost, že ačkoli k úrazu žalobce došlo dne 5. 8. 1992, žalobce, i když předtím akceptoval, že žalovaná svým rozhodnutím snížila náhradu škody vyplácenou žalobci o 20 % a sníženou náhradu škody mu vyplácela, se teprve žalobou ze dne 4. 12. 2000 domáhá, aby mu rozdíl mezi vzniklou škodou a částkami vyplácenými žalovanou byl uhrazen; a přichází

s tvrzeními, jež dříve neuplatňoval. Uvedené skutkové zjištění soudů proto má oporu v provedeném dokazování.

Souhlasit nelze ani s tvrzením dovolatele, že při úrazu dne 5. 8. 1992 sám neporušil svým zaviněním žádný z předpisů nebo pokyn k zajištění BOZP, ačkoliv s ním byl řádně seznámen.

Právní předpis je formalizovaným vyjádřením obecně závazného pravidla chování – právní normy – adresovaného blíže neurčenému počtu subjektů. **Obecností právní normy** se rozumí jednak obecnost co do předmětu právní úpravy, jednak obecnost co do subjektu právní normy. Vzhledem k tomu je nepochybné, že právní norma (navenek formálně vyjádřená v právním předpise) nemůže nikdy řešit určitý konkrétní případ. Jestliže by totiž právní předpis nevykazoval určitou míru obecnosti a nevymezoval tedy skutkovou podstatu právní normy v obecné poloze, nebylo by ustanovení řešící konkrétní případ ve vztahu k určitému subjektu právní normou, nýbrž pouze individuálním aktem srovnatelným s konkrétním pokynem k zajištění BOZP daným zaměstnanci jeho nadřízenými [§ 273 odst. 2 ZP1965 (§ 349 odst. 2 ZP)]. Protože pojmovým znakem právní normy (právního předpisu) je její „obecnost“, je třeba mít uvedené na zřeteli i při úvaze o tom, jaké předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou způsobilé být liberačním důvodem ve smyslu ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) ZP1965 (§ 367 odst. 1 písm. a) ZP) a § 191 odst. 2 písm. a) ZP1965 (§ 367 odst. 2 písm. a) ZP) z hlediska míry své konkrétnosti v případě, jestliže dojde k porušení v nich stanoveného pravidla chování (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1648/2004).

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

V posuzované věci žalovaná namítá, že se zprostila zčásti své odpovědnosti za škodu vzniklou žalobci pracovním úrazem proto, že žalobce svým zaviněním porušil předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (ustanovení § 17 vyhl. č. 22/1989 Sb.) tím, že k sestupu ze zásobníku emulze nepoužil žebřík či pracovní plošinu.

Podle ustanovení § 17 odst. 1 vyhlášky č. 22/1989 Sb. pracovníci (zaměstnanci) jsou povinni před započetím práce i během ní ověřovat bezpečný stav pracoviště. Při ohrožení musí zastavit práci, oznámit to předákovi a postupovat podle § 18. V práci mohou pokračovat, jakmile ohrožení pominulo. Podle ustanovení § 17 odst. 3 vyhlášky č. 22/1989 Sb. pracovníci (zaměstnanci) jsou povinni používat přidělené osobní ochranné pracovní prostředky, při práci postupovat podle provozní dokumentace a předpisů k zajištění bezpečnosti práce a provozu a volit takové pracovní postupy, které jsou v souladu se zásadami bezpečné práce. Nesmějí bez příkazu nic měnit na provozních, bezpečnostních, požárních, hygienických a jiných zařízeních. Používat a obsluhovat mohou jen ty stroje, zařízení, nářadí a pomůcky, které jim byly pro jejich práci určeny.

Citovaná ustanovení, jež stanoví zaměstnancům povinnost ověřovat bezpečný stav pracoviště před započítím práce i během ní a při práci postupovat podle provozní dokumentace a předpisů k zajištění bezpečnosti práce a provozu a volit takové pracovní postupy, které jsou v souladu se zásadami bezpečnosti práce, předpokládají, že zaměstnanec je s konkrétními postupy při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (např. též při práci ve výškách) také řádně seznámen. Odhlédaje od toho, že vystupování na vyšší stroje a strojní zařízení bez vhodných pomůcek (žebřík, pracovní plošina) samo o sobě již představuje jistý stupeň neopatrnosti, nelze přehlédnout, že v projednávané věci bylo prokázáno (zejména též ze záznamu o úraze ze dne 6. 8. 1992 a z výpovědi svědka Ing. R.), že žalobce byl s bezpečnostními předpisy seznámen (i s tím, že při vystupování do výšek má být používáno žebříku či pracovní plošiny) naposledy dne 3. 8. 1992, tedy dva dny před úrazem, a že znalost předpisů a jejich dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány. Vyplývá to mimo jiné i ze zjištění znalce Ing. R. Š., který uvedl, že lze téměř s jistotou vyloučit, že žalovaná nevydala dokumentaci ve smyslu § 217 odst. 1 vyhl. č. 22/1989 Sb., zejména proto, že „se jednalo v té době o první do- vážené dobývací komplexy a tato pracoviště byla předmětem velkého zájmu inspektorů SBS vykonávajících vrchní dozor a při zjištění porušení této povinnosti by jak organizaci (žalované), tak i odpovědným zaměstnancům hrozila citelná pokuta“. Vzhledem k tomu, že před vznikem úrazového děje proběhlo v měsíci červenci v organizaci pět inspekčních prohlídek inspektorů Obvodního báňského úřadu v O., z toho poslední před úrazem žalobce dne 28. 7. 1992, lze důvodně dovodit, že dokumentace k předmětnému zařízení byla k dispozici a že, i kdyby nebyla, žalobce byl proškolen o tom, jak má v obdobných případech postupovat.

Odvolací soud rovněž správně v odůvodnění svého rozhodnutí zdůraznil, že pro posouzení toho, zda žalobce porušil či neporušil předpisy k zajištění bezpečnosti práce, není významné, zda svědek Ing. R. by případně postupoval v rozporu s bezpečnostními předpisy, neboť samotná okolnost, že nadřízený poškozeného zaměstnance případně bezpečnostní předpisy porušil, neznamená, že tím dává pokyn zaměstnanci, aby rovněž bezpečnostní předpisy porušoval. Tvzení žalobce, že snad svědek Ing. R. (nadřízený zraněného zaměstnance) vydal pokyn, aby podřízený zaměstnanec v práci obdobným způsobem pokračoval, nebylo v řízení prokázáno. Z uvedeného vyplývá, že závěr odvolacího soudu, že se žalovaná zčásti zprostila své odpovědnosti za úraz žalobce dne 5. 8. 1992 ve smyslu § 191 odst. 2 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 2 písm. a) ZP*), je správný.

Protože rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný a protože nebylo zjištěno (ani dovolatelem tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek

nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

Rozsudek NS ze dne 13. června 2002, sp. zn. 21 Cdo 1209/2001

Režim používání pracovních rukavic (OOPP) v dole při různých pracovních činnostech

Právní věta

- I. Ze žádného předpisu k zajištění BOZP nevyplývá, že by zaměstnanec byl povinen používat osobní ochranné prostředky (ochranné pomůcky) v průběhu celé pracovní doby bez ohledu na to, jakou konkrétní činnost vykonává.
- II. Příloha III vyhlášky č. 110/1995 Sb., o evidenci a registraci pracovních úrazů a o hlášení provozních nehod (havárií) a poruch technických zařízení, není předpisem k zajištění BOZP ve smyslu ustanovení § 273 ZP1965 (§ 349 ZP).

Popis případu/úrazového děje

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaná zaplatila na náhradě za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti 72 734 Kč s 12% úrokem od 13. 8. 1999 do zaplacení. Žalobu odůvodňoval zejména tím, že u žalované pracuje od 8. 1. 1990 v podzemí hlubinného dolu jako rubač, a dne 8. 1. 1999 utrpěl pracovní úraz, když před přeložením stěnového dopravníku při vyměřování délky dřevěných stojek došlo k „vyjetí“ pilíře a při útěku byl zasažen horninou do pravé ruky; ruka mu byla přirážena k bočnímu plechu stěnového dopravníku. V důsledku tohoto úrazu byl práce neschopen od 8. 1. 1999 do 25. 7. 1999.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Okresní soud v Karviné rozsudkem ze dne 9. 12. 1999 žalobě vyhověl a po provedeném dokazování dospěl k závěru, že dne 8. 1. 1999 žalobce utrpěl pracovní úraz, když se pomocí dvou dřevěných tyček snažil změřit vzdálenost, přičemž vypadl uhelný pilíř, a žalobce proto musel rychle opustit místo, kde se nacházel. Při přeskakování hřeblového dopravníku mu hornina přirázila ruku; v této době neměl na ruku pracovní rukavice. Dovodil, že žalovaná se nezpochybně zodpovídá, a to ani z části, když neprokázala, že žalobce porušil svým zaviněním právní nebo ostatní předpisy nebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen, a že toto porušení bylo jednou z příčin škody. Vycházel přitom mimo jiné z toho, že práce při měření vzdálenosti je prací přesnou, kterou nelze provádět v rukavicích, a z toho, že nadřízení žalobce potvrdili, že kdyby žalobce viděli pracovat při této činnosti bez rukavic, nevytýkali by mu to, neboť běžnou praxí je, že při této činnosti se rukavice nepoužívají. V žádném předpisu není stanoveno, že pracovník musí rukavice používat při

všech činnostech v dole; některé činnosti je nutno provádět v rukavicích a jiné nikoliv, a to podle druhu vykonávané činnosti, uzavřel soud prvního stupně.

K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 29. 3. 2000 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Vytknul soudu prvního stupně, že si pro své rozhodnutí nesjednal náležitý skutkový podklad, když sám v rozporu s ustanovením § 127 odst. 1 o.s.ř. řešil otázky, k jejichž posouzení je třeba odborných znalostí. Posouzení, zda zaměstnanec konkrétním počínáním porušil právní nebo ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, je posouzením skutečnosti, k níž je třeba odborných znalostí. Uložil soudu prvního stupně, aby poučil žalovanou o její procesní povinnosti ve smyslu ustanovení § 120 odst. 1 o.s.ř. a aby jejímu případnému návrhu na znalecké dokazování či odborné dobrozdání vyhověl.

Okresní soud v Karvině rozsudkem ze dne 29. 11. 2000 rozhodl poté, co doplnil dokazování znaleckým posudkem znalce z oboru bezpečnosti práce v hornictví, znovu dospěl k závěru, že žalobce za trvání pracovního poměru utrpěl pracovní úraz tím, že mu při vyměřování pomocí dvou dřevěných tyček padající hornina přirazila ruku k hřeblovému dopravníku. Podle názoru soudu prvního stupně se žalovaná nezprostila odpovědnosti ani z části, když neprokázala, že žalobce porušil svým zaviněním právní nebo ostatní předpisy nebo pokyny k zajištění BOZP, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen, a že toto porušení bylo jednou z příčin škody. Vycházel přitom z toho, že při vyměřování délky „stojky“ pomocí dvou dřevěných tyček pracovník nemusí používat ochranné pracovní rukavice; ty jsou určeny proti rizikům, která lze obecně nazvat jako „kontakt“. Z ustanovení § 17 odst. 3 vyhlášky č. 22/1989 Sb. nevyplyvá, že by ochranné pracovní rukavice bylo nutno používat při veškeré pracovní činnosti. Příčinou pracovního úrazu žalobce nebylo to, že neměl při činnosti měření vzdálenosti pracovní rukavice na ruku, ale to, že došlo k vypadnutí kamene, který zasáhl jeho ruku.

K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 18. 4. 2001 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Shodně se soudem prvního stupně posoudil předpoklady pro částečné zproštění odpovědnosti zaměstnance za následky pracovního úrazu žalobce ze dne 8. 1. 1999 a ztotožnil se s jeho závěry, že žalobce při vyměřování délky „stojky“ pomocí dvou dřevěných tyčí neporušil žádný předpis tím, že při této činnosti nepoužil pracovní rukavice. Nesouhlasil s argumenty odvolatelky, když podle jeho názoru z ustanovení § 17 odst. 3 vyhlášky č. 22/1989 Sb. s přihlédnutím k článku 1.1.7 Všeobecné instrukce č.1, upravující pracovní pravidla pro všechny pracovníky v podzemích hlubinných dolů, jednoznačně vyplývá, že zaměstnanec je povinen používat ochranné pracovní pomůcky přiměřeně vzhledem k charakteru práce a k hrozcímu riziku poškození zdraví při práci. Tato povinnost však není stanovena paušálně pro jakoukoliv pracovní činnost.

V dovolání k Nejvyššímu soudu České republiky žalovaná namítá, že práce v podzemí je prací se zvýšeným rizikem a pády hornin jsou běžnou záležitostí. Proto podle jejího názoru vyhláška č. 22/1989 Sb. nepovoluje výjimku z povinnosti používat ochranné pomůcky. Namítá dále, že soudy nesprávně považovaly za příčinu úrazu pád horniny, a poukazuje na Přílohu III. k vyhlášce č. 110/1975 Sb., která za zdroj úrazu považuje předmět (stroj, dopravní prostředek, materiál apod.), látku (pára, plyn, chemikálie apod.) nebo energie, popř. lidskou bytost, zvíře nebo přírodní živél, které svým náhlým vnějším působením přivodily poranění (úraz zaměstnance) přímo nebo nepřímo tím, že při nějaké jeho činnosti, popř. při náhodném jeho styku s ním, byly bezprostředním podnětem ke vzniku úrazové nehody. Za příčinu pracovních úrazů je považováno používání nebezpečných postupů nebo způsobů práce, včetně jednání bez oprávnění, proti zákazu, prodlévání v ohroženém prostoru. **Proto příčinnou úrazu žalobce nebyl pád horniny, ale vědomé nepoužívání ochranných pomůcek žalobcem.** Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Právní otázka

V projednávané věci odvolací soud mimo jiné řešil právní otázku výkladu ustanovení § 17 odst. 3 vyhlášky č. 22/1989 Sb., o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a bezpečnosti provozu při hornické činnosti a při dobývání nevyhrazených nerostů v podzemí.

Nejvyšší soud

V projednávané věci odvolací soud mimo jiné řešil právní otázku výkladu ustanovení § 17 odst. 3 vyhlášky č. 22/1989 Sb. Výklad tohoto ustanovení se v judikatuře vyšších soudů dosud neustálil. Vzhledem k tomu, že posouzení uvedené otázky bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam.

Podle ustanovení § 17 odst. 3 vyhlášky č. 22/1989 Sb. (dále též jen „vyhláška“), pracovníci (nyní zaměstnanci) jsou povinni používat přidělené osobní ochranné pracovní prostředky, při práci postupovat podle provozní dokumentace a předpisů k zajištění bezpečnosti práce a provozu a volit takové pracovní postupy, které jsou v souladu se zásadami bezpečné práce. Nesmějí bez příkazu nic měnit na provozních, bezpečnostních, požárních, hygienických a jiných zařízeních. Používat a obsluhovat mohou jen ty stroje, zařízení, nářadí a pomůcky, které jim byly pro jejich práci určeny.

Po skutkové stránce bylo v projednávané věci zjištěno (dovolatelka skutkové závěry soudu nenapadá), že žalobce, který byl zařazen u žalované jako horník, dne 8. 1. 1999 pracoval jako rubač a pomocí dvou dřevěných tyček měřil vzdálenost. Přitom vypadl uhelný pilíř (masa uhlí). Žalobce musel místo, kde pracoval, urychleně opustit, překročil

hřeblový dopravník, přičemž se jej chytil pravou rukou a padající hornina mu ruku přirazila k hřeblovému dopravníku. Při této činnosti žalobce nepoužíval ochranné rukavice.

Odpovědnost za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání podle ustanovení § 190 a násl. ZP1965 (*§ 366 a § 380 ZP*) je vybudována na principu tzv. **objektivní odpovědnosti zaměstnavatele**. Ustanovení § 191 ZP1965 (*§ 367 ZP*) umožňuje, aby přes tuto existující objektivní odpovědnost se za určitých, v zákoně uvedených podmínek, zaměstnavatel své odpovědnosti zcela nebo zčásti zprostil. **Abys mohl zaměstnavatel částečně zprostit odpovědnosti za škodu vzniklou zaměstnanci při pracovním úrazu podle ustanovení § 191 odst. 2 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 2 písm. a) ZP*), musí se jednat ze strany zaměstnance o porušení konkrétního ustanovení bezpečnostního předpisu, který upravuje určitý způsob jednání nebo určitý způsob jednání zakazuje. Porušení předpisů nebo pokynů jen všeobecného charakteru nemůže mít za následek zproštění se této odpovědnosti.**

Pojem právní a ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jak je použit v ustanovení § 191 odst. 2 písm. a) ZP1965 (*§ 367 odst. 2 písm. a) ZP*), blíže vymezuje ustanovení § 273 ZP1965 (*§ 349 ZP*). Takovým předpisem je nepochybně také vyhláška č. 22/1989 Sb. a její ustanovení § 17 odst. 3.

S dovolatelem lze souhlasit pouze v tom, že ochranné pomůcky jsou určeny proti rizikům, které lze nazvat jako kontakt. Z žádného předpisu však nevyplývá, že by zaměstnanec byl povinen používat ochranné pomůcky během celé pracovní doby bez ohledu na to, které konkrétní činnosti provádí. Smyslem používání prostředků ochrany zdraví při práci je, aby zdraví pracovníka bylo chráněno zejména za té situace, že je jeho zdraví okolnostmi, za nichž pracuje, ohrožováno. Byla-li žalovaná názoru, že při všech pracech, které se při práci horníka–rubače provádějí, je třeba používat veškeré ochranné prostředky (nebo jen některé z nich), nic jí nebránilo vydat v tomto směru závazný předpis, případně pokyn. Žalovaná však v řízení neprokázala, že by takový předpis nebo pokyn vydala, a z důkazů provedených v řízení vyplynulo, že ani nadřízení pracovníci žalobce jej nikdy neupozorňovali, že by jeho postup, kdy při měření nepoužíval rukavice, byl postupem nesprávným (v rozporu s předpisy pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci). Správně proto odvolací soud dospěl k závěru, že z ustanovení § 17 odst. 3 vyhlášky nelze dovodit, že by bylo povinností zaměstnance používat pracovní pomůcky při jakékoliv činnosti, které zaměstnanec v pracovní době vykonává, a že, jestliže žalobce prováděl měření, nevyplývalo bezprostředně z této vykonávané činnosti, že by bylo pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví nutno používat ochranné rukavice.

Souhlasit nelze ani s námitkou dovolatelky, že soudy zaměnily příčinu úrazu za zdroj úrazu. Dovolatelka přitom poukazuje na Přílohu III vyhlášky č. 110/1975 Sb. Přehlíží přitom, že se nejedná o předpis k zajištění BOZP ve smyslu ustanovení § 273

ZP1965 (§ 349 ZP), ale o předpis, který slouží pouze k evidenci a registraci pracovních úrazů. Proto také pro evidenci a klasifikaci zdrojů a příčin úrazů používá vlastní terminologii, jež nemusí být s terminologií používanou při posuzování odpovědnosti za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání vždy shodnou.

Postup při zjišťování příčiny (příčinné souvislosti) úrazu [§ 190 a násl. ZP1965 (§ 366 a § 380 ZP)] spočívá v tom, že následek (škodu) je třeba vyjmout z její všeobecné souvislosti a zkoumat ji izolovaně, toliko z hlediska jejího původu. Protože příčinná souvislost je zákonitostí přírodní a společenskou, jde o hledání jevu, který následek (škodu) vyvolal. Z celého řetězce všeobecných příčin a následků (každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je třeba sledovat jen ty příčiny a následky, které jsou důležité pro posouzení odpovědnosti za konkrétní škodu. Oproti tomu při rozlišování příčiny úrazu a zdroje úrazu při klasifikaci úrazu podle citované Přílohy III vyhlášky č. 110/1975 Sb. se jedná o zkoumání zejména ve vztahu k dodržování předpisů BOZP, nikoliv o hledání příčinné souvislosti ve smyslu ustanovení § 190 a násl. ZP1965 (§ 366 a § 380 ZP). Proto odvolací soud postupoval správně také tehdy, jestliže za příčinu vzniku úrazu (škody) považoval pád horniny, jak uvedl v odůvodnění svého rozsudku.

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný; protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelkou tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl poškozen vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud ČR dovolání žalované podle ustanovení § 243b odst. 1 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

6. ELEKTRO

6.1 Přehled judikátů

- 3 Tdo 495/2011 Série pochybení při údržbě elektrického zařízení s následkem těžkého úrazu zaměstnance
- 6 Tdo 1278/2006 Zahájení opravy elektrického vedení na železniční trati bez vypnutí elektrického proudu
- 3 Tdo 1585/2010 Pronájem prostor mezi firmami, nájemní smlouva, elektrické revize a požární ochrana (*viz kapitola 3. Cizí firmy*)

6.2 Jednotlivé judikáty

Rozhodnutí NS ze dne 23. února 2012, sp. zn. 3 Tdo 495/2011

Série pochybení při údržbě elektrického zařízení s následkem těžkého úrazu zaměstnance

Popis případu/úrazového děje

Dne 27. 7. 2007 v době kolem 00:40 hodin v P., ul. S., v budově „U“ DPMP při plánované údržbě rozvaděče – sekce nedodržel obviněný P. N. při komplexní údržbě jedné sekce a z ní napájených elektrických zařízení v elektrické stanici pracovní postup pro zajišťování bezpečnosti pracoviště pro práci vydaný zaměstnavatelem, kdy jako obsluha elektrické stanice metra, měnírný D. K., po vydání příkazu elektrodispečera Z. S. k zajištění pracoviště nepostupoval podle PPZ, konkrétně podle bodu, oddílu, a řádně nezajistil pracoviště pro práci na sekci, neboť neověřil beznapěťový stav na dolních roubíkách skříně vývodů zajišťované sekce a tyto roubíky následně nezkratoval, vše za situace, kdy spoluobviněný Z. S., dne 27. 7. 2007 v době kolem 00:40 hodin v P., ul. S., v budově „U“ DPMP při plánované údržbě rozvaděče – sekce nedodržel při komplexní údržbě jedné sekce a z ní napájených elektrických zařízení v elektrické stanici pracovní postup pro zajišťování bezpečnosti pracoviště pro práce vydaný zaměstnavatelem pod č. PPZ, konkrétně v části, bodě, kdy jako elektrodispečer DPMP, dopravní cesty metra trasy nezajistil dálkové vypnutí distribučního kabelu 22KV ze sousední elektrické stanice DT R. do rozvaděčové skříně a dal příkaz k jejímu zajištění, a za situace, kdy spoluobviněný B. P., jako vedoucí práce, se nedostatečně seznámil se stavem zajištění pracoviště, toto

pracoviště následně řádně nezkontroloval a nepřesvědčil se o beznapětovém stavu zajišťovaného zařízení skříně, přičemž následkem sledu těchto pochybení došlo ke zranění poškozeného J. P., vykonávajícího plánované práce údržby, který při provádění prací na skříní vývodů náhodně zavadil o krycí žaluzii dolních roubíků, tato se odhrnula a došlo k přeskoku vysokého napětí, ačkoliv zajišťované pracoviště mělo být tou dobou bez napětí, v důsledku čehož došlo u J. P. k poranění elektrickým proudem vedoucím k popálení kůže, čímž mu bylo způsobeno vážné poškození důležitého orgánu v podobě hlubokého termického postižení levé horní končetiny s trvalými viditelnými změnami na kůži.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 19. 10. 2010 byl obviněný P. N. uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 147 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku (tj. zákona č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010 (dále jen „TrZ“))

O odvolání obviněného proti předmětnému rozsudku **rozhodl ve druhém stupni Městský soud v Praze** usnesením ze dne 20. 1. 2011, jímž je podle § 256 TrŘ jako nedůvodné zamítl.

Nejvyšší soud

Dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) TrŘ byl dovolatelem uplatněn právně relevantně pouze v té části dovolání, v níž – byť jen v obecné rovině – **namítl**, že vzhledem ke všem namítaným okolnostem nehody nelze dovozovat příčinný vztah mezi jeho jednáním a zaviněným následkem (účinkem) v podobě pracovního úrazu poškozeného.

K opodstatněnosti této části dovolací argumentace obviněného učinil Nejvyšší soud následující závěry:

Trestného činu (přečinu) ublížení na zdraví podle § 147 odst. 1, odst. 2 TrZ se dopustí pachatel, který jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví a čin spáchá proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

K posuzovaným otázkám je zapotřebí dále poznamenat, že **příčinný vztah, který spojuje jednání s následkem, je nezbytným obligatorním znakem tzv. objektivní stránky trestného činu.** Samotná příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním pachatele a způsobeným relevantním trestněprávním následkem (účinkem) zakládá trestní odpovědnost pachatele jen za předpokladu, je-li vývoj příčinné souvislosti alespoň v hrubých rysech zahrnut jeho zaviněním (srov. např. R 20/1981 SbRt., R 21/1981 SbRt.). **Příčinou následku je každé jednání, bez kterého by následek nenastal.** Určitá skutečnost

(okolnost) neztrácí svůj charakter příčiny jen proto, že mimo ni byl následek způsobem ještě dalšími příčinami (okolnostmi, podmínkami). To znamená, že **příčinná souvislost mezi jednáním pachatele a následkem se nepřerušuje, jestliže k jednání pachatele přistoupí ještě další skutečnost, jež spolupůsobí ke vzniku následku, ovšem za předpokladu, že jednání pachatele zůstává takovou skutečností, bez níž by k následku nebylo došlo** (srov. R 37/1975 SbRt.). Jednání pachatele má proto povahu příčiny i tehdy, když kromě něj vedlo k následku i jednání další osoby. Poněvadž každé jednání, bez něhož by následek nebyl nastal, současně nemusí být stejně důležitou příčinou následku (zásada gradace příčinné souvislosti), **je důležité, aby konkrétní činnost (jednání) pachatele byla pro způsobení následku příčinou dostatečně významnou.** Při zavinění z nedbalosti (§ 16 TrZ) je přitom třeba, aby si pachatel alespoň měl a mohl představit, že se příčinný vztah může rozvinout až po zákonem předpokládaný následek (k těmto otázkám rov. přiměřeně např. R 20/1981 SbRt. a R 21/1981 SbRt.).

V daném případě vycházel odvolací soud při rozhodování o řádném opravném prostředku obviněného (dovolatele) ze zjištění, že obviněný dne 27. 7. 2007 při plánované údržbě rozvaděče v pražském metru, na trase – měnirna D. K., nepostupoval jako obsluha elektrické stanice nejen v souladu s pokynem PPZ 4-001-19-12, konkrétně podle bodu 18 oddílu D, ale ani v souladu s pokynem PPZ4-001-11-12, podle něhož se mělo výjimečně vzhledem k neobvyklé situaci na pracovišti postupovat, a řádně nezajistil pracoviště pro práci na sekci tím, že neověřil beznapěťový stav na dolních roubíkách skříně vývodů zajišťované sekce a tyto roubíky následně nezkratoval. **Poté, ačkoli věděl, že ve skříní je vysoké napětí, umožnil poškozenému J. P. práci na ní, aniž by mu tuto skutečnost vůbec sdělil.** V důsledku toho si pak poškozený, provádějící údržbu skříně v přesvědčení, že v ní není proud, počínal tak, že byl tímto proudem záhy zasažen, **a v důsledku toho utrpěl vážná zranění** popsaná ve výroku rozsudku. Jestliže tedy obviněný (dovolatel) jako osoba zodpovědná za ověření beznapěťového stavu na roubíkách rozvodné skříně zajišťované sekce tyto nezkratoval, ač tak podle jemu známých technologických postupů učinit měl, a umožnil na takto nezajištěném pracovišti práci poškozenému J. P., jednalo se o pochybení, které nepochybně bylo jednou z příčin, a to dostatečně významnou, bez níž by škodlivý následek nenastal. Skutečnost, že ke vzniku následku předpokládaného v trestním zákoně přistoupily i okolnosti další (tj. v rozsudku popsaná pochybení elektrodispečera Z. S. a vedoucího práce B. P.), tak s ohledem na shora rozvedená teoretická východiska (tzv. gradace příčinné souvislosti) nemůže na závěru o trestní odpovědnosti dovolatele ničeho změnit.

Protože obviněný (dovolatel) podle zjištění soudů zároveň jednal se znalostí všech výše uvedených rozhodných skutečností, bylo jej možno činit trestně odpovědným za zavinění z nedbalosti podle § 16 TrZ. **Trestným činem (přečinem) ublížení na zdraví podle § 147 odst. 1, odst. 2 TrZ byl proto uznán vinným právem.**

Protože dovolání obviněného P. N. nebylo shledáno opodstatněným, Nejvyšší soud je podle § 265i odst. 1 písm. e) TrŘ odmítl jako zjevně neopodstatněné.

Usnesení NS ze dne 26. října 2006, sp. zn. 6 Tdo 1278/2006

Zahájení opravy elektrického vedení na železniční trati bez vypnutí elektrického proudu

Popis případu/úrazového děje

Obviněný V. M. dne 19. 10. 2003 kolem 11:40 hodin na dvoukolejném úseku železniční trati, jako mistr stavby rekonstrukce trakčního vedení, vydal zprostředkovaně příkaz k zahájení pracovního úkonu spočívajícího v přestřižení a demontáži řetězovky, aniž by pracoviště zajistil vypnutím elektrického proudu trakčního vedení nad první kolejí, kdy P. K. jako vedoucí pracovní skupiny na základě zprostředkovaného příkazu a při nezajištění odpojovaného úseku zkratovacími tyčemi vydal pokyn k provedení úkonu, přičemž pracovník P. H. provádějící odstřižení řetězovky pákovými kleštěmi v důsledku dotyku kovových kleští s trakčním vedením pod napětím 3000 voltů byl zasažen elektrickým proudem a utrpěl zástavu srdeční činnosti na 30 minut a závažné poškození mozku s předpokládaným dlouhodobým léčením a trvalými následky spočívajícími v tzv. psychoorganickém syndromu.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 25. 10. 2005 byl obviněný V. M. uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, odst. 2 TrZ. Za to byl obviněný V. M. odsouzen podle § 224 odst. 2 TrZ k trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 TrZ a § 59 odst. 1 TrZ podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let.

Krajský soud v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích, rozsudkem ze dne 26. 4. 2006, podle § 258 odst. 1 písm. b) TrŘ napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil a podle § 259 odst. 3 TrŘ znovu rozhodl tak, že obviněného V. M. uznal vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, odst. 2 TrZ proto, že „dne 19. 10. 2003 kolem 11:40 hodin na dvoukolejném úseku železniční trati, v pozici mistra při rekonstrukci trakčního vedení, dal v rozporu s ustanovením § 135 odst. 4 písm. c), d) ZP1965 a článku 67–77, 81–82, 86–88, 91–92 ČSN 34 3100 zprostředkovaně pokyn k zahájení pracovního úkonu spočívajícího v přestřižení a demontáži řetězovky, aniž by pracoviště zajistil vypnutím elektrického proudu trakčního vedení nad 1. kolejí. Za to jej odsoudil podle § 224 odst. 2 TrZ k trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců, jehož výkon podle § 58 odst. 1 TrZ a § 59 odst. 1 TrZ podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání dvou let.

Nejvyšší soud

V posuzované věci však uplatněné dovolací námitky směřují primárně do oblasti skutkových zjištění. Dovolatel totiž soudům (zčásti též orgánům přípravného řízení) vytýká především vadné a neúplné dokazování (viz výhrady vůči protokolu o lékařském vyšetření poškozeného P. H., fotodokumentaci a vyšetřovacímu pokusu a námitku ohledně znaleckého posudku Ing. F. T.), nesprávné hodnocení provedených důkazů a nesprávná skutková zjištění, přičemž zejména prosazuje vlastní hodnotící úvahy vztahující se k provedeným důkazům a vlastní verzi skutkového děje (de facto namítá, že se nedopustil skutku, jímž byl uznán vinným).

Teprve sekundárně – z uvedených procesních (skutkových) výhrad – vyvozuje závěr o nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně-právním posouzení. To platí i ve vztahu k námitkám týkajícím se článků 67–77, 81–82, 86–88, 91–92 ČSN 34 3100 a upozorňujícím na „Předpis ČD D7/2“. I v těchto směrech dovolatel primárně akcentuje skutková východiska zcela odlišná od skutkových zjištění, z nichž vycházel odvolací soud (vyjádřená ve výroku napadeného rozsudku a podrobněji vyložená v odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů – viz str. 4, 5 rozsudku soudu prvního stupně a str. 6, 7 rozsudku odvolacího soudu) a jež zpochybňuje (viz např. námitku, že závěru odvolacího soudu o tom, že jednal v rozporu s uvedenými články ČSN 34 3100 odporují provedené důkazy). Jádrem a podstatou jeho argumentace přitom je zejména tvrzení, že P. K. ani žádnému pracovníkovi jeho pracovní čety v kritickou dobu nedal žádný příkaz k provedení prací na první koleji. P. K. podle jeho slov nařídil svévolně (z vlastní iniciativy, případně z iniciativy jiných osob, nikoli však na popud dovolatele) své pracovní čety provést práce na předmětné koleji, která byla pod napětím. V souvislosti s tím spatřuje vinu též u strojvedoucího P. B. i pracovníka P. E.

Nejvyšší soud tedy nemohl přiznat argumentaci týkající se dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) TrŘ žádné opodstatnění.

S ohledem na shora uvedené důvody Nejvyšší soud v souladu s citovaným ustanovením zákona dovolání obviněného V. M. odmítl.

7. EXCES

7.1 Přehled judikátů

8 Tz 24/76	Vhození malty dělníkem do oka druhému zaměstnanci během přestávky na stavbě (exces)
Cpj 37/74	Vybočení z plnění pracovních povinností (exces) a odpovědnost organizace za škodu při pracovním úrazu
II. ÚS 317/01	Nutná obrana a odvracení útoku na majetek a nedotknutelnost obydlí (viz kapitola 27. Soudní řízení)
21 Cdo 1462/2009	Fyzické napadení a zranění nadřízeného zaměstnance zaměstnancem s následkem ukončení pracovního poměru
21 Cdo 2080/2001	Pracovní poměr na dobu určitou a vykonávání práce po skončení stanovené doby s vědomím vedoucího zaměstnance (viz kapitola 20. Plnění úkolů pro zaměstnavatele)

7.2 Jednotlivé judikáty

Rozhodnutí NS ze dne 10. září 1976, sp. zn. 8 Tz 24/76

Vhození malty dělníkem do oka druhému zaměstnanci během přestávky na stavbě (exces)

Právní věta

Jestliže dojde u pracovníka organizace k poškození na zdraví nebo ke smrti úrazem při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá za škodu tím vzniklou organizace [§ 190 odst. 1 ZP1965 (*§ 366 odst. 1 ZP*)]. Jestliže však dojde k poškození na zdraví nebo ke smrti pracovníka v nepřímé souvislosti s plněním pracovních úkolů, např. při osobním konfliktu pracovníků v pracovní době, a organizace za škodu neodpovídá podle úpravy obecné odpovědnosti (§ 187 ZP1965), odpovídá za škodu tím vzniklou škůdce podle úpravy občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu; způsobil-li takto škodu obviněný, může poškozený vůči němu uplatnit nárok na její náhradu v adhezním řízení.

Popis případu/úrazového děje

Dne 20. 11. 1975 v době pracovní přestávky a v důsledku toho, že při vzájemném škorpění mezi obviněným J. H. a poškozeným V. L. a svědkem S. H., kdy po sobě házeli klacky a plivali, začal obviněný J. H. s poškozeným V. L. házet po sobě maltou, přičemž iniciátorem tohoto počínání byl právě samotný poškozený V. L., který jako první uhodil obviněného J. H. maltou do zad. Na oplátku vzal do ruky maltu i obviněný J. H. a hodil maltou po poškozeném V. L., kterého zasáhl přímo do obličeje. Tak došlo ke zranění oka poškozeného V. L.

Rozsudky jednotlivých soudů a dovolání k Nejvyššímu soudu

Obviněný J. H. byl rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 27. 1. 1976 uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 223 odst. 1 TrZ, jehož se podle výroku rozsudku dopustil tím, že dne 20. 11. 1975 kolem 11:30 hod. v Osečné na staveništi n. p. Geologický průzkum Liberec v době pracovní přestávky hodil na spolupracovníka V. L. maltu z hydraulického vápna tak neopatrně, že jej zasáhl do obličeje a tím způsobil jmenovanému zranění rohovky a spojivky pravého oka spojené s pracovní neschopností do 20. 12. 1975.

Proti tomuto rozsudku podal ministr spravedlnosti ČSR dne 11. 8. 1976 stížnost pro porušení zákona, ve které vytýká, že obviněnému bylo nutno uložit v nynější věci souhrnný trest podle § 35 odst. 2 TrZ.

Nejvyšší soud

Výrok o vině obviněného J. H. trestným činem ublížení na zdraví podle § 223 odst. 1 TrZ, jak byl učiněn v napadeném rozsudku, je v souladu s výsledky dokazování provedeného v hlavním líčení a je v souladu i se zákonem. Obviněný svůj čin zcela doznal, přičemž toto doznání je v plné shodě se svědeckými výpověďmi poškozeného V. L. a S. H. Způsob poranění poškozeného V. L. a délka jeho pracovní neschopnosti jsou dále zjištěny na podkladě lékařské zprávy.

Podle § 190 odst. 1 ZP1965 (*§ 366 odst. 1 ZP*) odpovídá organizace za škodu jen tehdy, došlo-li u pracovníka organizace k poškození na zdraví nebo k jeho smrti úrazem při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (srov. § 49 odst. 3 nařízení vlády č. 54/1975 Sb.).

Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu

Podle názoru Nejvyššího soudu ČSR nedošlo však v daném případě k úrazu oka poškozeného V. L. za uvedených podmínek.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.